

Evaluering av norsktreningstilbud i regi av frivillige organisasjoner

---

Rapport 2023 - 17

Proba-rapport nr. 2023 - 17, Prosjekt nr. 22019

ISSN: 1891-8093

TB/ LS, KMV, SEA, HS, JLH/HB, 01.09.2023

--

Offentlig

--

Evaluering av norsktreningstilbud i regi av frivillige organisasjoner

Utarbeidet for IMDi

Forord

Denne rapporten er utarbeidet på oppdrag fra IMDi. Tonje Bentzen har vært prosjektleder. Lise Solvoll, Kaja Meeg Valvatne, Saliha El Amrani, Henrik Sætra og Lens Lunnan Hjort har vært prosjektmedarbeidere. Helene Berg har vært kvalitetssikrer. Professor Kari Mari Jonsmoen ved OsloMet har vært en ekstern faglig rådgiver gjennom prosjektperioden.

Vi vil takke våre oppdragsgivere i IMDi for et godt samarbeid, og vi takker også referansegruppen for nyttige innspill og bidrag. Vi vil særlig takke informanter som har tatt seg tid til å dele sine erfaringer og synspunkter med oss - spesielt frivillige og ansatte som har tilrettelagt for besøk og intervjuer, og deltakere som har delt sine erfaringer med norsktreningstilbud.

Oslo, 1. september 2023

Innhold:

SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER	1
SUMMARY IN ENGLISH	6
1 INNLEDNING	11
1.1 Bakgrunn	11
1.2 Problemstillinger	12
1.3 Innhold i rapporten.....	13
2 METODE	14
2.1 Nominasjon.....	14
2.1.1 Gjennomgang av søknader	14
2.1.2 E-posthenvendelse til kommuner	14
2.1.3 Internettsøk.....	15
2.1.4 Spørreundersøkelse til aktører som tilbyr norsktrening	15
2.1.5 Systematisering av tilbud.....	16
2.2 Kartlegging.....	17
2.2.1 Observasjon.....	17
2.2.2 Intervjuer med deltakere	17
2.2.3 Intervjuer med ansatte og frivillige	19
2.2.4 Intervjuer med kommuner og andre samarbeidsaktører.....	19
2.3 Vurdering av god praksis.....	19
2.3.1 Arbeidsmøter med referansegruppe.....	20
2.4 Anbefalinger.....	20
3 FORSKNING PÅ NORSKTRENING	21
3.1 Forskning på andrespråkopplæring	21
3.2 Forskning på «norsktrening»	23
3.3 Prinsipper for god norsktrening og lovende praksis.....	26
4 KJENNETEGN VED NORSKTRENINGSTILBUD.....	29
4.1 Norsktreningstilbud.....	29
4.2 Hvilke aktører tilbyr norsktrening?	30
4.3 Hvem er målgruppene for tilbudene?	32
4.3.1 Målgrupper for tilbudene i spørreundersøkelsen	32
4.3.2 Målgrupper i tilbudene i case-undersøkelsene	34
4.3.3 Norsktreningstiltak for fordrevne fra Ukraina	34
4.4 Innhold i norsktreningstilbudene	35
4.4.1 Arbeidsmåter	35
4.4.2 Bruk av læringsressurser.....	38
5 ORGANISERING, KOMPETANSE, SAMARBEID OG FINANSIERING	42
5.1 Organisering av norsktreningen.....	42
5.2 Kompetanse og opplæring av frivillige.....	46
5.3 Samarbeid med kommuner og andre aktører.....	49
5.4 Hvordan finansieres tilbudene?	52
5.5 Utdringer og behov	53
6 DELTAKERES BEHOV OG ERFARINGER.....	60
6.1 Deltakernes behov og bruk av norsktreningstilbud.....	60
6.1.1 Behov og motivasjon for å delta i norsktrening.....	60
6.1.2 Deltakernes bruk av norsktreningstilbud.....	63
6.2 Hvordan vurderer deltakerne selv norsktreningstilbudene?	64

6.2.1	Organisering	64
6.2.2	Arbeidsmåter og metoder	67
6.3	Utbytte av norsktrening og barrierer for deltakelse.....	71
6.3.1	Utbytte av å delta i norsktrening	72
6.3.2	Drivere for deltakelse.....	73
6.3.3	Barrierer for deltakelse	74
6.4	Samsvarer tilbudene med deltakernes behov?	75
7	MÅLOPPNÅELSE	77
7.1.1	Å styrke deltakernes norskferdigheter	77
7.1.2	Måloppnåelse på andre områder enn det språklige	79
7.1.3	I hvilken grad nås ulike målgrupper med norsktreningstilbudene?.....	81
8	GOD PRAKSIS OG ANBEFALINGER	84
8.1	Norsktreningstilbud – et variert landskap.....	84
8.2	Gode grep for norsktreningstilbud	85
8.3	Anbefalinger til IMDi.....	88
9	LITTERATUR	91
VEDLEGG	.....	94
	Norsktreningstilbud vi har innhentet mer informasjon om	94

Sammendrag og konklusjoner

Resymé

På oppdrag for IMDi har Proba evaluert norsktreningstilbud i regi av frivillige organisasjoner. Vi belyser hvilke aktører som tilbyr norsktrening, målgruppene for tilbudene, arbeidsmåter og bruk av materiell. Videre omtaler vi hvordan tilbudene er organisert og finansiert, hvilken kompetanse og opplæring frivillige får og organisasjonenes samarbeid med andre aktører. Vi presenterer de vanligste utfordringene organisasjonene har ved å drive norsktreningstilbud, beskriver deltakeres behov og erfaringer med norsktreningstilbudene, og foretar en vurdering av måloppnåelse for tilbudene. Vi beskriver noen egenskaper ved gode norsktreningstilbud som kan bidra til å styrke norskferdigheter og eventuelt andre ferdigheter, og utleder noen anbefalinger som kan bidra til videreutvikling av IMDis tilskuddsordninger og for kompetanseheving av aktørene som tilbyr norsktrening.

Bakgrunn

Et sentralt mål for norsk integreringspolitikk er økt deltakelse i arbeids- og samfunnsliv blant innvandrere. Regjeringens strategi *Hverdagsintegrering – Strategi for å styrke sivilsamfunnets rolle på integreringsfeltet (2021-2024)* omtaler norsk språk som en nøkkel til deltakelse, og innsats for at flere lærer norsk er derfor et sentralt tiltak. Selv om norskopplæring for voksne nyankomne innvandrere er et kommunalt ansvar, oppfordres også kommunene til å benytte *frivillig norsktrening* som supplement til norskopplæringen.

Som følge av strategien om økt norskinnsats gir Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) tilskudd til norsktreningssprosjekter i regi av frivillige organisasjoner. Proba har fått i oppdrag av IMDi å kartlegge og evaluere norsktreningstilbud. Rapporten skal gi et kunnskapsgrunnlag for videreutvikling av IMDis tilskuddsordning og for kompetanseheving av aktørene som tilbyr norsktrening.

Problemstillinger

Norsktrening i regi av frivillige organisasjoner er et gratis lavterskeltilbud til innvandrere i Norge som ønsker å forbedre sitt nivå i norsk. Tilbudene gjennomføres med bruk av frivillige norsktrenerne. Deltakere får mulighet til å praktisere og utvikle sine norskferdigheter, lære om det norske samfunnet og bygge sosiale nettverk. Norsktrening skal ikke være en erstatning for det ordinære tilbudet om norskopplæring, men er ment som et gratis supplement til det offentlige opplæringstilbudet.

I prosjektet har vi kartlagt eksisterende norsktreningstilbud. Vi har blant annet sett på hvem som tilbyr norsktrening, hvilke metoder de benytter og hvem målgruppene for de ulike tilbudene er. Videre har vi sett nærmere på hvordan tilbudene er organisert, hvilken opplæring frivillige norsktrenerne får, hvorvidt organisasjonene samarbeider med andre aktører, hvordan tilbudene finansieres og hvilke utfordringer og behov de ulike frivillige organisasjonene har i gjennomføringen av norsktrening.

Vi har videre undersøkt deltakernes erfaringer og synspunkter. Her har vi sett på hvilke behov deltakerne har, og hvilken motivasjon de har for å delta på norsktrening. Vi har også undersøkt deres erfaringer med norsktreningene de har deltatt på, hvilket utbytte de har fått av å delta og hvorvidt det er forskjeller mellom ulike målgrupper.

Til slutt har vi vurdert graden av måloppnåelse og identifisert noen gode grep for norsktrening. Vi har både vurdert hvordan norsktreningen bidrar til bedre språkferdigheter og hvilke andre gevinster den eventuelt gir for deltakerne. Vi har også sett på

om det er noen målgrupper som ikke nås av eksisterende tilbud og hvordan finansieringen påvirker utforming og gjennomføring av tilbudene. Vi har vurdert hva vi mener fungerer godt og mindre godt, og identifisert det vi mener er noen gode grep i norsktrening. Til slutt gir vi noen anbefalinger til videreutvikling av IMDis tilskuddsordninger og tilrettelegging for kompetanseheving blant tilbydere av norsktrening.

Funn og konklusjoner

Kjennetegn ved norsktreningstilbud

Blant norsktreningstilbudene vi har kartlagt blir om lag en tredjedel tilbudt av frivillige organisasjoner, en tredjedel av frivilligsentraler og en tredjedel av biblioteker. Ofte samarbeider også disse om gjennomføringen av norsktreningen.

De fleste tilbudene er i utgangspunktet åpne for alle innvandrere som ønsker å lære seg norsk, men enkelte tilbud retter seg primært mot spesifikke målgrupper. Dette kan være basert på innvandringsgrunn (for eksempel flyktninger eller arbeidsinnvandrere), botid, språknivå eller kjønn. Enkelte tilbud retter seg også mot personer med ulike sosiale utfordringer, og noen organisasjoner har tilbud særlig rettet mot flyktninger fra Ukraina.

Norsktreningstilbudene er innrettet på ulike måter. Mange er organisert som språkkafeer eller samtalegrupper, der deltakere og frivillige blir plassert rundt bord og gjennomfører mer eller mindre strukturerte samtaler. Andre tilbud har norsktrening i kombinasjon med ulike aktiviteter, som for eksempel matlaging, håndarbeid, turer og utflukter. Det er også enkelte tilbud som driver en form for norsktrening som minner mer om klasseromsundervisning, der deltakerne også øver på lesing og skriftlige oppgaver. Det er relativt utbredt å bruke ulike former for læringsressurser og -materiell som en del av norsktreningen, som for eksempel spill, bildekort, korte tekster og digitale verktøy.

Organisering, kompetanse, samarbeid og finansiering

Norsktreningstilbudene organiseres på ulike måter, både når det kommer til hyppighet av norsktreningene, antall deltakere og hvorvidt tilbudene praktiserer drop-in eller en form for påmelding. Mange av tilbudene inkluderer en form for bevertning eller at deltakerne spiser sammen og får sosialisert i tillegg til selve norsktreningen. Det varierer også hvorvidt norsktreningene følger en fastlagt struktur eller ikke. Enkelte bruker samme opplegg hver gang, noen bruker opplegg og materiell som er forberedt på forhånd, mens andre igjen har en løsere struktur basert på fri samtale.

I de fleste av tilbudene er alle eller en del av norsktrenerne frivillige. Disse har ulik bakgrunn, men en relativt stor andel er tidligere lærere. Det varierer hvilken kompetanse de frivillige har, og hvilken opplæring de får. Generelt finner vi at mange frivillige ønsker mer opplæring, erfaringsdeling og faglig støtte. En del uttrykker usikkerhet rundt egen rolle som norsktrener, hva som forventes av dem og hvordan de kan håndtere vanskelige situasjoner eller konflikter som oppstår under norsktreningen.

Det er relativt vanlig at tilbydere av norsktrening samarbeider med andre aktører. Vanlige samarbeidspartnere er frivilligsentraler, biblioteker, andre frivillige organisasjoner eller ulike kommunale tjenester som voksenopplæringsssentre, flyktnings-tjenesten eller NAV. Ofte er det snakk om uformelle samarbeid som for eksempel omfatter informasjon til og rekruttering av potensielle deltakere eller lån av lokaler. Enkelte samarbeider også med ulike lokale aktører for å gjøre deltakere kjent med andre tilbud og aktiviteter i lokalsamfunnet.

Norsktreningstilbudene finansieres på ulike måter, men det er vanlig at de, helt eller delvis, finansieres gjennom ulike tilskudd. Dette kan være enten via nasjonale eller lokale

tilskuddsordninger. En del organisasjoner finansierer også norsktreningen med egne midler. Flere av organisasjonene som tilbyr norsktrening opplever uforutsigbar og mangelfull finansiering, noe som påvirker gjennomføringen av og kvaliteten i norsktreningen negativt. Flere forteller at de må legge ned tilbudene midlertidig i påvente av nye midler, eller at de i perioder må drive på et «minimumsnivå». Mangel på midler kan føre til en større belastning for de frivillige og lite faglig kvalitetssikring.

I tillegg til utfordringer knyttet til finansiering, forteller også de frivillige og ansatte som jobber med norsktrening om andre utfordringer og behov. For det første opplever mange en mangel på frivillige. Flere tilbud er avhengig av enkelte ildsjeler, noe som kan være sårbart og gjør både gjennomføring og innhold personavhengig. Det kan også være utfordrende at antallet deltakere og sammensetningen av deltakergruppen varierer mye fra gang til gang. For eksempel kan dette gjøre det vanskelig å vite hvor mange frivillige det er behov for, og det kan bli vanskelig å dele inn deltakerne etter språknivå. Vi finner også at det kan være uklart for deltakerne, og til dels de frivillige, hva som er forskjellen mellom norsktrening og norskopplæring. Enkelte deltakere kan for eksempel ønske en type opplæring som norsktreningene ikke er ment å gi.

Deltakernes behov og erfaringer

Deltakerne vi har intervjuet har et sterkt ønske om å lære seg norsk. I tillegg ønsker mange å lære mer om norsk kultur og samfunn gjennom norsktreningen, og mange deltar for å møte andre mennesker og å ha en sosial møteplass. De er jevnt over svært fornøyde med norsktreningen de deltar i, og opplever at norsktreningen har bidratt til at de har blitt bedre i norsk. Når det kommer til mer konkrete behov og erfaringer, er det imidlertid store variasjoner. Deltakerne har forskjellig bakgrunn, er i forskjellige livssituasjoner og har forskjellige mål med norsktreningen. I tillegg har de ulike individuelle preferanser når det kommer til læringsmetoder og aktiviteter. Noen deltakere ønsker å lære norsk på et høyt nivå raskt, mens andre ønsker å opprettholde et funksjonelt hverdagsspråk. Enkelte deltakere liker samtalegrupper, noen ønsker norsktrening som minner mer om klasseromsundervisning og andre ønsker å snakke norsk i kombinasjon med andre aktiviteter. Dette gjør at det er vanskelig å peke på noen arbeidsmåter eller modeller for norsktrening som er bedre enn andre.

Vi finner imidlertid at et flertall av deltakerne setter pris på at fokuset på norsktrening er på å *snakke* norsk, at mange synes det er positivt med nivåinndeling og at det er viktig at det ikke er for mange deltakere pr. frivillig. Deltakerne trekker også frem at det er viktig at de frivillige er åpne, imøtekommende og viser interesse for deltakerne, og at det er en god og trygg atmosfære på norsktreningen.

Måloppnåelse og gode grep for norsktrening

Samtlige norsktreningstilbud har et mål om at deltakerne skal bedre norskferdighetene sine. Dette kan enten være det primære målet eller det kan være sidestilt med andre mål, som å bidra til økt kunnskap om norsk kultur og samfunn, å bidra til integrering, eller å tilby en sosial møteplass eller et aktivitetstilbud til målgruppen. Vi finner jevnt over at norsktreningstilbudene har høy måloppnåelse. Det er tydelig at de bidrar positivt til deltakernes norskferdigheter, og i langt de fleste tilfellene gir de også andre viktige gevinster som kan bidra til integrering.

Noen av norsktreningstilbudene retter seg særlig mot spesifikke målgrupper, men totalt sett favner norsktreningstilbudene en mangfoldig og sammensatt deltakergruppe. Likevel er det enkelte målgrupper det fremstår vanskeligere å nå enn andre. Foreldre med små barn, særlig mødre, kan ha utfordringer med å delta. Videre ser vi at en overvekt av deltakerne er personer med skolebakgrunn, som har tilegnet seg

læringsstrategier, og som til en viss grad også kan nyttiggjøre seg norskundervisning i form av kurs eller egne studier. Videre når norsktreningen personer som har ressurser til å finne frem til og benytte seg av de gratistilbudene ulike frivillige organisasjoner tilbyr.

På bakgrunn av funnene i prosjektet har vi identifisert noen gode grep for å drive norsktrening:

- Det er positivt dersom noen har et overordnet administrativt og faglig ansvar for tilbudet.
- Det er viktig å tilby opplæring, erfaringsdeling og faglig støtte for frivillige.
- Et forberedt opplegg eller samtaletema for hver norsktreningsøkt kan gjøre det lettere for de frivillige å gjennomføre norsktreningen og sikrer variasjon.
- Å dele deltakerne i grupper etter nivå sørger for at deltakerne får språklige utfordringer tilpasset sitt nivå.
- Å sikre en viss forutsigbarhet i antall deltakere og antall frivillige – i den grad det er mulig – kan gjøre det lettere å planlegge og sikre at det blir et passende antall deltakere pr. frivillig.
- Å være bevisste på ulike barrierer for deltakelse og å tilrettelegge så langt det er mulig, kan sikre økt og mer stabil deltakelse.
- Å samarbeide med andre lokale aktører kan bidra til rekruttering av deltakere og til å gjøre deltakerne kjent med tilbud og aktiviteter i sitt nærområde.

Anbefalinger til IMDi

1. Etablere en nettside og ressursbank om norsktrening

Denne nettsiden kan presentere hva norsktrening går ut på, hva formålet med norsktrening er og hvordan det skiller seg fra norskopplæring. Ressursbanken kan også inneholde kvalitetssikret materiale til bruk i norsktrening, forslag til opplegg og veilednings- og opplæringsmateriale for frivillige norsktrenere.

2. Skape gode forhold for organisasjonene og lokallagene i sin drift av tilbudene

IMDi kan med fordel legge føringer for at støtte til nasjonale prosjekter innebærer at sentralledd tar et større ansvar for å støtte lokallagene. Det innebærer blant annet at kunnskap og prinsipper for norsktrening viderefremmes til lokallagene.

3. Vektlegge verdien av samarbeid

Et godt samarbeid mellom norsktreningstilbud og offentlige instanser, lokale aktører og andre frivillige organisasjoner kan ha flere fordeler. Vi anbefaler at IMDi oppfordrer til og legger til rette for slikt samarbeid.

4. Et bedre tilbud til de med lavest språknivå

I prosjektet har vi funnet at det er utfordrende for norsktreningstilbudene å gi et godt tilbud og god nok oppfølging til deltakere med svært lave norskferdigheter (A1-nivå) og eventuelt lite skolebakgrunn. Denne gruppen er heller ikke omfattet av IMDis tilskuddsordning til norskopplæring, som i hovedsak retter seg mot personer med A2-nivå eller høyere. Vi anbefaler at det i større grad utformes et tilbud om norskopplæring som også fanger opp denne gruppen.

5. Sikre et mangfold av tilbud

De som deltar på norsktrening, er en mangfoldig gruppe med svært varierende behov og preferanser. Det er derfor viktig å sikre et mangfold av norsktreningstilbud som kan treffe de ulike målgruppene. Vi anbefaler at IMDi i sin forvaltning av tilskuddsordningen legger vekt på å sikre et slikt mangfold.

6. Gjøre norsktreningstilbud mer kjent

Vi mener det kunne være hensiktsmessig å jobbe noe mer systematisk med å gjøre de ulike tilbudene kjent. For eksempel kunne det utarbeides en nettside med oversikt over norsktreningstilbud i ulike kommuner.

Summary in English

Background

One of the main goals of Norwegian integration policy is increased employment and societal participation among immigrants. The government's strategy *Everyday integration – Strategy to strengthen the role of civil society in integration (2021-2024)* describes Norwegian language skills as key to increased societal participation. Although Norwegian tuition for adult immigrants is a municipal responsibility, the strategy encourages the municipalities to use informal language training provided by civil society organisations as a supplement.

The Directorate of Integration and Diversity (IMDi) provides grants to Norwegian language training run by NGOs. In this project, IMDi has commissioned Proba to map and evaluate existing Norwegian language training projects. The goal of this report is to provide new knowledge that can be used to further develop IMDi's grant scheme and for competency development among organisations providing Norwegian language training.

Research questions

Informal language training organised by NGOs is a free, low-threshold offer for immigrants in Norway who want to improve their level of Norwegian. Norwegian language training is carried out using volunteers. Participants are given the opportunity to practice and develop their Norwegian language skills, learn about the Norwegian society and build social networks. Informal language training is intended to serve as a free supplement to tuition provided by the municipality and other Norwegian course providers.

This project is based on several research questions. First, we have mapped existing Norwegian language training projects. We have, among other things, mapped out who provides this kind of language training, which methods are used and who the target groups of the different projects are. We have also looked at how the different projects are organised, what kind of training the volunteers receive, whether the organisations cooperate with other municipal actors or NGOs, how the projects are financed and what challenges they experience.

Secondly, we have examined the participants' experiences. This includes what motivates them to participate and how they experience the language training they have participated in. We have also examined what they have gained from participating, and whether there are differences in needs and experiences among different target groups.

Thirdly, we have considered the degree of goal achievement among the selected Norwegian language training projects. We have also examined whether there are any target groups that are harder to reach than others, and how financing – or lack thereof – affects the design or execution of the language training. Based on our findings, we have identified what we think are good principles for Norwegian language training.

Lastly, we provide recommendations that might improve the management of IMDi's grant schemes and facilitate competency development among providers of Norwegian language training.

Findings and conclusions

Characteristics of Norwegian language training

Among the projects in our study, about a third are offered by NGOs, a third by volunteer centres and a third by libraries. In many cases, these actors cooperate in offering language training.

Most of the projects are open to all immigrants wishing to learn Norwegian, but some focus primarily on specific target groups. This can be specific immigrant groups (such as refugees or migrant workers) or can be based on gender, Norwegian language level or how long they have lived in Norway. Some projects target immigrants with various social challenges and some target refugees from Ukraine.

Language training takes different forms. Many are organised as language cafés or conversation groups where participants and volunteers are divided into groups and placed around a table to engage in more or less structured conversations. Other projects provide language training in combination with different activities, such as cooking, crafts or excursions. A few projects also provide language training resembling classroom teaching. It is also relatively common to use different kinds of resources and materials, such as games, picture cards, short texts or digital resources.

Organisation, competency, cooperation and financing

The language training projects are organised in different ways, for example regarding frequency, number of participants and whether they practice drop-in or some form of registration. Many provide drinks, like tea and coffee, and snacks so that the participants can eat together and socialise as part of the session. It varies whether the language training follows a set structure. Some use the same structure every time, some use preprepared materials and some have a looser structure.

In most of the projects, all or some of the Norwegian trainers are volunteers. They have various backgrounds, but a relatively large share are (former) teachers. It varies what experience and competency the volunteers have, and what instruction or training they are given. Generally, we find that many volunteers wish for more training and support. Some express insecurity regarding what is expected of them as language trainers and how to handle difficult situations and conflicts that arise during the language training sessions.

It is relatively common for the providers to cooperate with other organisations. Common partners are volunteer centres, libraries, NGOs and different municipal services, such as adult education centres, municipal refugee services and the Labour and Welfare Administration (NAV). These are often informal partnerships centred around information spreading, recruitment of participants and the use of facilities. Some also cooperate with local organisations in order to give participants information about services, activities and events in their local community.

The projects receive various forms of financing. It is relatively common to receive some sort of external financing, for example through local or national grant schemes. However, several of the organisations experience unpredictable or a lack of financing. As a result, many experience challenges when it comes to continuity and quality of the language training, as well as an increased strain on the volunteers.

The organisations and volunteers who provide Norwegian language training also point out other challenges. First and foremost, many experience a lack of volunteers, and some projects depend on highly dedicated individuals, which can be vulnerable. Some projects also experience that the number of both participants and volunteers vary greatly

from session to session, which makes planning and dividing participants into groups according to language level difficult. We also find that it can be unclear, both among participants and volunteers, what the difference between language education and informal language training is. Some participants can for example ask for a kind of teaching that the volunteers are not able to provide.

The participants' needs and experiences

The participants we have interviewed have a strong motivation to learn Norwegian. In addition, many wish to learn more about Norwegian culture and society through the language training sessions, and many also use the sessions as a means to meet and connect with other people. The participants are in general very satisfied with the language training they have participated in and say the language training has improved their language skills.

However, when it comes to more specific needs and experiences, there are considerable variations. The participants come from different backgrounds, they are currently in very different situations in life and they have different goals and ambitions. Further, they have different individual preferences regarding learning methods and activities. Some participants wish to learn Norwegian on a high level quickly, while others mainly want to maintain a functional everyday language. Some participants enjoy conversation groups, some prefer classroom teaching, while others wish to speak Norwegian in combination with different kinds of activities. This makes it difficult to single out certain forms of language training as better than others.

However, we do find that a majority of the participants appreciate a focus on *speaking* Norwegian, preferably with Norwegians or fluent Norwegian speakers. Many also experience being divided into groups according to language level as positive, and many emphasise that there should not be too many participants per Norwegian trainer. Furthermore, the participants highlight the importance of a safe and positive atmosphere, and that the volunteers should be open and interested in the participants.

Goal achievement and good principles for Norwegian language training

All Norwegian language training projects have a goal of improving the participants' Norwegian language skills. This can either be the primary goal or one of several goals, along with for example increasing participants' knowledge of Norwegian culture and society and providing participants with a social meeting place and activities. Overall, we find that the projects have a high degree of goal achievement. It is clear that they both contribute to improved language skills and to other benefits that ultimately promote overall integration.

Some projects target specific groups, but overall, the projects we have studied cover a wide range of target groups and participants. However, there are some groups that appear harder to reach than others, such as parents, especially mothers, with young children. Further, we see that the majority of participants have some sort of educational background and have the necessary resources to take advantage of the different forms of Norwegian education and training available to them. It might be harder to reach potential participants who lack reading, writing and/or digital skills or who experience social challenges or health issues. However, some projects target these groups specifically.

Based on the findings in this project, we have identified some principles for successful Norwegian language training. We find that, in general and as far as possible, the providers of Norwegian language training should:

- Appoint someone with an overall administrative responsibility for the language training sessions
- Prepare materials or topics for conversation in advance of the sessions in order to lessen the strain on volunteers and ensure variation for participants
- Divide participants into groups according to language level
- Provide volunteers with necessary training, support and a way to discuss challenges and exchange experiences
- Try to ensure a level of predictability in the number of participants and volunteers and make sure there are not too many participants per volunteer
- Be aware of potential barriers to participation and, as far as possible, facilitate participation
- Cooperate with local organisations and services in order to spread information about the project, recruit participants and inform participants of local events and activities.

Recommendations for IMDi

1. Establish a website and resource bank on informal Norwegian language training

This website may present what informal Norwegian language training entails, what the purpose of Norwegian training is, and how it differs from Norwegian language tuition. It may also contain materials and resources to be used in the Norwegian training sessions or in training new volunteers.

2. Create good conditions for the organisations' local teams in their administration of the offers

IMDi can set guidelines ensuring that support for national projects are given on condition that central links take greater responsibility for supporting the local teams. This means, among other things, that knowledge and principles for Norwegian training are passed on to the local teams.

3. Emphasise the value of collaboration

A good collaboration between Norwegian training services and public bodies, local actors and other voluntary organizations can have several advantages. We recommend that IMDi encourages and facilitates such cooperation.

4. A better offer for those with the lowest language level

In the project, we have found that it is challenging for the Norwegian training offers to provide a good offer and good enough follow-up of participants with very low Norwegian skills (A1 level) and possibly little school background. This group is also not covered by IMDi's grant scheme for Norwegian education, which mainly targets people with A2 level or higher. We recommend that an offer for Norwegian education is designed to a greater extent that also captures this group.

5. Ensure a diversity of offers

Those who participate in Norwegian training are a diverse group with very varying needs and preferences. It is therefore important to ensure a diversity of Norwegian training offers that can reach the various target groups. We recommend that IMDi, in its management of the grant scheme, ensures such diversity.

6. Make Norwegian training offers more widely known

We believe it would be appropriate to work somewhat more systematically to make the various offers known. For example, a website could be prepared with an overview of Norwegian training offered in various municipalities.

1 Innledning

Proba samfunnsanalyse har fått i oppdrag av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) å kartlegge og evaluere norsktreningstilbud i regi av frivillige organisasjoner. I oppdraget inngikk også å oppsummere erfaringer og identifisere gode norsktreningstilbud.

Oppdraget har bakgrunn i strategien «Hverdagsintegrering – Strategi for å styrke sivilsamfunnets rolle på integreringsfeltet 2021-2024», der det fremgår at gode norsktreningstilbud er avgjørende for deltakelse i arbeids- og samfunnsliv. Et av tiltakene i strategien er å tilrettelegge for norsktrening i regi av frivillige organisasjoner.

Formålet med dette oppdraget er å bidra til et kunnskapsgrunnlag for videreutvikling av IMDi tilskuddsordning til norsktreningstilbud og for kompetanseheving av aktørene som tilbyr norsktrening. Som et ledd i dette har vi identifisert hva som kjennetegner gode norsktreningstilbud, blant annet med tanke på organisering, opplæring av frivillige og metodebruk. IMDi ønsket også å benytte kunnskapen til å forbedre egen forvaltning, prosjektoppfølgning og erfaringsdeling.

1.1 Bakgrunn

I 2018 lanserte Solberg-regjeringen strategien *Integrering gjennom kunnskap (2019-2022)*. Hovedmålet i strategien var økt deltakelse i arbeids- og samfunnsliv blant innvandrere. Et beslektet mål var at innvandrere skal oppleve økt tilhørighet og deltakelse i samfunnslivet. Regjeringen trakk frem sivilsamfunnet, herunder frivillige organisasjoner, som en viktig arena i denne sammenhengen (Kunnskapsdepartementet, 2018).

I 2021 ble *Hverdagsintegrering – Strategi for å styrke sivilsamfunnets rolle på integreringsfeltet (2021-2024)* lagt frem. Strategien omtaler norsk språk som en nøkkel til deltakelse i arbeids- og samfunnsliv, og innsats for at flere lærer norsk er derfor et sentralt tiltak. Norskopplæring for voksne nyankomne innvandrere er et kommunalt ansvar. Imidlertid oppfordres også kommunene til å benytte *frivillig norsktrening* som supplement til norskopplæringen. Som følge av strategien og økt norskinnsats fikk IMDi økte bevilgninger i 2021 og 2022, blant annet for å finansiere en tilskuddsordning til norsktreningstilbud i regi av frivillige organisasjoner. Noe av bakgrunnen for dette forskningsprosjektet er at IMDi ønsker å sikre at norsktreningstilbud som tildeles støtte bidrar til god måloppnåelse.

Norsktrening¹ skiller seg fra norskopplæring og norskkurs, som tilbys av voksenopplæringsssentre og kurstilbydere. Norsktrening skal ikke være en erstatning for dette tilbudet, men skal snarere være et gratis supplement, som gjennomføres med frivillige norsktrenerer som ikke mottar lønn (Kunnskapsdepartementet 2021). Norsktrening i regi av frivillige organisasjoner er et lavterskeltilbud til innvandrere i Norge som ønsker å forbedre sitt nivå i norsk. Deltakere får mulighet til å praktisere og utvikle sine norsktreningstilbud, lære om det norske samfunnet og bygge sosiale nettverk.

Å organisere norsktrening betyr å legge til rette for at de som vil lære norsk, har noen å praktisere norsk med.² De som kan norsk, støtter dem som vil lære. Norsktrening kan

---

¹ Vi omtaler norsktrening mer utfyllende i kapittel 4.

² Kunnskapsdepartementet (2021). *Hverdagsintegrering – Strategi for å styrke sivilsamfunnets rolle på integreringsfeltet 2021-2024*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

være alt fra at norsktreneren³ sender en SMS til den som vil praktisere norsk, eller tar en prat på telefonen til faste tider, til at noen organiserer norsktreningsøker i grupper.

Strategien *Hverdagsintegrering* fastslår at det er behov for mer norsktrening og at den enkelte får anledning til å praktisere mer norsk. For innvandrere som ikke har rett til norskopplæring gjennom det offentlige, kan norsktrening i regi av frivillige organisasjoner spille en særlig viktig rolle.

Strategien løfter også frem ambisjoner om et tettere og bedre samspill mellom kommunene, frivillige organisasjoner og fylkeskommunene i integreringsarbeidet. Norsktrening i regi av frivillige organisasjoner fremstår som sentralt i dette arbeidet.

1.2 Problemstillinger

IMDi ønsket en kartlegging av pågående norsktreningstilbud i regi av frivillige organisasjoner. Gjennom kartleggingen skal vi løfte frem praksis og grep i tilretteleggingen av norsktrening som gir gode betingelser for å lære norsk, eksempler på godt samarbeid mellom frivillige organisasjoner og offentlig sektor samt forhold som gjør det attraktivt å være frivillig norsktrener. Gjennom prosjektperioden har vi arbeidet med følgende problemstillinger:

1. Kartlegging av norsktreningstilbud

- a) Hvilke aktører tilbyr norsktrening?
- b) Hvilke metoder benyttes?
- c) Hvem er målgruppene for tilbudene?

2. Organisering, kompetanse, samarbeid og finansiering

- a) Hvordan er de ulike tilbudene organisert?
- b) Hvilken opplæring gis til frivillige?
- c) I hvilken grad og på hvilke måter samarbeider de frivillige organisasjonene med kommuner og andre aktører i tilpasningen og gjennomføringen av tilbudene?
- d) Hvordan fungerer samarbeidet for partene?
- e) Hvordan er samarbeidet forankret på overordnet nivå?
- f) Hvordan finansieres tilbudene?
- g) Hvilke utfordringer og behov har de frivillige aktørene knyttet til gjennomføringen av tilbudene?

3. Deltakeres erfaringer og behov

- a) Hva er deltakernes behov og erfaringer med norsktreningstilbudene?
- b) Hvordan vurderer deltakere fra ulike målgrupper selv norsktreningstilbudene? Hvilke erfaringer har de, og hvilket utbytte har de av å delta?
- c) Samsvarer tilbudene med behovene til de ulike målgruppene?

4. Grad av måloppnåelse

- a) I hvilken grad bidrar norsktreningstilbudene til at formålet nås?
- b) I hvilken grad og på hvilke måter bidrar de ulike norsktreningstilbudene til å styrke deltakernes norskferdigheter?

---

³ Det er ulike betegnelser på de som er norskspråklige og som er frivillige på tilbudene, blant annet norsktrener og språkverter. For enkelthets skyld omtaler vi dem som norsktrenere

- c) På hvilke måter bidrar norsktreningstilbudene til økt kompetanse og kunnskap på andre områder enn det språklige, for eksempel økt kunnskap om det norske samfunnet, eller andre tiltak?
- d) I hvilken grad nås ulike målgrupper med norsktreningstilbudene?
- e) Er det noen grupper som ikke nås i tilstrekkelig grad, som arbeidsinnvandrere, unge, lengeboende innvandrere, kvinner eller menn?
- f) Hvordan påvirker finansieringen utforming og gjennomføring av tilbudene, samt måloppnåelse?

5. Beskrivelse av god praksis

- a) Hva kjennetegner norsktreningstilbud som har gode resultater når det gjelder organisering, opplæring av frivillige og metoder?
- b) Hva fungerer bra, mindre bra og hva kan forbedres?
- c) Egner noen former for rekruttering og gjennomføring seg bedre for enkelte målgrupper enn andre?

1.3 Innhold i rapporten

Rapporten gir kunnskap om hvordan norsktreningstilbud i regi av frivillig sektor er utformet og administrert. Vi beskriver hva som kjennetegner gode norsktreningstilbud og utfordringer som oppstår i gjennomføringen av tilbud. Resultatene baserer seg på erfaringer innhentet fra frivillige og ansatte i frivillige organisasjoner som driver norsktrening, deltakere og samarbeidspartnere, i tillegg til observasjon av ulike norsktreningstilbud.

I kapittel 2 beskriver vi hvilke metoder og datakilder vi har benyttet i prosjektet.

Kapittel 3 presenterer forskning på andrespråkopplæring og norsktrening, og etablerer noen mulige prinsipper for god praksis.

Kapittel 4 presenterer resultater fra undersøkelsen om hvilke aktører som tilbyr norsktrening, og norsktreningstilbudenes målgrupper, innhold, arbeidsmåter og bruk av materiell.

Kapittel 5 beskriver norsktreningstilbudenes organisering, kompetanse og opplæring av frivillige, finansiering og samarbeid med kommuner og andre aktører.

Kapittel 6 omtaler deltakernes behov og erfaringer med norsktreningstilbud.

Kapittel 7 omtaler tilbudenes mål og vår vurdering av tilbudenes måloppnåelse. Vi omtaler også grupper som i mindre utstrekning får nyttiggjort seg av tilbudene.

Til slutt, i kapittel 8, sammenfatter vi funnene våre og identifiserer hva vi mener er god praksis og gode grep for vellykket norsktrening. Avslutningsvis gir vi noen anbefalinger som vi mener kan bidra til å styrke og videreutvikle norsktreningstilbudene.

2 Metode

I gjennomføringen av kartleggingen og evalueringen av norsktreningspraksiser, har vi tatt utgangspunkt i arbeidsmetodikken «God praksis» (Rambøll 2018), men vi har tilpasset aktivitetene og arbeidsprosessene. Vi har innledningsvis «nominert» og screenet norsktreningstilbud. Deretter har vi kartlagt og fremskaffet ytterligere informasjon om et utvalg tilbud. Vi har deretter validert utvalget ved å vurdere styrker og svakheter ved de ulike tilbudene basert på anbefalinger fra forskning, fra erfaringene til frivillige, ansatte og deltakere, og fra observasjon. Vi har til slutt kommet frem til hva vi mener er gode grep for norsktreningstilbud og utarbeidet anbefalinger. I dette kapitlet beskriver vi hvordan vi har gått frem i datainnsamling og analyse.

2.1 Nominasjon

Innledningsvis skaffet vi oss oversikt over ulike norsktreningstilbud som tilbys i regi av frivillige organisasjoner. I denne fasen samlet vi ikke detaljert informasjon om hvert tilbud, men informasjon om overordnede egenskaper ved de forskjellige tilbudene, som tilbyder, organisering, målgruppe, samarbeidsaktører og kontaktinformasjon. Vi fant frem til relevante tilbud ved å gjennomgå søknader til IMDis tilskuddsordning, e-posthenvendelser til kommuner som forvalter lokale tilskudd, internettsøk og en spørreundersøkelse.

2.1.1 Gjennomgang av søknader

Som en del av nominasjonen gjennomgikk vi søknader og rapporter tilknyttet IMDis tilskuddsordning «Tilskudd til integreringsarbeid i regi av frivillige organisasjoner». Denne ordningen har tre delmål⁴, hvor delmål B omhandler prosjekter og tiltak som skal bidra til bedre norskerdigheter. Vi fikk tilgang til IMDis søknadsportal og hentet ut søknader og oversikt over tilskuddsmottakere for 2022. Vi gjennomgikk tilskuddsmottakere som fikk innvilget støtte for ordningens delmål B.

I forbindelse med flyktningestrømmen fra Ukraina, ble det i 2022 utlyst ekstraordinære tilleggsmidler som del av den samme tilskuddsordningen. Denne tilleggsbevilgningen følger ordningens ordinære delmål A og B, men målgruppen her er avgrenset til fordrevne fra Ukraina med midlertidig kollektiv beskyttelse. Vi gjennomgikk også mottakere av tilskudd i denne ordningen.

2.1.2 E-posthenvendelse til kommuner

IMDis tilskuddsordning retter seg mot både nasjonale og lokale prosjekter. IMDi forvalter tildelingen til nasjonale prosjekter i regi av frivillige organisasjoner, mens 40 kommuner forvalter tildeling til lokale prosjekter på vegne av IMDi. Søkerorganisasjoner i disse kommunene kan søke midler fra ordningen gjennom sin kommune.

Vi mottok oversikt over de 40 kommunene og kontaktet dem for å innhente informasjon om aktuelle norsktreningstilbydere lokalt. Vi fikk svar fra 30 av kommunene. 20 av kommunene sendte oss oversikt over organisasjoner som hadde fått innvilget tilskudd.

---

⁴ Delmål A er å «stimulere til fellesskap, tillit og tilhørighet i lokalsamfunn for innvandrere og øvrig befolkning, og motvirke utenforskap, herunder arbeid mot rasisme og diskriminering og for mangfold i lokalsamfunn». Delmål C har som formål å «forebygge negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, og styrke likestilling mellom kjønnene».

Vi gjennomgikk disse prosjektene og valgte ut organisasjoner som hadde relevante tilbud for delmål B og norsktrening.

De øvrige kommunene fikk vi enten ikke svar fra, eller de hadde ikke lyst ut midlene på det tidspunktet vi henvendte oss (mai til juni 2022).⁵ Noen kommuner var forsinket med tildelingen og kunne ikke sende oss informasjon om søkere eller mottakerorganisasjoner.

2.1.3 Internettsøk

Vi har også inkludert norsktreningstilbud som ikke er tilskuddsmottakere av IMDis tilskuddsordninger. For å finne frem til slike tilbud, gjennomførte vi et åpent nettsøk. Vi benyttet søkeordene «norsktrening», «språkpraksis», «snakke norsk», «lær norsk», «samtalegruppe», «språkgruppe», «språkkafé», «norskpraksis» og «digital norsktrening». I tillegg gjorde vi noen søk på engelske søkeord: «Norwegian language training», «Norwegian practice», «speak Norwegian» og «learn Norwegian».

For hvert søk gjennomgikk vi de om lag 30 første treffene, beskrev trefflisten, antall treff og valgte ut praksis vi anså som relevante. Vi valgte ut praksis på bakgrunn av variasjon i innretning og målgrupper. Der vi fant tilbydere som også er tilskuddsmottakere, enten av IMDis nasjonale tilskudd eller tilskudd som forvaltes av de 40 kommunene, registrerte vi ikke disse. Svært mange av treffene var knyttet til Røde Kors' norsktreningstilbud, enten i regi av en Røde Kors lokalforening, eller i samarbeid mellom Røde Kors og en annen aktør. Ettersom Røde Kors er en av mottakerne i IMDis tilskuddsordning, ble disse treffene ikke registrert.

Vi brukte hovedsakelig Google for nettsøkene. Søk ble også gjort på nettsiden frivillig.no, der frivillige organisasjoner kan legge ut annonser med sine tilbud for å rekruttere frivillige. I tillegg gjorde vi søk på nøkkelord på sosiale medier som Facebook og Instagram.

Vi inkluderte kun prosjekter som er gratis for deltakere, som er driftet av frivillige organisasjoner og som har foregått i 2022 og 2023. I noen tilfeller fant vi eksempler på norsktrening som ikke var beskrevet med tilstrekkelig informasjon, eller som ikke oppga kontaktinformasjon. Disse eksemplene valgte vi å utelukke. Vi fant frem til om lag 70 tilbud gjennom nettsøket.

Vi valgte en pragmatisk metodikk for nettsøkene. Det kan være relevante tilbud som ikke er fanget opp gjennom vår søk- og utvelgelsesstrategi. Vi mener imidlertid at de tilbudene vi har identifisert og valgt ut representerer sentrale praksiser for norsktrening og gir en tilfredsstillende oversikt over feltet.

Vi skaffet oss også oversikt over e-postadresser til biblioteker og frivilligsentraler. Mange av disse tilbyr ulike former for norsktrening, enten alene eller i samarbeid med frivillige organisasjoner, og vi ønsket derfor å inkludere dem i spørreundersøkelsen.

2.1.4 Spørreundersøkelse til aktører som tilbyr norsktrening

Vi sendte ut en spørreundersøkelse til aktører som tilbyr norsktrening for å få mer informasjon om de ulike tilbudene. Spørreundersøkelsen ble gjennomført i august og september 2022. Spørreskjemaet ble pilotert med en representant for Røde Kors med erfaring på feltet.

---

⁵ 20 av de 40 kommunene som forvaltet ordningen var nye i 2022, og dermed nye mottakere.

Undersøkelsen ble distribuert til de relevante tilskuddsmottakerne vi hadde kartlagt ved hjelp av gjennomgangen av IMDIs søknadsportal og svar fra kommunene. Den ble også sent til 30 tilbud som vi hadde identifisert i internettsøket. I tillegg ble den distribuert til frivilligsentraler og bibliotek.

Totalt ble spørreundersøkelsen sendt direkte til 1 148 mottakere som vi hadde e-postadresse til. Noen av tilskuddsmottakerne var imidlertid såkalte sentralledd, som innebærer at de forvalter tilskuddsmidler videre til sine lokalkontorer. I invitasjonen til disse ble sentralleddene bedt om å svare på egne vegne. Vi ba dem også om å videreformidle invitasjonen til de aktuelle lokalkontorene, slik at de kunne besvare undersøkelsen på vegne av sine lokale tilbud.

Det er vanskelig å fastslå en presis svarprosent for undersøkelsen. For det første er det sannsynlig at en del av de inviterte aktørene ikke hadde et aktivt norsktreningstilbud, og dermed ikke var aktuelle respondenter. For det andre har vi ikke oversikt over hvor mange av sentralleddene som videreformidlet undersøkelsen til sine lokalkontorer, og kan derfor ikke si hvor mange lokalkontorer som har mottatt undersøkelsen. Av de som har besvart undersøkelsen, var det imidlertid 29 lokalkontorer som hadde blitt invitert på denne måten.

Dette innebærer videre at det kan være en skjevfordeling i svarene der bibliotek og frivilligsentraler er overrepresentert fordi alle disse mottok henvendelsen, mens dette mest sannsynlig varierer blant de frivillige organisasjonene.

Totalt har 205 respondenter besvart hele eller mesteparten av undersøkelsen. Vi vurderer at dette gir et godt grunnlag for å undersøke rammer og innretning blant aktører som tilbyr norsktrening.

2.1.5 Systematisering av tilbud

Spørreundersøkelsen blant aktører som tilbyr norsktrening dannet hovedgrunnlaget for utvelgelse av tilbud til en caseundersøkelse. Informasjon fra spørreundersøkelsen ble systematisert i et excelskjema. Listen ble supplert med informasjon fra søknader fra IMDIs søknadsportal. Basert på informasjon om tilbudene, gjorde vi en grovsortering i ulike kategorier av norsktreningstilbud. Vi kategoriserte tilbudene utfra kjennetegn som metodebruk, målgruppe, opplæring av frivillige, aktivitetsform, organisering, hyppighet og beliggenhet for å sikre variasjon og geografisk spredning blant utvalgte tilbud.

I spørreundersøkelsen hadde vi også et spørsmål om tilbudene fremdeles var operative i 2022 eller ikke. Tilbud som ikke lenger var operative ble ekskludert i denne fasen. Det samme gjelder tilbud som var helt nyetablerte og dermed ikke hadde opparbeidet seg noen erfaringer, tilbud med svært få deltakere, og tilbud som ble avholdt sjelden.

Vi ønsket å se både på tilbud som fulgte anbefalinger om kompetanse/opplæring av frivillige og nivåinndeling av deltakere, samt tilbud som kombinerte norsktrening med aktiviteter. I valget av case vurderte vi i tillegg faktorer som hva organisasjonene trakk frem som den største styrken ved deres tilbud, og om de hadde gjort noen tilrettelegginger for sin målgruppe, og noterte oss tilbud med utstrakt samarbeid med andre aktører.

På bakgrunn av denne gjennomgangen valgte vi ut tilbud eller «case» vi ønsket å se nærmere på i den videre kartleggingen. Vi kontaktet respondenter som i besvarelsen av spørreundersøkelsen hadde samtykket til at vi gjorde det.

2.2 Kartlegging

Vi kontaktet de tilbudene vi ønsket å kartlegge nærmere, presenterte prosjektet, og hva et besøk innebar. Vi ønsket både å observere gjennomføringen av deres norsktrening, og å intervjuere norsktrenere, ledere, deltakere og eventuelle samarbeidspartner.

Noen fikk vi raskt etablert kontakt med. Andre lyktes det oss ikke å få svar fra. Noen formidlet at de hadde tatt en pause, enten fordi det var en for stor belastning på få personer, eller fordi de manglet finansiering. Andre formidlet at vi neppe ville ha utbytte av å observere deres tilbud fordi det i hovedsak foregikk på et annet språk, eller at deltakerfremmøte var svært ustabil og de ikke kunne garantere at noen ville møte. Dette innebar at vi måtte ta nye runder for finne andre tilbud vi isteden kunne kontakte.

Til sammen har vi kartlagt 20 ulike norsktreningstilbud gjennom en kombinasjon av observasjon og intervjuer med ledere, frivillige, deltakere og samarbeidspartnere.

2.2.1 Observasjon

Vi har observert gjennomføring av norsktrening i 15 av de 20 tilbudene vi har besøkt. Et fåtall organisasjoner hadde avsluttet sine norsktreningstilbud, og vi fikk derfor ikke gjennomført observasjon. De fleste organisasjonene var positive til å inkludere oss i sine norsktreningstilbud og bidra til intervjuavtaler med frivillige og deltakere.

Ved å være til stede og observere norsktreningen har vi fått en inngående forståelse av hvordan ulike tilbud fungerer og gjennomføres. Vi har også kunnet danne oss egne vurderinger av tilbudene. Kombinasjonen av observasjoner og intervjuer har dermed gitt oss et mer utfyllende bilde av norsktreningstilbudene.

I observasjonen har vi vært opptatt av flere forhold. Vi utformet en observasjonsguide som utgangspunkt for hva vi ønsket å undersøke. Vi så blant annet på hvordan de organiserer treningene, hvilke arbeidsmåter og metoder som benyttes, om det snakkes norsk eller andre språk og hva som er temaer på de ulike treningene. I tillegg fanget vi opp mer subtile faktorer som hvordan stemningen er på treningene, om det prates mye eller lite, om det er norsktrenerne eller deltakerne som prater mest, om det brukes humor og lignende.

2.2.2 Intervjuer med deltakere

Vi har intervjuet deltakere i de aller fleste norsktreningstilbudene vi har undersøkt. I to av tilbudene vi observert, lyktes det oss ikke å få intervjuer med deltakere da det ikke var noen deltakere som samtykket til å bli intervjuet.

I de fleste tilbudene fikk vi intervjuet mellom en og fem deltakere på ulike ferdighetsnivåer. Vi gjennomførte intervjuer både individuelt og i gruppe. Til sammen har vi gjennomført 35 intervjuer med mer enn 45 deltakere.

Enkelte individuelle intervjuer ble gjennomført med tolk. I de fleste tilfellene fikk vi bistand av arrangørene til å rekruttere og avtale intervjutidspunkt med deltakere. I noen tilfeller rekrutterte vi deltakere selv i løpet av observasjonen av norsktreningen og avtalte et senere tidspunkt for intervju. I intervjuene med deltakere spurte vi blant annet om hvordan de opplevde det aktuelle norsktreningstilbudet, hva som var motivasjonen for å delta på norsktrening, hvilke aktiviteter og metoder som inngikk i tilbudet, i hvilken grad de hadde muligheter for medvirkning, hva som gjorde at de følte seg trygge, hvordan de foretrakk å lære norsk og forhold ved norsktreningstilbudet som kunne bli bedre.

I en god del tilfeller var vi nødt til å rekruttere informanter i løpet av norsktreningsøkten. Dette er fordi mange av tilbudene er drop in-tilbud hvor arrangøren ikke har oversikt over hvem som kommer på forhånd. Det har lagt føringer på hvem vi har kunnet intervjuer. For

eksempel var det vanskelig å ha tolk tilgjengelig i slike tilfeller, og vi kunne derfor ikke intervju deltakere som ikke kunne kommunisere på norsk. I noen tilfeller måtte vi intervju deltakerne rett før, under eller etter norsktreningen. Noen av intervjuene ble derfor gjennomført som kortere samtaler, og enkelte av gruppeintervjuene var relativt lite strukturerte med deltakere som kom og gikk. Dette betyr at vi ikke har fått stilt alle spørsmål til alle deltakere, og at vi i enkelte intervjuer (særlig gruppeintervjuer) ikke fikk kartlagt bakgrunnsinformasjon som botid og utdanningsbakgrunn.

Utvalget av deltakere vi intervjuet er trolig ikke representativt for alle deltakere på norsktreningstilbudene. Vi antar at de som ikke har nytte av tilbudene, ikke deltar. Vi antar også at personer som er negativt innstilt kan ha større motforestillinger enn andre til å stille til intervju.

Blant deltakerne vi intervjuet var det 23 menn og 16 kvinner. I tillegg gjennomførte vi fire gruppeintervjuer der deltakere gikk litt til og fra. To av disse gruppene besto kun av kvinner, og to av både menn og kvinner.

Deltakerne vi har snakket med hadde ulike landbakgrunn. Den største gruppen var personer med bakgrunn fra Ukraina (to individuelle intervjuer og et gruppeintervju med 12-14 personer) og Syria (ni deltakere). Ellers hadde deltakerne ulike landbakgrunn, både fra Europa (for eksempel Østerrike, Romania, Hellas og Polen), Midtøsten (for eksempel Yemen, Tyrkia og Afghanistan), Afrika (Somalia, Eritrea og Kenya), Latin-Amerika (Argentina, Cuba) og Asia (Kazakhstan, Sri Lanka).

Vi fikk ikke spurt alle deltakerne om botid. Av de vi fikk spurt hadde 13 mer enn seks års botid, og 21 hadde mindre enn seks år. Seks hadde bodd i Norge i mindre enn ett år. En deltaker bodde ikke i Norge, men jobbet i en norsk bedrift og deltok i et digitalt tilbud fra hjemlandet. Dette viser at det er stor variasjon i botid blant deltakerne, men at tilbudene brukes i noe større grad av innvandrere med kort botid, altså mindre enn 6 år.

Som nevnt var det ikke alle deltakerne vi fikk spurt om tidligere skolegang og utdanning. Av de 32 deltakerne vi fikk spurt, hadde de fleste relativt lang skolegang/ utdanning. 18 av deltakerne hadde høyere utdanning, fire hadde tilsvarende videregående utdanning og tre hadde tilsvarende grunnskole. I tillegg svarte fem av deltakerne at de hadde gått på skole, men uten å spesifisere hvor lenge. Kun to deltakere hadde ingen skolegang. Det er usikkert om dette viser at innvandrere med høy utdanning i større grad bruker norsktreningstilbud, eller om disse er mer villige til å stille til intervju.

Vi spurte også de fleste av deltakerne om de hadde deltatt i norskopplæring i offentlig regi. Svarene på dette avhenger i stor grad av hvilken rett til slik opplæring den enkelte har, noe som igjen avhenger av blant annet innvandringsgrunn og alder. Langt de fleste deltakerne med rett til norskopplæring deltar eller har deltatt i slik opplæring. En del deltakere svarte at de var i gang med norskopplæring og gikk på norsktrening parallelt med dette. Rundt dobbelt så mange svarte at de hadde gått på norskopplæring tidligere. Blant disse deltakerne hadde en del fullført introduksjonsprogram eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap, men enkelte hadde også avbrutt opplæringen av ulike grunner. Dette kan blant annet være på grunn av overgang til arbeid eller utdanning, omsorgsoppgaver i hjemmet, helseutfordringer eller som følge av koronapandemien. Enkelte deltakere har ikke rett på norskopplæring, men forteller likevel at de har deltatt på ulike kortere kurs, for eksempel gratis kurs i regi av IMDi eller NAV. Generelt har vi fått inntrykk av at deltakerne i stor grad benytter seg av norskopplæringstilbudet de har rett eller mulighet til, og at norsktreningen fungerer som et supplement til dette.

Deltakerne hadde også svært varierende norsknivå. Enkelte, særlig dem med svært kort botid, snakket veldig lite norsk. Andre, som for eksempel hadde lang botid eller hadde gjennomført norskopplæring, hadde et relativt høyt nivå (opp til B2-nivå). Det var også

noen deltakere som hadde bodd i Norge i mange år, men som likevel hadde svake norskferdigheter.

2.2.3 Intervjuer med ansatte og frivillige

Vi har intervjuet totalt 56 ledere og frivillige norsktrenere i de frivillige organisasjonene. I noen få av organisasjonene har vi ikke snakket med norsktrenere eller ledere.

En stor andel av de frivillige er pensjonerte, mange av dem tidligere lærere eller med tilknytning til undervisningssektoren. En del av informantene er fremdeles yrkesaktive, og en god del er yngre. Det er også en god del av de frivillige som selv enten tidligere har vært deltakere på norsktrening, eller som selv har kommet til Norge og måttet lære seg norsk. Et flertall er kvinner, og omtrent en tredjedel er menn.

Intervjuene med norsktrenere har vært gjennomført både som individuelle intervjuer og gruppeintervjuer. I intervju med norsktrenere har vi vært interesserte i å undersøke motivasjonen for det frivillige arbeidet, hva de oppfatter som gode metoder og måter å tilrettelegge for norsktrening på, hvilken opplæring og oppfølging organisasjonene har tilbudt dem, om de savner noe og hvordan de oppfatter tilbudene de er del av.

Vi har intervjuet ledere, prosjektmedarbeidere eller aktivitetsansvarlige i tilbudene vi har sett nærmere på. I disse intervjuene har vi fått innsikt i hvordan norsktreningstilbudene er organisert og finansiert og hvordan organisasjonen arbeider med rekruttering og utvikling av sine tilbud. Ledere og aktivitetsansvarlige har kunnet fortelle om utfordringer som frivillige og deltakere ikke kjenner til, for eksempel knyttet til forutsigbar planlegging, styring og ledelse av aktivitetstilbudet og rekruttering av deltakere og frivillige. I disse intervjuene er også organisasjonenes overordnede visjoner og mål tydeligere formidlet.

2.2.4 Intervjuer med kommuner og andre samarbeidsaktører

Vi har intervjuet ni samarbeidspartnere i tilknytning til norsktreningstilbudene. Dette er samarbeidsparter som ble nevnt i intervjuene med ledere og prosjektmedarbeidere. Blant disse er representanter for voksenopplæring, bibliotek, NAV/flyktingtjeneste og kultursektoren.

Disse intervjuene ble gjort fysisk eller over Teams. Vi fokuserte særlig på å innhente samarbeidspartnernes erfaringer med tilbyderne av norsktrening, hvilke potensial som ligger i samarbeidene og på hvilke måter samarbeidene er innrettet.

2.3 Vurdering av god praksis

Norsktreningstilbud i regi av frivillige organisasjoner driver under svært ulike rammebetingelser og overførbarheten av praksis kan variere mye. Målgruppene for de ulike tilbudene er også variert når det gjelder faktorer som alder, kjønn, botid, nasjonalitet, utdanningsbakgrunn og livssituasjon. Deltakere kan i de fleste tilbudene møte opp via drop-in og det avholdes ikke prøver i norskferdigheter. Dette gjør det vanskelig å måle forbedringer i norskferdigheter. Tilbudene baserer norsktreningen på frivillighet og det er få formelle krav til måloppnåelse. Mange av tilbudene har dessuten flere mål enn styrkede norskferdigheter.

Alt dette gjør det utfordrende å fastslå hva som er god praksis for norsktrening. For å finne frem til egenskaper og innretninger ved gode norsktreningstilbud utarbeidet vi temaer og spørsmål som vi så som sentrale for å vurdere hver praksis. Disse var både basert på foreliggende forskning og funn fra vår egen datainnsamling, særlig deltakernes og frivilliges erfaringer.

2.3.1 Arbeidsmøter med referansegruppe

Vi avholdt to arbeidsmøter med prosjektets referansegruppe. Referansegruppen besto av ressurspersoner fra Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir), Frivillighet Norge, Arbeids- og velferdsdirektoratet, NAV tiltak, en kommune som forvalter IMDis tilskuddsordning, et innvandrerråd og en voksenopplæring, i tillegg til en forsker fra OsloMet, en frivillig norsktrener og tidligere lærer, og en representant fra en frivillig organisasjon som er tilbyder av norsktrening.

Deltakerne i referansegruppen har en sammensatt kompetansebakgrunn og arbeidet i gruppen har bidratt til gode diskusjoner og vurderinger av hva som kjennetegner god praksis når det gjelder norsktrening. Deltakerne i referansegruppen har bidratt med fagkunnskap og erfaring fra både norsktrening og norskopplæring for ulike målgrupper.

På det første arbeidsmøtet ble prosjektet presentert for deltakerne. Vi fikk innspill og tilbakemeldinger på ulike deler av prosjektet, blant annet datainnsamlingen og vurdering av måloppnåelse i tilbudene. Flere var blant annet opptatt av utfordringer med å måle eller innhente data knyttet til progresjon og måloppnåelse. Enkelte savnet en tydelig begrepsavklaring mellom norsktrening og norskopplæring. Spørreundersøkelsen som skulle sendes til organisasjoner og tilbydere ble videre gjennomgått og diskutert.

Det siste arbeidsmøtet med referansegruppen ble holdt mot prosjektets slutt. Her la vi frem våre foreløpige funn og vurderinger og innhentet erfaringer fra ressurspersonene. Vi drøftet blant annet hva norsktrening bør innebære sammenlignet med norskopplæring, hvordan best tilrettelegge for deltakeres ulike behov, barrierer for ulike målgruppers deltakelse på norsktrening og mulige samarbeidsmodeller. Gjennom referansegruppemøtet var flere særlig opptatt av at det myndighetene anser som formålet for norsktreningen bør være tydelig både for frivillige og deltakere. Viktigheten av stabil finansiering ble også understreket av flere. Vi diskuterte videre hvilke faktorer som kjennetegner gode norsktreningstilbud.

2.4 Anbefalinger

På bakgrunn av datainnsamlingen og analyse av data har vi sammenfattet en del elementer, forhold og suksesskriterier på tvers av alle praksisene som sammen utgjør anbefalinger for videre arbeid med norsktrening.

Noen av disse er i tråd med forskningsbasert kunnskap om læring og praktisering av andrespråk. Andre har vi utarbeidet på bakgrunn av informantenes erfaringer og egne observasjoner og betraktninger.

3 Forskning på norsktrening

I dette kapitlet vil vi presentere sentral forskning på feltet. Det som presenteres er basert på et begrenset søk på forskningslitteratur og rapporter om erfaringer fra Norge om kvalitet og resultater av norsktrening, internasjonal forskning om andrespråksopplæring og uformell språkopplæring. Vi har her søkt på forskjellige varianter av «informal language learning». I tillegg har vi mottatt litteraturforslag og innspill fra professor Kari Mari Jonsmoen ved OsloMet.

Vi ser først på litteratur om andrespråkopplæring generelt, og går deretter over til kunnskapsgrunnlaget for norsktreningslignende tiltak spesielt. Til slutt etablerer vi noen mulige prinsipper for god praksis.

3.1 Forskning på andrespråkopplæring

Norsk forskning har hovedsakelig sett på hva som karakteriserer god *norskopplæring* og ikke *norsktrening*. Primært er det snakk om norskopplæring innenfor skoleverket, men prinsippene nedenfor vil også være relevante i norsktreningsøyemed. For noen fungerer norsktrening som erstatning for norskopplæring, og ikke som et supplement. Dette gjelder særlig for innvandrergupper som ikke har rett til kommunal norskopplæring (Rambøll 2021).

Forskningen legger særlig vekt på viktigheten av å kartlegge elevene og nivåtilpasse språkopplæringen (Fondevik 2015). Språktreningen eller språkopplæringen bør tilpasses den enkelte deltaker (se også Langøien et al. 2020). Ifølge Selj (2015) handler tilpasning blant annet om å utfordre og anerkjenne den enkelte elevens sosiale og faglige ressurser slik at eleven tilegner seg språket på en god måte. Reell nivåtilpasning kan være utfordrende å få til i praksis. I en rapport fra 2020 kommer det frem at flere innvandrere som deltar på språktilbud (her er språkopplæring og språktrening studert samlet) mener at tilbudet i liten grad er tilpasset den enkeltes behov, og at det hemmer progresjonen (Rambøll 2021).

Et annet sentralt moment i forskningen er betydningen av lærerens eller veilederens kompetanse. Dette gjelder spesielt deres andrespråksdidaktiske kunnskap, i vårt tilfelle hvordan elever med andre morsmål lærer og bruker norsk. For eksempel fant Djuve, Kavli, Sterri og Bråthen (2017) en sammenheng mellom andelen lærere med formell kompetanse i norsk som andrespråk og antall deltakere som bestod norskprøven. Veilederen eller lærerens kompetanse innen andrespråksopplæring er blant annet viktig fordi elevmassen er sammensatt. Det krever andre metoder å undervise mennesker som i utgangspunktet har lite skolegang sammenliknet med de som har mer. Selj (2015) peker også på at lærerens førforestillinger i møte med eleven kan påvirke resultatet av innlæringen. For eksempel kan det lærerskjønnet som fungerer godt overfor flertallet av elever, fungere dårligere på andrespråkselevens prestasjoner.

I en norsktreningssituasjon vil også norsktrenerens kompetanse være viktig. Samtidig drives norsktreningstilbud av frivillige, og det oppfattes som urimelig å sette krav til dem om didaktiske kunnskaper. Likevel er det fokus på dette hos flere av de som driver norsktreningstilbud. Rambøll (2021) finner for eksempel at enkelte av norsktreningstilbyderne etterspør bedre og mer standardisert opplæring av frivillige i form av kurs eller erfaringsutvekslinger, samt standardiserte metoder, verktøy og ressurser for å kvalitetssikre norsktreningstilbudet. Det meldes dessuten om behov for veiledning av de som skal jobbe med sårbare grupper i en norsktreningssituasjon (Rambøll 2021).

Forskning legger vekt på at det er viktig å ta i bruk eleven og elevens ressurser, som for eksempel morsmålet og andre språk eleven kan (jf. Cummins og Early 2011; Ellis 2005).

Dette er særlig vektlagt i fagopplæringen (Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring, u.å.). For språktrening innebærer dette i prinsippet å ha mindre fokus på absolutt korrekt grammatikk og språkbruk, og heller sette betydningen i sentrum for opplæringen. I språktreningsøyemed kan det for eksempel overføres til at man aktivt bruker uttrykk eller begreper fra eget morsmål eller engelsk når man snakker norsk, for å få frem meningen (se Ellis 2005).

En metode som åpner for å ta i bruk elevens ulike språklige og faglige ressurser er sjangerpedagogikk. Den er basert på synet om at fag og språk læres samtidig, og den har vist seg å være en effektiv metodikk både innenfor muntlig og skriftlig språktrening (jf. Horverak, 2016; Langøien et al. 2020). Det er dessuten sentralt å *involvere* eleven i sosiale, faglige aktiviteter (Johansson & Ring 2012; Cummins & Early 2011; Langøien et al. 2020). Prinsippet om å sette grammatikk og korrekt språk i andre rekke finner man igjen i Kompetanse Norges informasjonsside om språkopplæring (Kompetanse Norge 2020).

Videre er det viktig å arbeide systematisk med å utvide ordforrådet (Fondevik 2017). Begreper må utforskes og forklares, gjerne ved hjelp av konkrete eksempler, demonstrasjoner, bilder og lignende. Andrespråksbrukeren trenger å lære hvordan ord uttales, skrives og ikke minst bøyes. Det krever mange repetisjoner i ulike sammenhenger før et ord læres.

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring har utarbeidet ti prinsipper for god andrespråksopplæring, som blant annet inkorporerer prinsippene som er skissert over. Senteret understreker behovet for å arbeide med fag og språk samtidig og å se språk i en kulturell sammenheng. Prinsippene er knyttet til en undervisningskontekst, men de lar seg også overføre til et norsktreningstilbud. Nyankomne vil ha behov for kunnskap innen ulike felt (f.eks. helse, skole, arbeid og boforhold). Til hvert av disse temaene knytter det seg ord og fraser, uttrykksmåter og forventninger. Prinsippene er:

- Lær elevene å kjenne og bygg videre på kunnskapen deres.
  - Bruk elevenes morsmål som ressurs i undervisningen.
  - Ha høye forventninger til elevene.
  - Pass på at målene for undervisningen er forståelig for alle.
  - Skap forståelse gjennom aktiviteter og bruk av konkrete.
  - Sørg for at elever får delta i faglige samtaler.
  - Legg til rette for langvarig og systematisk arbeid med ord og begreper i alle fag.
  - Gi elevene strategier for læring og evaluering.
  - La alle elever få delta i faglige og sosiale aktiviteter.
- (Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring, u.å.)

Flere av disse prinsippene er spesifikke for en opplæringssituasjon, som for eksempel undervisningsmål og langvarig og systematisk arbeid. Videre vil det å lære «eleven» å kjenne i en norsktreningssetting, være helt avhengig av hvordan norsktreningen er organisert. I mange tilfeller, for eksempel der alle kan stikke innom norsktreningen når det passer dem og gruppene dermed er foranderlige, kan det være vanskeligere for de som leder norsktreningen å lære elevene å kjenne. Man kan likevel ta utgangspunkt i deltakerens uttrykte behov.

3.2 Forskning på «norsktrening»

Språklæring utenfor klasserommet

En svært stor andel av forskningen på språklæring – inkludert innlæring av et andrespråk – har fokusert på læring i *klasserommet*, og det finnes i noe begrenset grad et eget forskningsfelt for språklæring utenfor klasserommet (Benson, 2011). Et eksempel som kan trekkes frem er Jonsmoens (2021) undersøkelse av et språkmakkertilbud på OsloMet, der andrespråkstudenter kan praktisere muntlig norsk gjennom jevnlig møter med en studentmentor. Funnene viser at samtalene blant annet førte til at andrespråksbrukeren fikk styrket sin selvillit til å bruke språket i flere situasjoner og dermed fikk mer språklig trening og økt mestring. I tillegg økte de sin metaspråklige bevissthet og kulturelle kunnskap. (Sverre et al. 2022 og 2020) har skrevet om erfaringene med Akademisk språkkafé for studenter på universitetsbiblioteket, og fant at et støttende, bekreftende og trygt læringsmiljø med strukturerte, gruppebaserte læringsaktiviteter var viktig for andrespråkstudentene. Videre at kombinasjonen av språk og fag, samt medvirkning, var viktig for studentenes språklige og faglige utvikling.

Det finnes også noe forskning om språklæring i arbeidslivet, blant annet en svensk studie (Sandwall 2013) som viste at det å være i arbeid ikke nødvendigvis fører til økt språklæring. Det finnes spredte eksempler på studier av uformell språklæring for voksne tilbake til sent 60-tall. Dette har i liten grad blitt formalisert som et fagfelt, og flere peker på de mange nye mulighetene for uformell språklæring som har kommet siden den gang gjennom for eksempel internett (videoer og filmer på andre språk, og for eksempel videosamtaler på tvers av landegrenser) (Dressman, 2020). Uformell språklæring defineres gjerne som enten målrettet eller *implisitt*. Med sistnevnte menes læring der individer eller grupper ikke er avhengig av en lærer/instruktør eller et eksternt gitt pensum (Livingstone, 2006).

Flere har pekt på behovet for mer forskning på læring utenfor klasserommet, og spesielt Benson og Reinders' (2011) bok *Beyond the Language Classroom* er et innflytelsesrikt bidrag i forskningen på dette feltet, samt Dressman og Sadlers (2020) bok *The handbook of informal language learning*. I denne forskningen pekes det på at svært mye språklæring foregår *utenfor* klasserommet, og at det er en utfordring at dette ikke gjenspeiles i forskningen (Benson, 2011; Dressman, 2020; Sundqvist, 2020). Samtidig pekes det på at effektiv språklæring ofte avhenger av en *kombinasjon* av formell og uformell språklæring. Odo (2020) fokuserer spesielt på kombinasjonen, men vektlegger primært hvordan lærere og instruktører kan nyttiggjøre seg all den uformelle læringen språkinnlærerne får utenfor klasserommet, for eksempel gjennom filmer og lignende. Det skal sies at til forskjell fra fagdidaktisk forskning på tradisjonelle skolefag, spenner fagdidaktisk andrespråksforskning vidt, fra barnehage til voksenopplæring og den vektlegger både uformell og formell læring⁶. Alt dette understreker hvorfor det er viktig å se de to formene i sammenheng, samtidig som at det fremdeles er behov for mer kunnskap om former for og effekter av uformell språklæring (Benson, 2011; Dressman, 2020).

Forskning på uformell språklæring og læring utenfor klasserommet handler om langt mer enn den type tilbud vi vurderer i dette prosjektet. For eksempel inkluderes også ren individuell læring, som for eksempel når en voksen som ønsker å lære seg spansk på eget initiativ velger å se spanske filmer, reiser til Spania for å eksponeres for språket

---

⁶ Kulbrandstad, L. I., Alstad, G. T & Eek, M. (2023). *Barnehage og voksenopplæring, uformelle og formelle språklæringsarenaer, språkvitenskap og utdanningsvitenskap: spenn i norsk andrespråksdidaktisk forskning*. Innlegg på NOA-konferansen 2023

eller bruker nye apper som DuoLingo og lignende. Individuell læring og lærer *autonomi* er også i fokus for Chic, Aoki og Smith (2018). I litteraturen om språklæring og autonomi er aspekter som selv-regulering, motivasjon og egenmotivering, agens og identitet sentrale (Chik, 2020).

Faktorer som innvirker på motivasjon til andrespråklæring

Motivasjon omtales som sentralt av flere, og flere peker på «motivational self»-modellen knyttet til andrespråklæring (L2) (Dörnyei, 2009). I denne modellen skilles det mellom «ideal-selvet», «burde-selvet» og L2-læringsopplevelsen. Ideal-selvet kan være motiverende dersom språkinnlæreren selv eller andre kan bringe frem og aktivt bruke språkinnlærerens egne ønsker om hvem hen vil være i fremtiden. Det kan for eksempel være motiverende å befinne seg i en kontekst der man oppfatter seg som – eller ser at man kan bli – en borger som tar aktivt del i samtaler på en kafe. Her vil for eksempel språkkafé-tanken være relevant, noe både funnene fra Jonsmoen (ibid.) og Sverre (ibid.) bekrefter. Burde-selvet handler i større grad om hva *andre* forventer av språkinnlæreren, og at det kan være motiverende å se at man kan leve opp til eller møte andres forventninger og krav. Til sist vil mer generelle gode opplevelser knyttet til konteksten læringen finner sted i, kunne være motiverende.

Noen forskere har også skrevet om dialogen mellom deltakere og mellom deltakere og språktrenere. Myklebust (i Selj og Ryen 2019) skriver blant annet om viktigheten av produktive samtaleformer. Hun beskriver hvordan muntlige aktiviteter i klasserommet kan oppleves som morsomt og motiverende for noen elever, mens det for andre kjennes skremmende og krevende. Hun viser til at forskning tyder på at elever som opplever å mestre det faglige innholdet er mer aktive enn de som strever, og at sosial status påvirker i hvilken grad og på hvilke måter de deltar muntlig. Elever kan også være redde for å avsløre overfor læreren at de ikke kan det som er forventet, og som typisk kan oppstå i situasjoner der en lærer stiller lukkede spørsmål som avkrever rette svar. Dette kan virke hemmende på deltakelsen. Hun trekker frem at å skape gode relasjonelle forhold i klasserommet og en aksepterende holdning til mangfold blant elevene er en sentral oppgave for å få til muntlig samspill. Hun trekker frem kumulative samtaler der deltakerne bygger positivt på hverandres samtaletema/utsagn og kjennetegnes av trekk som repetisjoner, bekreftelser og omstendelighet. Dessuten trekker hun frem utforskende samtaler som er en konstruktiv, "men kritisk spørrende idéutveksling. Den inneholder presentasjoner av kunnskapsinnhold, forslag, alternative forslag og begrunnelser for utsagn".

Det er også forsket på dimensjonen som handler om viljen til å kommunisere, og da særlig det å snakke når muligheten oppstår. Ifølge Ebn-Abbasi et al. (2022) ble forskjeller i personers vilje til å prate tidligere tilskrevet ulike personlighetsvariabler. De trekker frem at nyere forskning (Zhang et al. 2019) peker på hvordan situasjonelle aspekter som motivasjon, holdning til andrespråklæring (L2) og ytre faktorer som gruppeklime og sosial støtte, kan innvirke på personers vilje til å kommunisere muntlig.

Nortons teorier om hvordan andrespråksinnlærere ut over egen motivasjon for å lære språket også påvirkes av maktaspekter i læringsmiljøet er her relevante. Språkinnlærerens vilje og mulighet til læring og bruk av andrespråket korresponderer med opplevelsen av i hvilken grad sosiale relasjoner i læringsmiljøet er symmetriske eller asymmetriske (omtalt i Skrefsrud 2022). Hvis en andrespråksinnlærer for eksempel opplever at de rundt ikke er villige til å lytte eller prøve å forstå, vil noen trekke seg ut av læringssituasjonen, investere mindre tid i læringen og kanskje motsette seg den også. De kan blant annet kvie seg for å være aktive språkbrukere i frykt for reaksjoner fra andre.

Dimensjoner ved uformell språklæring

I det følgende har vi fokusert på sosiale lærings situasjoner, noe som innebærer at flere språkkinnlærere samles – fysisk eller virtuelt. I litteraturen om språklæring utenfor klasserommet refereres det svært ofte til Benson (2011), og spesielt hans forslag om at det finnes *fire sentrale dimensjoner* i uformell språklæring. Dette er *sted eller lokasjon, formalitet, pedagogikk* og *hvem som har kontroll* (Benson, 2011). Bensons inndeling er etablert og benyttet av mange andre forskere, og disse fire dimensjonene kan være nyttige for å tydeliggjøre forskjeller mellom norsktreningstilbudene.

Lokasjon peker på betydningen av *stedet* læringen foregår. Norsktrening og lignende tiltak defineres ofte av at det er tilrettelagt læring som skjer *utenfor* skolen. Tidlig litteratur fokuserte på læring i deltakeres hjem, kafeer eller biblioteker, mens nyere forskning i stadig større grad vektlegger at digitale medier gir nye og potensielt svært viktige *virtuelle* lokasjoner der deltakere kan samles (Dressman, 2020). Videre ser vi at noe av forskningen vi har sett på vektlegger for eksempel unike fordeler ved *bibliotek* som arena for språklærings- og integreringstiltak som faller inn under vår definisjon av norsktrening (Johnston, 2016; Johnston, 2018; Johnston & Audunson, 2019).

Formalitet omhandler i hvilken grad språktreningen knyttes til mål og strukturer etablert i et formalisert program og eventuelt formelle kvalifiseringsaspekter (Benson, 2011), som for eksempel norskopplæringen ved kommunale voksenopplæringscentre. Slik norsktrening er definert i dette prosjektet er det fullt mulig at norsktreningstilbud aktivt bruker temaer fra og knytter aktivitet til læreplaner i norsk, organiseres etter språknivå og lignende. Dersom norsktreningen utvikles for å være komplementær til eller bygger på norskopplæring øker dette graden av formalitet (jf. Chik, 2020). Motsatsen vil være norsktreningstilbud fullstendig frikoblet fra norskopplæring, der fokus rett og slett er på å eksponeres for og trene på å bruke norsk språk, uten noen koblinger til læringsmål, prøver eller nivå.

Pedagogikk er en annen sentral dimensjon for å forstå og analysere norsktreningstilbud. Språktrening er gjerne definert som språklæring uten *instruksjon* i tradisjonell forstand. Dette betyr imidlertid ikke at det ikke ligger en pedagogisk tanke bak tilbudene, og forskjellige former for uformell språklæring omtales i litteraturen ofte som «self-instructed», «non-instructed», eller som *naturalistisk* læring. Sistnevnte omfatter læring som skjer av seg selv ved at en språkkinnlærer er i et miljø der språket anvendes, og lærer gjennom forskjellige typer aktiviteter og sosial omgang som medfører at språket brukes. I denne sammenheng viser også flere til begrepet «public pedagogy» (Giroux, 1994; Sandlin, Schultz og Burdick, 2010). Dette omhandler formene for læring som skjer på uformelle arenaer som internett, offentlige steder, museer og parker, kjøpesentre og butikker. Her finner *læring* sted uten at det er noen bevisst instruksjon eller *lærer* til stede.

Kontroll er den siste dimensjonen Benson peker på. Dette omhandler blant annet hvem som kontrollerer *om* språktreningen finner sted og hvordan den gjennomføres. Mye uformell språktrening er som sagt individuell, der en person selv bestemmer seg for å tilegne seg et nytt språk. Norsktreningstilbudene vi vurderer i dette prosjektet er organiserte tilbud. Kontrolldimensjonen kan belyse faktorer som hvorvidt deltakere opplever forventninger fra voksenopplæringene og andre om deltakelse i norsktrening, noe som påvirker i hvor stor grad læringen er selvvalgt. Videre kan kontrolldimensjonen belyse hvor strukturert norsktreningene er, både når det gjelder innhold og gjennomføring.

Norsktreningstilbud

I tillegg til generell forskning på uformell språklæring har vi søkt etter forskning på tiltak som ligger tett opp til den type tilbud vi vurderer i dette prosjektet. Det finnes svært lite

forskning på *norsktrening* (slik det er definert i dette prosjektet), men det finnes noe forskning på lignende tiltak, for eksempel Jonsmoen (2021) og Sverre (2022 og 2020).

Vi ser imidlertid at mye av denne forskningen ikke primært dreier seg om *språklæring*, men om hvordan tiltak som for eksempel språkkafeer kan ha positive integrerings-effekter. Dette ser vi for eksempel i Johnston & Audunson (2019) sin artikkel om integreringsstøttende tiltak basert på diskusjon og debatt i biblioteket ved daværende Høgskolen i Oslo og Akershus. Her peker de på hvordan samtalebaserte tiltak i offentlige biblioteker kan støtte innvandreres *politiske integrering* og gi andre nyttige effekter som ikke er direkte knyttet til språk. De vektlegger her bibliotekene som spesielt godt egnet for denne type tiltak, som de primært forstår som integreringstiltak som også styrker demokratiske prosesser. Lignende innretning ser vi i Johnstons (2016) artikkel om samtalebaserte tiltak i Malmøs «Språkhörnan»-program, der det fremgår at biblioteker kan «fremme integrering ved å støtte språklæring».

Også i Johnstons (2018) artikkel om samtalebaserte tiltak mer generelt, som også omhandler omtale av forskjellige «språkkafé»-tiltak i Island, Danmark, Sverige og Norge, er fokuset rettet mot hvordan samtalebaserte tiltak i biblioteker kan støtte integrering. Disse tiltakene omtales som uformelle, og det er en viss variasjon i graden av strukturering av tiltakene. Visse tiltak er fullstendig ustrukturerte og gir rett og slett innvandrere et sted å møte morsmålstalere for trening, mens andre er semi-strukturerte og har for eksempel et sett med temaer eller spørsmål for å guide samtalene.

3.3 Prinsipper for god norsktrening og lovende praksis

I litteraturen om uformell språklæring omtales flere faktorer som kan være relevante for å forstå hva som gir gode læringseffekter. Bailly (2011) peker for eksempel på språkkinnlærerens motivasjon, tilgang til egnede læringsressurser og tilstrekkelige *læringsferdigheter*.

Voksne språkkinnlærere har i hovedsak høyere *metalingvistisk bevissthet* enn barn. Det vil si at de i større grad forstår språkets abstrakte og formelle aspekter på et rasjonelt nivå. Dette innebærer at språklæring for voksne innvandrere kan og bør skille seg fra for eksempel barns læring av morsmål (Christianson og Deshaies, 2020). Mange voksne har for eksempel eksplisitte læringsstrategier, og dette gjør det mulig å legge opp norsktreningen på en måte som innebærer at man i tillegg til bruk av språk også legger til noe instruksjon.⁷ Forskning viser at *implisitt læring* – som for eksempel skjer når barn lærer sitt første språk – ikke egner seg så godt for voksne (Christianson og Deshaies, 2020). Voksne er for eksempel mer bevisste på *feil*, noe som medfører at de aktivt monitorerer egen og andres språkbruk. Ut ifra hvordan de oppfatter språkssystemet og grammatikken justerer de egen språkbruk og på den måten utvikler de andrespråket. Voksnes bevissthet om «feil» kan imidlertid også være et hinder for språklæring fordi voksne er redd for å miste ansikt, og dette hindrer dem i å prøve ut språket. I tillegg har voksne andre ressurser å ta i bruk og andre behov enn barn (jf. Knowles 2005 om voksenpedagogikk).

Bruk av flere informasjonskilder, som det muntlige og skriftlige, det visuelle og eventuelle aktiviteter, kan forsterke hverandre og legge grunnlaget for forståelse. Det at det samme

---

⁷ Med læringsstrategier i denne sammenheng viser vi til verktøy som kan brukes for å huske og forstå bedre, og for å kontrollere egen læringsprosess underveis - verktøy for å «lære å lære».

budskapet gis på mange ulike måter parallelt omtales i andrespråksdidaktikken som *formidlingsoverflod* (Selj 2019).

Forskning viser at barn har en stor fordel i språklæringsfasen, ved at de får språket på «motherese» (en form for enkelt språk med tydelig uttale), noe som gjør det enklere å tilegne seg språk basert på å lytte (Newport et al., 1977; Christianson og Deshaies, 2020). Voksne innvandrere som skal lære norsk kan også, hevder Christianson og Deshaies (2020) dra nytte av forenklet språk og uttale i en opplæringsfase. Samtidig peker forskning (Cummins og Early 2011, Kjelaas & Fagerheim 2021, Selj & Ryen 2021) også på at de som skal lære språk trenger å utfordres språklig samtidig som de får tettstøtte av lærer. Dette kan ha betydning for hvordan norsktreningen gjennomføres og legges opp.

Det finnes visse delvis etablerte prinsipper for god norsktrening, og disse er hovedsakelig praksisorientert. For eksempel har daværende Kompetanse Norge, nå Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir), utarbeidet en nettside for organisasjoner og andre som driver med norsktrening.⁸ De har satt opp noen prinsipper for hva som kjennetegner et godt norsktreningstilbud, og mange av disse prinsippene likner de man finner i forskningen over.

For det første råder de til å *ta i bruk alle språk*, det vil si at man bør bruke alle de språkene norsktreneren og deltakeren i norsktrening til sammen kan (Kompetanse Norge 2020). Det innebærer at man skal diskutere seg frem til hva som menes med ulike uttrykk, oversette og bruke ord og uttrykk fra morsmålet for å til sammen få frem meningen i det man vil formidle. Dette er de samme prinsippene som er sentrale i retningen innenfor språkopplæring som kalles translanguaging (Williams 1994 og Lewis, Jones og Baker 2012 omtalt i Garcia et al. 2008). Translanguaging-pedagogikk handler om å la eleven bruke hele sitt språklige repertoar i læringen. Pedagogikken er anerkjennende og elevsentrert, men fortsatt er målrettethet og systematikk viktig. Det handler om en lydhørhet for hvor, når og hvordan elevens flerspråklighet trekkes inn i opplæringa.

I norsktrening er det for det andre anbefalt å *bruke vanlige kommunikasjonsmåter* (Kompetanse Norge 2020). Her sikter de til det å bruke de samme måtene å kommunisere på som deltakerne allerede bruker. Hvordan dette gjøres beror på hvordan norsktreningen er lagt opp, men stemme, kroppsspråk og mobiltelefon er ulike verktøy som kan brukes. Det kan kommuniseres via sms, telefonsamtaler, bruk av sosiale medier osv. For eksempel kan man bruke SMS til å gjøre avtaler, informere og invitere, og de samme kommunikasjonsmåtene bør tas inn i norsktreningen.

Man bør også *tilpasse språket* til elevenes nivå og ferdigheter, og *norsktreningen bør foregå på flere ulike nivåer* (Kompetanse Norge 2020). Det vil si at dersom det er grupper med mennesker med ulike ferdigheter, bør de deles etter nivå. Det er dermed viktig å identifisere hvor elevens nivå ligger, og Kompetanse Norge understreker at man bør bruke det standardiserte felleseuropeiske rammeverket for språk (A1, A2, B1, B2, C1) (Kompetanse Norge 2020). I 2021 fant Rambøll at flere organisasjoner meldte at det var behov for å utvide og å differensiere norsktreningstilbudet slik at behovene til en sammensatt målgruppe kan møtes med bedre kvalitet, og norskspråkferdigheter hos den enkelte kan forbedres. For eksempel meldte både frivillige norsktrenere og deltakere om behov for nivå-inndeling av norsktreningen for bedre progresjon i språklæringen.

Det er også viktig at norsktrenerne *viser hva som er riktig* (Kompetanse Norge 2020). Dette kan for eksempel gjøres ved at to norsktrenere fremfører en modelldialog, rollespill eller at de gir tydelige eksempler. Når det gjelder *tempoet*, bør norsktreneren gjøre det

---

⁸ <https://www.kompetansenorge.no/Norsk-og-samfunnskunnskap/norsktrening/> Hentet 14. august 2023

klart at deltakerne må gi beskjed dersom treneren går for fort frem. Norsktreneren bør snakke i et rolig tempo og gi andrespråksbrukeren tid til å få med seg innholdet og, ikke minst, til å tenke og formulere egne setninger. *Uttalen* på bestemte lyder, spesielt vokalene, er viktig å trene på, både fordi lengden på vokalene (og konsonantene) skiller ulike betydninger (tak/takk), men også fordi setningsmelodien i norsk i seg selv kan skille en betydning fra en annen. Til sist er det viktig at *temaene* man snakker om i norsktreningen er temaer som deltakerne er interessert i å snakke om (Kompetanse Norge 2020).

Et mål for dette prosjektet er å identifisere hva som kjennetegner gode norsktreningstilbud. Med det menes blant annet norsktreningstilbud som har gode resultater med hensyn til organisering, opplæring av frivillige og metodebruk. God praksis vil variere ut fra målgruppens behov og motivasjon for å delta. Vi kan anta at en god praksis vil ha opplegg for norsktrening for ulike ferdighetsnivåer som gjør bruk av differensiert metode, slik at ulike deltakere opplever å lære og praktisere norsk på ulike måter som på ulike vis er tilpasset deres måte å lære på.

God praksis vil videre handle om praksiser som tilrettelegger for norsktreningstilbudets andre målsettinger. Herunder aktivitetstilbud som tilrettelegger for reell mulighet til å snakke norsk med andre, være del av et fellesskap, lære mer om samfunn og nærmiljø, øke nettverk eller som gir andre positive opplevelser.

4 Kjennetegn ved norsktreningstilbud

Vi presenterer her resultater fra spørreundersøkelsen og erfaringer fra norsktreningstilbud som vi har innhentet gjennom kvalitative intervjuer og observasjon.

Datainnsamlingen har tatt for seg tematikk knyttet til alle problemstillingene i prosjektet. I dette kapitlet beskriver vi først variasjonen av norsktreningstilbud og hvilke vi valgte å kartlegge nærmere. Deretter presenterer vi funn og resultater knyttet til hvilke aktører som tilbyr norsktrening, hvilke målgrupper norsktreningstilbudene når ut til og innholdet i de ulike tilbudene.

4.1 Norsktreningstilbud

Som nevnt i innledningskapitlet, skiller norsktrening seg fra norskopplæring på flere måter. Norsktrening i regi av frivillige organisasjoner er ikke det samme som ordinær norskopplæring hos en kurstilbyder eller ved et voksenopplæringssted. Norsktrening skal heller ikke være erstatning for det ordinære tilbudet om norskopplæring, men er ment som et supplement til det offentlige opplæringstilbudet. Norsktrening er gratis, og norsktrenerne er frivillige som ikke mottar lønn (Kunnskapsdepartementet 2021, s. 28).

Generelt kan man si at norsktreninger hovedsakelig er muntlig dialog i par eller i grupper som ledes av en frivillig norsktrener som snakker godt norsk. Norsktrening kan imidlertid også innbefatte elementer som skriftlig utveksling, telefonsamtaler, dialog i sosiale medier og digitale møter. En del norsktreningstilbud eksisterer som en integrert del av andre aktivitetstilbud, slik som turer, håndarbeidsaktivitet, matlaging eller leksehjelp.

En rekke sivilsamfunnsaktører tilbyr ulike former for språktilbud. Både frivillige organisasjoner, en rekke frivilligsentraler⁹ organisert som frivillige organisasjoner, stiftelser, ideelle organisasjoner som studieforbund og kirkesamfunn tilbyr ulike former for *norskopplæring* til innvandrere (Rambøll 2021, s. 38). Tilbud i regi av disse aktørene kan både karakteriseres som norskopplæring og norsktrening. Tilbydere som ikke er godkjent gjennom kommunen, kan søke godkjenning som tilbyder av opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere hos HK-dir.¹⁰

De fleste aktørene har imidlertid separate *norsktreningstilbud* med formål om å bringe mennesker sammen for å praktisere norsk muntlig. Det er dette universet vi har undersøkt i dette prosjektet. Norsktreningstilbudene er i stor grad utviklet av organisasjonene og de frivillige som til enhver tid drifter tilbudene, og eksisterer dermed i et mylder av varianter.

I spørreundersøkelsen beskriver respondentene sine tilbud som språkkafeer, språkturer, «walk and talk» og lavterskel møteplasser for å praktisere norsk språk. I tillegg nevnes videre norskkurs, koblinger mellom én og én, eller to og to personer, språkvenner, språk- og arbeidspraksis, språktrening med elever ved ungdomsskole, «språk-, strikk- og skravlekafé», turer og aktivitet hvor det snakkes norsk, samtaler over Skype, «menneskebibliotek», språkgrupper, litteraturgruppe, lesegruppe, samfunnskafé, gudstjeneste med simultanoversettelser, skrive- og lesetrening, mammaprat, herrekafé, kvinnenettverk, internasjonalt møtested, norsk-venner, digital språkkafé, nettbasert

---

⁹ Frivilligsentraler er lokale møteplasser som skal stimulere til frivillig innsats og være et bindeledd mellom kommunen og frivillig sektor. De må være eid enten av kommunen, en virksomhet i frivillighetsregisteret, et samvirkeforetak eller en kombinasjon,

¹⁰ Godkjente tilbydere av norskopplæring. <https://www.kompetansenorge.no/Norsk-og-samfunnskunnskap/Godkjente-tilbydere-av-norskopplaring/>

norsk kurs, «nytt på norsk», uttalekurs og leksehjelp. Slik det fremgår av beskrivelsen over, inkluderer svarene på spørreundersøkelsen også tilbud som kan karakteriseres som norskopplæring. I tillegg er tilbud som språkpraksis og arbeidspraksis ofte tiltaksplasser som finansieres av NAV og er forbehold deltakere med henvisning fra NAV.

I case-undersøkelsen har vi undersøkt et utvalg norsktreningstilbud nærmere, som alle innebærer samhandling. Det vil si at vi ikke har undersøkt tilbud hvor frivillige organisasjoner eller andre sivilsamfunnsaktører kun har utviklet skriftlig eller digitalt norsktreningsmateriell til bruk for deltakere som ønsker å lære norsk. I tillegg er tilbudene i case-undersøkelsen karakterisert av at norsktrenerne er frivillige, ulønnede personer og at tilbudet er gratis for deltakerne. Med ett unntak, der deltakelse inngikk som tiltak fra flyktnings-tjenesten og NAV, er også alle tilbudene frivillige å delta på for deltakerne. De fleste tilbudene praktiserer ikke påmelding, men er organisert som drop-in tilbud. Enkelte tilbud har påmelding til norsktreningen i forkant.

4.2 Hvilke aktører tilbyr norsktrening?

Tabell 4.1 gir en oversikt over egenskaper ved aktørene som har besvart spørreundersøkelsen. Aktørene fordeler seg nokså jevnt mellom frivillige organisasjoner, frivilligsentraler og biblioteker.

Organisasjonene har ulik «fartstid» når det gjelder norsktreningstilbud. De fleste har holdt på med norsktrening gjennom flere år. Kun 18 prosent av organisasjonene har hatt et tilbud i mindre enn to år, og mer enn halvparten har holdt på med norsktrening i mer enn fem år.

Vi spurte respondentene i spørreundersøkelsen om hvor stor del norsktreningstilbudet utgjør, sett i forhold til virksomheten deres som helhet. Det er få organisasjoner som har norsktrening som sin hovedaktivitet – kun fem prosent oppgir at norsktrening er deres viktigste aktivitet. Over halvparten av respondentene sier imidlertid at norsktrening er en sentral aktivitet, blant flere andre aktiviteter. Det er også en relativt stor andel (38 prosent) som oppgir at norsktreningstilbudet utgjør en liten del av organisasjonens virksomhet.

Halvparten av respondentene oppgir at de kun har ett norsktreningstilbud, mens den andre halvparten har to eller flere. Respondenter som har mer enn ett norsktreningstilbud, ble bedt om å velge ut det tilbudet de hadde best erfaringer med, og svare på spørsmålene på vegne av dette.

Tabell 4.1 Egenskaper ved aktørene som har deltatt i spørreundersøkelsen.

	Antall	Andel
Type aktør		
Frivilligsentral	74	36 %
Bibliotek	61	30 %
Frivillig organisasjon	57	28 %
Annet	13	6 %
Sum	205	100 %
Erfaring med norsktreningstilbud		
0-2 år	37	18 %
2-5 år	43	21 %
5-10 år	69	34 %
10 år eller mer	45	22 %
Vet ikke	7	3 %
Sum	201	100 %
Hvor stor del av virksomheten er norsktreningstilbudet?		
Det er vår viktigste aktivitet	11	5 %
Det er en av flere sentrale aktiviteter	114	57 %
Det er en liten del av vår aktivitet	76	38 %
Sum	201	100 %
Omfang av norsktreningstilbud		
Kun ett tilbud	103	51 %
Mer enn ett tilbud	98	49 %
Sum	201	100 %

Resultatene fra spørreundersøkelsen viser at det er et vidt spenn i typer (frivillige) organisasjoner som tilbyr norsktrening. Blant store, veletablerte aktører er humanitære organisasjoner som Røde Kors, Norsk folkehjelp, Kirkens bymisjon, Caritas, Norske kvinners sanitetsforening og Kristent interkulturelt arbeid (KIA). Disse organisasjonene tilbyr ulike former for norsktrening, språkvønn og språkkafeer i sine lokallag og lokalforeninger rundt om i landet.

Videre er kommunenes frivilligsentraler viktige norsktreningstilbydere. Flere inngår i samarbeid med, eller eies av, frivillige organisasjoner. Folkebibliotekene har videre ulike norsktreningstilbud og språkkafeer, også de gjerne i samarbeid med frivilligsentraler eller frivillige organisasjoner.

Enkelte studentorganisasjoner tilbyr norsktrening og språkkafeer. Studentorganisasjonen Norsk start er en frivillig organisasjon drevet av studenter med engasjement for å bistå flyktninger, asylsøkere og andre innvandrere i kvalifisering mot utdanning og arbeid i Norge. De tilbyr blant annet språkkafé i samarbeid med utdanningsinstitusjoner i Oslo, Bergen og Trondheim.

Andre aktører på feltet er innvandrersorganisasjoner, som Jasmin kvinnenettverk, internasjonale foreninger og foreninger for personer med en spesifikk landbakgrunn.

Videre er organisasjoner som arbeider med integrering, inkludering og mangfold, kulturforeninger for språk, samt en del trossamfunn, tilbydere av norsktreningstilbud.

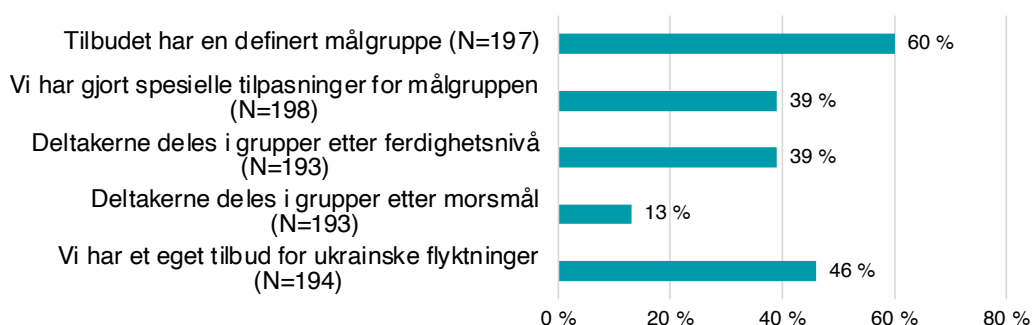
4.3 Hvem er målgruppene for tilbudene?

Få organisasjoner som tilbyr norsktrening, oppgir å ha en veldig avgrenset målgruppe. De fleste har tilbud som i utgangspunktet er åpne for alle, men enkelte organisasjoner oppgir å ha særlig fokus på enkelte grupper.

4.3.1 Målgrupper for tilbudene i spørreundersøkelsen

Figur 4.1 under viser hva respondentene i spørreundersøkelsen har svart på flere spørsmål knyttet til målgruppe for tilbudene. Fremstillingen i figuren er basert på fem ulike ja/nei-spørsmål og svarfordelingen viser andel som har svart «ja» på de ulike påstandene.

Figur 4.1 *Andeler som svarer ja på fem spørsmål om målgruppe, tilpasning og gruppeinndeling.*

Seks av ti respondenter oppgir at tilbudet er rettet mot en definert målgruppe. Noen av respondentene utdypet svarene sine, og der fremgår det at en definert målgruppe kan være ganske bred, som for eksempel alle personer i lokalsamfunnet som ikke har norsk som sitt morsmål, alle som vil øve på norsk eller som holder på å lære seg norsk. Særlig på mindre steder vil målgruppen ofte variere i takt med hvem som bosettes i kommunen.

Enkelte organisasjoner retter sitt tilbud primært mot spesifikke innvandrergupper. For eksempel ønsker noen å nå innvandrere som leter etter arbeid eller som har startet egen bedrift. Andre retter seg mot deltakere i introduksjonsprogrammet og elever ved voksenopplæringen. Noen definerer målgruppen til hovedsakelig å omfatte flyktninger og asylsøkere, mens andre primært fokuserer på arbeidsinnvandrere, EØS-borgere, studenter, papirløse migranter eller familiegjenforente.

En del retter seg mot innvandrere som ikke har rett på norskopplæring fra det offentlige, som for eksempel arbeidsinnvandrere eller personer som har giftet seg med nordmenn. Enkelte nevner også personer som har gjennomført introduksjonsprogrammet, men har behov for mer opplæring som målgruppe.

Andre tilbud retter seg spesifikt mot personer med enten kort eller lang botid, eller personer med ulikt språknivå. Noen tilbud fokuserer for eksempel på innvandrere og flyktninger som kan noe norsk fra før, men som ønsker å øve mer på muntlig norsk. Andre peker spesifikt på de med lavt språknivå, analfabeter og personer uten skolebakgrunn. Det er også tilbud til deltakere som ønsker en intensiv og rask progresjon.

Det finnes også tilbud som er inndelt etter kjønn. En del norsktreningstilbud er spesifikt rettet mot kvinner, og mange av disse legger særlig vekt på å nå kvinner som har falt utenfor det offentlige systemet, som er hjemmeværende, eller som opplever svake norskerferdigheter som en barriere for deltakelse i arbeidsrettet aktivitet. Enkelte av tilbudene retter seg spesielt mot kvinner med ansvar for barn, mens andre ønsker kvinner i alle livsfaser og aldre. Flere av respondentene peker på at det er viktig med egne tilbud for kvinner der de både kan snakke sammen om ulike tema og stille spørsmål. Det er også enkelte tilbydere som har egne norsktreningstilbud for menn som ønsker å forbedre samfunns-, arbeidslivs- og språkkompetanse.

Andre tilbud retter seg primært mot deltakere med ulike sosiale utfordringer. Det kan være personer som er rammet av fattigdomsproblematikk, har lav motivasjon eller har «falt mellom flere stoler». Et fåtall tilbydere innretter sitt tilbud til personer med psykiske utfordringer. En aktør har innsatte i fengsel som spesifikk målgruppe, spesielt de som ikke får plass på skole i fengsel. I noen tilfeller er det NAV som rekrutterer målgruppen til norsktreningene med utgangspunkt i hvem som har mest behov og kan nyttiggjøre seg tilbudet.

Høsten 2022 var det mange som etablerte egne tilbud for ukrainske flyktninger. Nær halvparten av respondentene i spørreundersøkelsen oppga at de hadde dette.

Av figuren ser vi også at om lag fire av ti oppgir at de har gjort spesielle tilpasninger for at tilbudet skal passe bedre for målgruppen. Vi ba respondentene beskrive hvilke tilpasninger organisasjonen har gjort overfor sine målgrupper, og svarene kan deles inn i to hovedkategorier: tilpasninger i innhold og praktisk tilrettelegging.

Når det gjelder tilpasninger i innhold, nevner flere av aktørene at de tilpasser innholdet i norsktreningen utfra deltakernes ønsker, behov, hva de er opptatt av og deres interesseområder. Tilpasninger handler videre om å tilrettelegge for ulike norsknivåer ved å ha gruppeinndeling og nivåinndeling av deltakerne. Enkelte oppgir at de tilpasser norsktreningen slik at de som ønsker å lære mer grammatikk får det, mens andre tilpasser sitt innhold til deltakere som ikke har skolebakgrunn. Noen oppgir at de tilpasser seg i være- og snakkemåte ved å forenkle setninger, snakke sakte og gjenta ofte.

Noen, men relativt sett få, organisasjoner beskriver at de tilpasser tilbudet ved å tilby egne grupper for menn og kvinner. Et par nevner at de unngår sensitive temaer for å unngå konflikter. En del aktører har også rekruttert og knyttet til seg frivillige eller ressurspersoner med spesifikk språkkompetanse for å imøtekomme deltakernes behov.

Den praktiske tilretteleggingen handler om å bygge ned barrierer og redusere terskelen for deltakelse. Den vanligste formen for praktisk tilrettelegging er tilpasning i tid. Tidspunktet for norsktreningen tilpasses til når målgruppen har tid, for eksempel kveldstid hvis målgruppen er i arbeid eller dagtid hvis målgruppen er hjemmeværende. Enkelte tilpasser tidspunktet for norsktreningen etter timeplanen ved den lokale voksenopplæringen eller skole.

Noen aktører har tilbud hvor barn kan være med, enten som deltakere i norsktreningen eller at organisasjonen tilbyr barnepass. Enkelte tilbydere reiser dit målgruppen er, og møter for eksempel opp til norsktrening på asylmottak, dersom skyss og transport er barrierer for deltakelse. Andre praktiske tilpasninger er gratis deltakelse på turer og utlån av bøker eller utstyr.

En respondent beskriver at de endret navnet på norsktreningen fra språkkafé til språktreff, slik at flere kvinner som assosierte kafé med aktivitet for menn, også ville ta i bruk tilbudet.

Når det gjelder gruppeinndeling er det vanligere med nivåinndeling (ferdighetsnivå) enn inndeling etter språkgrupper (morsmål). Svarene tyder imidlertid på at over halvparten av respondentene ikke har noen form for gruppeinndeling, hverken etter nivå eller språk.

4.3.2 Målgrupper i tilbudene i case-undersøkelsene

Målgruppene for tilbudene vi har kartlagt i case-undersøkelsen er varierte. De fleste definerer sitt tilbud som «åpent for alle». Det vil si personer med innvandrerbakgrunn som av ulike årsaker er i Norge og ønsker å styrke sine norskferdigheter. Noe få krever likevel et visst ferdighetsnivå og avviser deltakere som er på A1 eller lavere nivå, fordi de ikke har kapasitet til å tilpasse sitt tilbud til denne gruppens behov.

På tilbud som Røde Kors Norsktraining, Sanitetsforeningens språkvenn og Caritas Norsktraining for nybegynnere, er en stor andel av deltakerne arbeidsinnvandrere og innvandrere med betydelig skolebakgrunn eller høyere utdanning. En relativt stor andel av deltakerne på disse tilbudene er spansk-, arabisk-, polsk- eller russisktalende. En del andre kommer fra Filippinene, Portugal og andre østeuropeiske land.

Et par aktører innretter sitt tilbud til personer som snakker dårlig norsk og er lite integrert, eller har sammensatte psykiske og fysiske helseutfordringer, som Kirkens Bymisjon, Fontenehuset og KIAs Mannsgruppe. I noen av disse tilbudene blir deltakerne henvist til eller informert om tilbudene gjennom NAV, flyktningtjenesten eller voksenopplæringen.

I tillegg til dårlige norskferdigheter, mangler deltakerne i disse tilbudene nettverk, og noen har heller ikke tilknytning til skole eller arbeid. Enkelte har lang botid i Norge, men strever med tilpasning og har ikke lenger rettigheter til norskopplæring for voksne innvandrere. Norsktrainingstilbudene som blant annet tilbyr norsktraining i form av språkvenner, blir derfor viktige møtesteder som gir avbrekk fra ensformige hverdager hjemme.

Enkelte aktører, som Norsk start, forsøker primært å rekruttere personer som er kommet til Norge som flyktninger gjennom introduksjonsprogrammet og voksenopplæringen, samt asylsøkere gjennom asylmottak. Noen tilbyr formiddagstilbud for personer i introduksjonsprogrammet, for å nå denne målgruppen direkte etter den formelle undervisningen.

Et par av tilbudene er kun for kvinner og ett tilbud er kun for menn. I noen andre tilfeller ender tilbudene opp med å kun ha kvinnelige deltakere, selv om det ikke er intensjonen. Andre aktører oppgir at de opplever å få færre kvinnelige deltakere enn menn til sine tilbud.

4.3.3 Norsktrainingstiltak for fordrevne fra Ukraina

Som nevnt over, har enkelte organisasjoner etablert egne norsktrainingstilbud for fordrevne fra Ukraina. Noen tilbud er innrettet for å nå denne målgruppen spesifikt, med norsktrainere som selv snakker ukrainsk. Andre organisasjoner har opprettet tilbud gjennom IMDis ekstraordinære utlysning for integreringstiltak overfor denne målgruppen.

De fleste aktører inkluderer ukrainske flyktninger som deltakere i sin ordinære norsktrainingsaktivitet på lik linje med andre målgrupper. Flere organisasjoner, som til vanlig tilbyr norsktraining for en bredere målgruppe, opplever det som stigmatiserende eller ekskluderende dersom de skulle tilby et spesielt opplegg kun for ukrainske flyktninger. I tillegg til å rekruttere ukrainske fordrevne som deltakere, holder de derfor tilbudene åpne også for andre målgrupper. De formidler at de ikke ønsker å forbeholde tilbudene til enkelte flyktning- eller innvandrergupper, og inkluderer andre nasjonaliteter selv om midlene er gitt over Ukraina-ordningen.

4.4 Innhold i norsktreningstilbudene

Organisasjonene benytter seg ulike arbeidsmåter i gjennomføringen av norsktreningene. Det er også ulike læringsressurser og materiell som benyttes. I det følgende beskriver vi innholdet i norsktreningstilbudene.

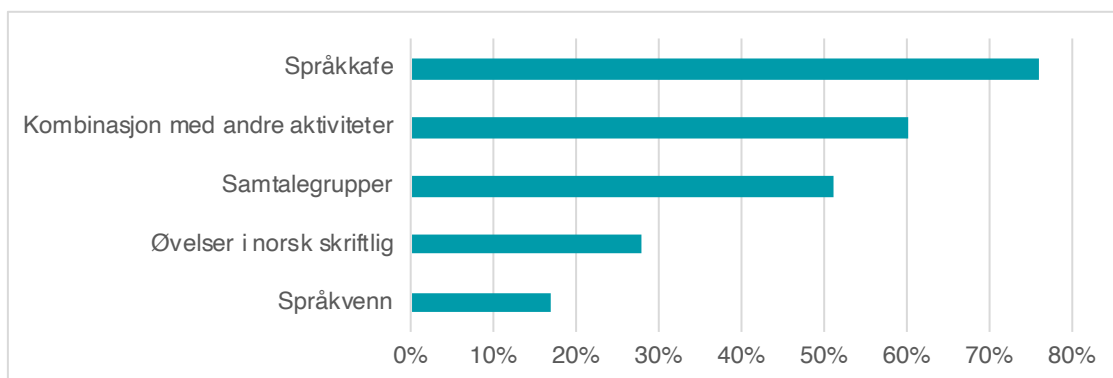
4.4.1 Arbeidsmåter

I spørreundersøkelsen stilte vi respondentene spørsmål om hvilke arbeidsmåter organisasjonen bruker i sitt norsktreningstilbud. Respondentene ble bedt om å svare med utgangspunkt i noen forhåndsdefinerte kategorier. Vi ser at «språkkafe»-metodikken er særlig utbredt og brukes av så mange som 76 prosent av aktørene som har svart på spørreundersøkelsen. Samtalegrupper, som til en viss grad overlapper med språkkafe, er også utbredt, brukes av 51 prosent av respondentene. Videre svarer 60 prosent at de benytter en arbeidsmåte basert på kombinasjon av norsktreningen med andre aktiviteter. Det å bruke øvelser i skriftlig norsk og språkvenn som arbeidsmåter er mindre vanlig (henholdsvis 28 og 17 prosent bruker dette).

10 prosent har krysset av for «annet» og spesifisert svaret sitt. Blant disse oppgir enkelte at de i praksis har et tilbud der norsktrening er i kombinasjon med andre aktiviteter.

Norsktreningstilbudene er i stor grad gruppebaserte. En tredjedel av respondentene oppgir at organisasjonen bruker en kombinasjon av gruppe og språkpar.

Figur 4.2 Bruker dere noen av disse arbeidsmåtene? (Flere svar mulig).
N=193.

Også blant de frivillige organisasjonene vi har sett nærmere på i case-undersøkelsen er det mange som tar i bruk arbeidsmåter som språkkafé og samtalegrupper, mens andre tilbud minner mer om ordinær klasseromsundervisning. Enkelte tilbud har tilbudt språkpar i form av norsktrening mellom en norsktrener og en deltaker, deriblant Norsk folkehjelp som etablerte «Walk and talk» som et alternativ til språkkafé under koronapandemien. Organisasjonen koblet en deltaker og en norsktrener i par som gikk tur og snakket sammen. Et lokallag i den samme organisasjonen etablerte også et kor i 2022, med en stor andel ukrainske flyktninger i tillegg til deltakere med annen landbakgrunn.

Enkelte aktører som Kirkens bymisjon (Drammen) og Fontenehusene har etablert tilbud for en målgruppe med sammensatte utfordringer. Disse tilbudene har ikke norsktrening som sitt hovedformål, men norsktrening inngår som del av et større helhetlig tilbud som omfatter arbeidstrening, fysisk trening, livsmestringskurs og sosialt samvær.

Flere av tilbudene i case-undersøkelsen veksler mellom ulike arbeidsmåter og har i tillegg aktivitetstilbud der norsktreningen foregår som praktisk samtale mens man gjør

en aktivitet sammen. Hos noen tilbydere kan metodebruk og praksis være ulik blant norsktrenerne i samme norsktreningsøkt, avhengig av norsktrenerens preferanser.

Under ser vi nærmere på noen av de vanligste arbeidsmåtene blant norsktrenings-tilbudene vi har sett på.

Norsktrening med undervisningspreg

Som nevnt, er det flere av tilbudene i case-undersøkelsen som bærer preg av klasseromsundervisning. Disse tar utgangspunkt i bøker, tavleundervisning, grammatikkoppgaver og skriftlige øvelser. Noen tilbyr både norsktrening som klasseromsundervisning og samtalebasert språktrening, slik at deltakere som har mulighet kan delta på begge varianter, eller velge den varianten som passer best med deres behov.

Noen tilbud legger opp norsktreningsøktene med utgangspunkt i norskopplæringsbøker, grammatikk-oppgaver eller artikler. Da gjennomgår norsktreneren for eksempel tekststykker i plenum eller ved hvert bord. Deltakerne kan øve seg på å lese høyt, og får anledning til å stille spørsmål om innhold eller ord i teksten de ikke forstår. Noen frivillige forbereder grammatikkoppgaver de vil gjennomgå med deltakerne. Enkelte norsktrenerne holder tavleundervisning der deltakerne i stor grad lytter og noterer. Deltakerne får oppgaver som å utforme egne skriftlige setninger og deretter lese dem opp, med muntlige korreksjoner fra norsktrener. Noen norsktrenerne støtter seg til nettsider om norsk grammatikk for å kunne forklare og gi eksempler på korrekt norsk.

Enkelte deltakere ønsker en slik form for norsktrening og forbinder dette med språkopplæring. Tilbakemeldingen fra flere av organisasjonene er at mange ukrainere ønsker dette, og at de noterer hyppig under treningene. Noen har organisasjonen åpnet opp for arbeid med lekser når deltakerne har ønsket dette.

Norsktrening i form av klasseromsundervisning kan innebære visse utfordringer. En gjentakende utfordring er at en del frivillige ikke har kompetanse til å forklare grammatikk og regler for setningsoppbygging for deltakerne, noe vi observerte under en av norsktreningene:

Dagens tema var å bruke ordet *Det* i kombinasjon med beskrivelser av vær. Norsktreneren ber deltakerne om å formulere skriftlige setninger om vær med bruk av ordet *det*. En deltaker leser opp setningen «Det ligger på bordet», og peker på et brilleetui. Norsktreneren korrigerer og forklarer at *det* i denne setningen er et pronomen, og at brilleetui ikke omhandler fenomenet vær. Videre forklarer norsktreneren at man på norsk må ha et subjekt. «Alle verb er like for alle, så du må bruke subjekt». En deltaker spør hvorfor man da kan si «Hvorfor det?» Norsktreneren lurer på om forklaringen er at det er et uttrykk, og må tenke mer for å finne forklaringen – noe treneren ikke kommer tilbake til [Observasjonsnotat].

Ved gjennomlesing av artikler kan fokuset på enkeltord overskygge forståelsen av hva teksten formidler. Under en annen norsktrening observerte vi følgende:

Dagens tema er «ut på tur». Deltakerne får utdelt tekst om Fjellvettreglene og bruk av ordtak som «Det er ingen skam å snu». Den frivillige ber deltakerne lese gjennom tekstene. Den frivillige forsøker å forklare enkeltord som «fjellheimen», «snøskred» og «gjenkjenn», men den frivillige undersøker ikke om deltakerne har oppfattet betydningen av ordtakene og reglene. Han får for eksempel ikke med seg at deltakerne ikke vet hva det vil si «å snu» [Observasjonsnotat].

Språkkafeer og samtalegrupper

En del tilbud er utformet som språkkafeer og samtalegrupper, der deltakere og frivillige blir plassert rundt bord der de gjennomfører mer eller mindre strukturerte samtaler.

I case-undersøkelsen finner vi at noen av tilbudene på forhånd har fastsatt hva som skal være temaene på treningene, noen ganger på basis av forslag fra deltakerne. Temaene kan for eksempel være politikk, barneoppdragelse, familie, arbeid, bakgrunn for at deltakerne reiste fra hjemlandet, tradisjoner i Norge og i hjemlandet, høytider eller aktuelle hendelser i nyhetene. Hos andre er det ingen verktøy eller forberedte temaer, og det legges opp til at samtalen og praten skal drives frem av personene i den enkelte samtalegruppen. Metoden innebærer at deltakerne lytter til hverandre og norsktrener og selv deltar i samtalen etter beste evne.

Noen tilbud vektlegger at norsktreneren skal ha turtaking slik at alle deltakerne rundt bordet får sagt noe på hvert tema. Andre vektlegger frivillighetsaspektet ved å skulle delta i samtalen. En av lederne ved et norsktreningstilbud begrunnet det med at det kan være ulike barrierer som er bakgrunn for at noen deltakere ikke snakker. De kan bære på traumer, og det viktigste er derfor at de kommer seg ut hjemmefra, har et sted å være og føler seg velkomne. Det skal ikke være noen krav til deltakerne når de kommer.

Både frivillige og deltakere kan tidvis oppleve det som utfordrende å finne temaer å snakke om. Flere opplever det som uheldig med for mye repetisjon av temaer de har snakket om gjentatte ganger tidligere, slik som arbeidssituasjon og botid i Norge. Samtidig opplever flere organisasjoner utskiftninger og svingninger i både deltakergruppen og frivillige, noe som skaper utfordringer med tanke på kontinuitet.

Forberedte temaer som presenteres skriftlig i temaark med bilder og mulige diskusjons-spørsmål, trekkes frem som et suksesskriterium av flere informanter, både frivillige og deltakere. Opplegget er ikke ment som noe deltakere og frivillige *må* holde seg til, men fungerer som et forslag til måter å fylle norsktreningsøkten med nytt innhold. Oppleggene fungerer som et startpunkt for samtalen og noe å vende tilbake til ved behov, dersom samtalen stopper opp.

Vi får et tema hver gang, vi prøver å snakke rundt det temaet. Men [det] kan hende samtalen glir over i noe annet, da tenker jeg at det viktigste er at de prater. At man har en dialog, prøver å få en samtale. [Jeg] prøver å få alle med hvis noen tar mye plass. Prøve å få med de som kanskje ikke sier så mye i samtalen.
[Norsktrener]

Eksempler på temaer er «energi», «ldrett, «redningsarbeid», «eldredagen – å være gammel i ulike land», «utdanning», «arbeid» og «valg, demokrati og partier». Flere tar også opp nyhetssaker eller andre dagsaktuelle temaer som opptar deltakerne, for eksempel var det flere som brukte tid til å snakke om jordskjelvkatastrofen i Tyrkia i februar 2023.

Tøyen og Halden frivilligsentraler, Norsk Folkehjelp i Bodø og Norsk start Oslo er eksempler på tilbud som tilbyr et forberedt opplegg til frivillige og deltakere på språkkafeene. Opplegget lages av en ressursgruppe med frivillige eller en ansatt. Når deltakere og frivillige kommer til språkkafeen, er materiell tilgjengelig på papir ved hvert bord. Noen aktører sender også ut opplegget til de frivillige i forkant slik at de som ønsker kan se over materialet og forberede seg.

Norsktrening i kombinasjon med en aktivitet

Flere av aktørene vi har kartlagt i case-undersøkelsen beskriver sine tilbud som norsktrening i kombinasjon med andre aktiviteter. For eksempel har språkvenngruppen

i Oslo Sanitetsforening forberedt seg til kinobesøk ved å lese filmanmeldelser, og så dratt på kino og sett en norsk film med norsk teksting. I etterkant av besøket har gruppen diskutert filmen og snakket sammen om innhold og handling, hva som gjorde inntrykk og hva de lærte om norsk kultur ved å se filmen.

KIAs mannsgruppe deltar på foredrag av *Foreldre vil være med* i regi av Stavanger kommune på biblioteket. På disse foredragene gis det informasjon om temaer som kan være nyttige for innvandrereforeldre. Et slikt tema var for eksempel nettvett for barn. På neste samling snakker mannsgruppen videre om temaet og om det er noe deltakerne ikke forsto.

Flere grupper reiser sammen på utflukter og turer som fisketur, hyttetur og museumsbesøk. Andre arrangerer aktiviteter i lokalene der de normalt har norsktrening. Det kan være håndarbeidsaktiviteter, juleverksteder og bakedager.

Norsk folkehjelp i Bodøs «Kor for alle» er et eksempel på aktivitet og norsktrening i kombinasjon. Gjennom sang og sosial omgang praktiserer deltakerne norsk samtidig som de inngår i et musikalsk fellesskap.

Aktiviteter og utflukter bidrar til at deltakere og norsktrenere snakker sammen i nye sammenhenger og bruker norsk i en praktisk setting. En del opplever det som enklere å samtale samtidig som man gjør en aktivitet sammen.

Man kommer inn i nye og andre situasjoner hele veien – bare å ta toget med dem er en norsktrening ... Det jeg føler er bra er at vi også tar dem ut av [klasse-]rommet. Da kommer man opp i situasjoner som man kommer i på daglig basis, som å ta buss, ta tog, snakke med dem i kiosken – situasjoner man uansett kommer opp i. Kanskje nesten den beste treningen, enn å sitte og pugge gloser som de aldri får bruke. [frivillig]

Fontenehuset vektlegger det å praktisere norsk via de faste aktivitetene de har på huset, som oppgaver på kjøkkenet. I tilrettelagte tilbud som kombinerer språktrening med arbeidspraksis, er norsktreningsmetoden knyttet til samtale og praktiske oppgaver i bruktbuikk, kantine, kafédrift, resepsjon, og knyttet til arbeid som renhold, vedhogst og vaktmesterfunksjoner.

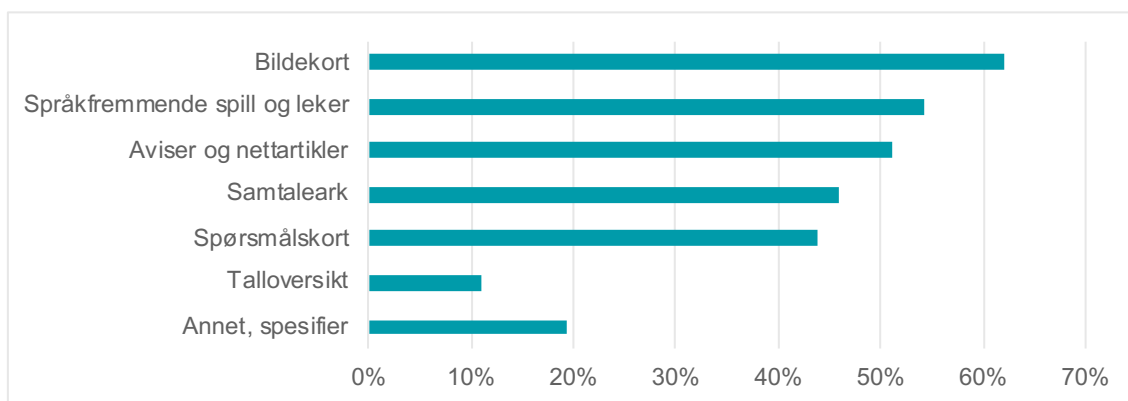
4.4.2 Bruk av læringsressurser

Både i spørreundersøkelsen og caseundersøkelsen kommer det frem at det er utbredt å bruke ulike former for læringsressurser i norsktreningen. Dette omfatter både forskjellige former for materiell, som spill, bildekort og lignende, og ulike digitale ressurser.

Bruk av materiell

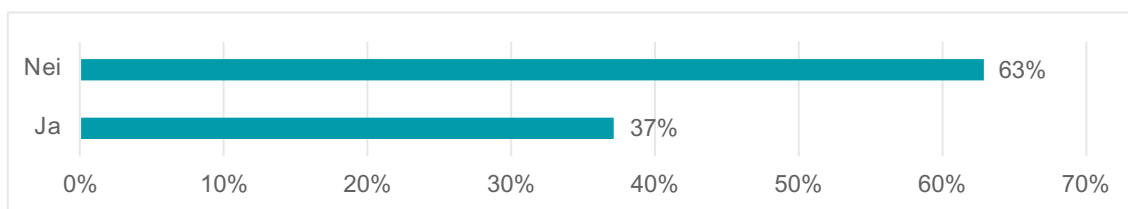
I spørreundersøkelsen spurte vi om hvilke former for materiell de ulike norsktrenings-tilbudene brukte. Svarfordelingen i Figur 4-4 viser at bruk av bildekort er særlig utbredt. 62 prosent av respondentene i spørreundersøkelsen oppgir at de bruker dette. Videre er det mange som oppgir at de bruker språkfremmende spill og leker, at de bruker aviser og nettartikler i norsktreningen, eller at de bruker samtaleark eller spørsmålskort.

Figur 4.3 Bruker dere noe av følgende materiell? (Flere svar mulig). N=192.

I spørreundersøkelsen stilte vi også spørsmål om aktørene har egenutviklet materiell som de bruker i norsktreningen. 37 prosent av respondentene oppgir at de har dette, mens flertallet ikke har det.

Figur 4.4 Har dere utviklet eget materiell til bruk i norsktrening? N=191.

Også en del av organisasjonene vi har sett nærmere på i caseundersøkelsen tar i bruk en rekke ulike hjelpemidler og materiell i sine norsktreningstilbud. Dette kan for eksempel være temaark, språkhefter, permer, tavle, ordbøker, litteratur, dikt, sanger, barnebøker og bildebøker. Noen benytter materiell som de finner andre steder, mens andre har utarbeidet sitt eget. Enkelte benytter norskopplæringsbøker som de tilbyr deltakere i norskkurs, hvor norsktreningen er ment å komplettere norskkurset.

Noen av organisasjonene har ulike spill tilgjengelige for deltakere og norsktrenere. Ordforklaringsspill som Alias og New Amigos brukes som avveksling fra småprat for å øve på ord og utvide ordforråd. Alias kan skape en uformell stemning og humor, og bidra til å senke terskelen for å prøve seg.

New Amigos er veldig populært for da lærer man nye ord og uttrykk, og prøver å tenke og oversette i hodet. ... Når de leser kan de forstå, men det er vanskeligere når de må høre på noen. Med disse kortene må vi lese for hverandre, for da må de høre og forstå og forsøke å oversette til ukrainsk. [Frivillig]

Røde Kors har utviklet et stigespill med nye muntlige oppgaver for hvert trekk, og stigespill er det også andre norsktreningstilbud som bruker. Videre brukes også andre spill som Rory's Story Cubes og Fuelbox. Spill sørger for å fordele ordet og gir alle deltakerne mulighet til å øve på norsk. Blant de frivillige er det delte meninger om bruk av spill i norsktreningen. Noen opplever spill som motiverende og engasjerende. Andre synes ikke de har mye utbytte av spill. Enkelte opplever det som lite hensiktsmessig å bruke tid på spill. For eksempel kan det ta mye tid å forsøke å forklare spilleregler til nye deltakere eller deltakere som ikke har gode nok norskkunnskaper til å oppfatte reglene.

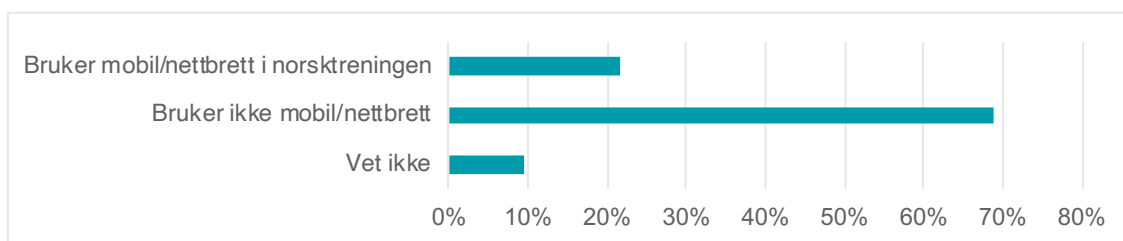
Quiz brukes også som innslag i norsktreningen, for eksempel for å oppsummere et tema eller for å bryte opp økten og endre dynamikken. Quiz kan vekke konkurranseinstinkt og gjøre at deltakerne kaster seg med og tør å foreslå svar.

Avisartikler benyttes som teksteksempel i noen sammenhenger. De frivillige opplever ikke alltid like stor interesse for innholdet i artiklene. Forståelse av tekstene krever en del forklaring fra de frivillige som kan være en krevende øvelse. Gjennomgang av artikler kan føre til fokus på enkeltord og gloser snarere enn tekstens innhold.

Noen benytter materiell som de finner andre steder, mens andre har utarbeidet sitt eget. Enkelte benytter norskopplæringsbøker som de tilbyr deltakere i norskkurs, hvor norsktreningen er ment å komplettere bruk av digitale ressurser

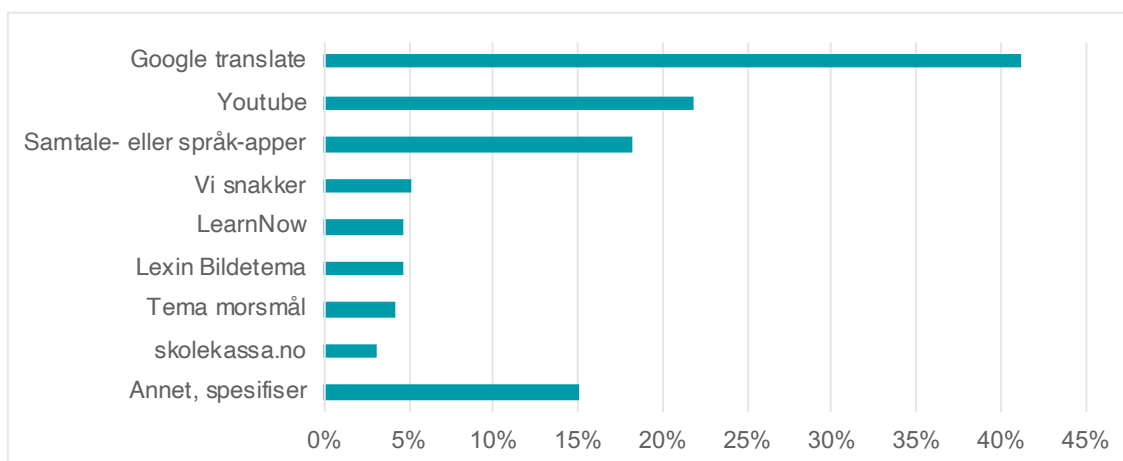
Figur 4.5 viser hva respondentene har svart på spørsmål om bruk av mobil og/eller nettbrett i norsktreningsaktivitetene. En del av respondentene oppgir at de bruker mobil eller nettbrett aktivt i norsktreningen, men disse utgjør kun 22 prosent.

Figur 4.5 Bruker dere mobil/nettbrett aktivt i norsktreningen? N=193.

I spørsmålet over har det vært opp til hver enkelt respondent å tolke hvor grensen for «aktiv» bruk går. I Figur 4.6 under ser vi at det er høyere andeler som oppgir at de bruker Google translate og Youtube i norsktreningen, enn andelen som oppgir at de bruker mobil eller nettbrett aktivt. Særlig Google translate er mye brukt, med 41 prosent som oppgir at de bruker dette. Spesifikke digitale ressurser som Vi snakker, LearnNow, Lexin Bildetema og Tema morsmål tas kun i bruk av en mindre andel av aktørene.

Figur 4.6 Bruker dere noen av følgende digitale ressurser? (Flere svar mulig). N=191.

Også blant organisasjonene vi har sett på i caseundersøkelsen, er det i hovedsak Google translate som benyttes. Som et eksempel tok en norsktrener på en språkcafe et bilde av quiz-arket og fikk det dermed oversatt til en ny deltaker som snakket lite norsk og hadde vanskeligheter med å følge med.

En del av casene bruker også digitale hjelpemidler og nettbaserte læringsplattformer, blant annet programmer som IGIN¹¹, samfunnskunnskap.no, Gruble.net og Cappelen Damms «Stein på stein» og «Hei!» på ulike nivåer. Kahoot.it blir også benyttet av enkelte.

---

¹¹ Interaktive grammatikkoppgaver for internasjonale studenter <https://tekstlab.uio.no/igin/>

5 Organisering, kompetanse, samarbeid og finansiering

I dette kapitlet presenterer vi funn og erfaringer fra datainnsamlingen knyttet til organisering, kompetanse, samarbeid og finansiering blant ulike norsktreningstilbydere. Til slutt presenterer vi noen av utfordringene de frivillige aktørene opplever i organiseringen og gjennomføringen av norsktrening.

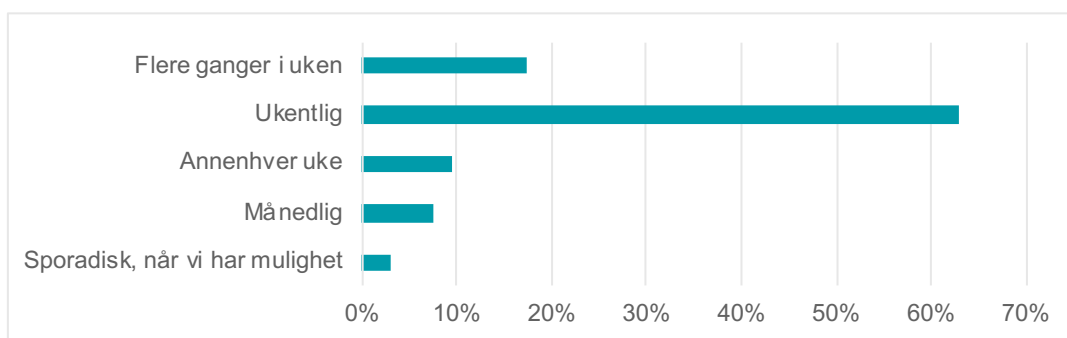
5.1 Organisering av norsktreningen

I både spørreundersøkelsen og caseundersøkelsen kommer det frem at det er store variasjoner i organiseringen av de ulike norsktreningstilbudene, både når det gjelder hvor ofte og når treningene finner sted, påmelding og antall deltakere, samt hvordan treningene gjennomføres.

Hvor ofte arrangeres tilbudet?

I spørreundersøkelsen svarer 63 prosent av respondentene at tilbudene avholdes ukentlig (Figur 5.1). En del organisasjoner, 17 prosent, oppgir at de har et enda hyppigere tilbud, med flere ganger i uken.

Figur 5.1 Hvor regelmessig arrangeres norsktreningen? N=203.

Funn fra casene samsvarer i stor grad med spørreundersøkelsen. De fleste av casene hadde et ukentlig tilbud, mens ett tilbud var annenhver uke og noen hadde et tilbud et par ganger i uken. Det var også organisasjoner som hadde flere aktiviteter i løpet av uken som deltakerne kunne delta på i tillegg til selve norsktreningene. Som et eksempel kan nevnes Ullern frivilligsentral (eid av Kirkens Bymisjon) som, i tillegg til språkkafeen, har Ullernvenn – et ukentlig tilbud der frivillige og flyktninger møtes til uformelt samvær, og der de også snakker norsk sammen.

Fysisk eller digitalt tilbud

Norsktreningstilbudene arrangeres i stor grad fysisk. Bare fire respondenter oppga i spørreundersøkelsen at tilbudet foregår digitalt. Dette kan ha vært annerledes i 2020 og 2021 under nedstengningen under koronapandemien.

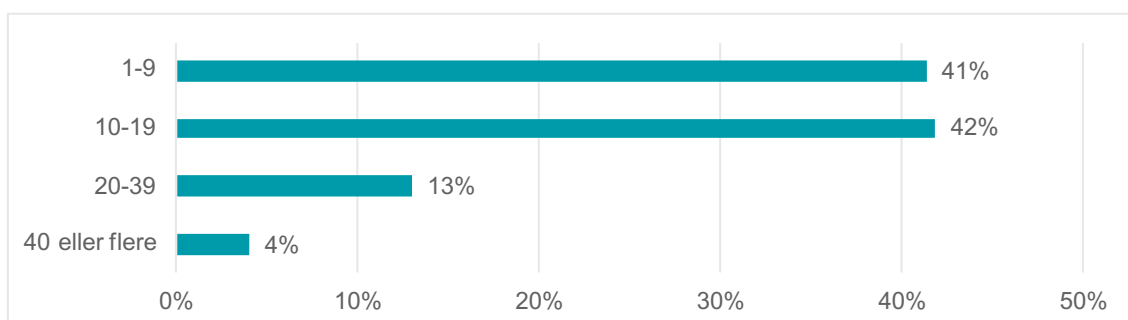
I case-undersøkelsen har vi observert ett norsktreningstilbud som foregikk digitalt i regi av Røde Kors. De resterende tilbudene innebar fysisk oppmøte. I prosessen med å finne norsktreningstilbud vi skulle kartlegge nærmere, snakket vi med flere organisasjoner som hadde digitale tilbud. Flere av dem rettet seg mot deltakere med spesifikk landbakgrunn. Det ene tilbudet ville mest sannsynlig ikke bli opprettholdt fordi det kun var én person som holdt treningene for deltakerne, og det ble for krevende for vedkommende å ha ansvaret. Et annet tilbud hadde mange deltakere. Vi ble forklart

at deltakerne i norsktreningen kunne ta opp spørsmål som de hadde om norsk språk etter å ha deltatt på norskopplæring, og at samtalene i all vesentlighet foregikk på morsmål. Et siste tilbud ventet på svar på søknaden om tilskudd, og hadde derfor lagt tilbudet på is inntil de fikk avklart hvorvidt det var midler til å gjenoppta norsktreningen.

Antall deltakere og påmelding

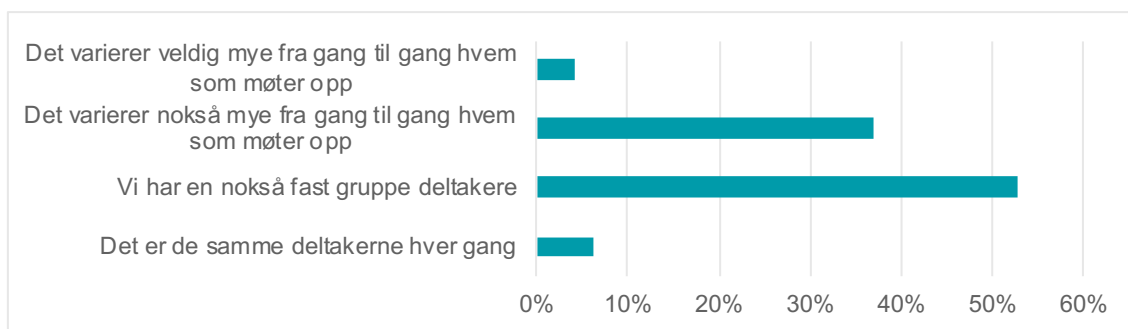
Når det gjelder størrelsen på deltakergruppene, tyder resultatene fra spørreundersøkelsen på at det er mest vanlig med små grupper på under 10 deltakere og mellomstore grupper med 10-20 deltakere (se Figur 5.2 nedenfor). En del organisasjoner oppgir også at de har større grupper. I våre case varierte antallet fra 6-8 deltakere og opp mot 40 på det meste.

Figur 5.2 Hvor mange deltakere deltar vanligvis? N=201.

Vi spurte også respondentene om hvor stabil deltakergruppen er. Det er ulikt mellom tilbudene hvor fast deltakergruppen er (se Figur 5.3). I mer enn halvparten av tilfellene sier respondentene at gruppen er nokså stabil. Det er imidlertid også utbredt at det varierer fra gang til gang hvem som møter opp.

Figur 5.3 Hvor stabil er deltakergruppen? N=202.

Denne variasjonen fant vi også i tilbudene vi kartla gjennom case-undersøkelsen. Hos mange av organisasjonene var det en mer eller mindre fast gruppe deltakere, og en del større tilbydere er godt besøkt, godt kjent og populære, og forventer mange deltakere på hver norsktrening. Andre, derimot, opplevde større uforutsigbarhet både med tanke på hvor mange som kommer, og hvem som kommer. For noen førte uforutsigbart oppmøte til utfordringer i administreringen av de frivillige, noe vi vil komme tilbake til i omtalen av utfordringer i kapittel 5.5.

De fleste tilbudene praktiserer ikke påmelding, men er organisert som drop-in tilbud. Enkelte tilbud har påmelding til norsktreningen i forkant. I case-undersøkelsen fant vi at en del organisasjoner må avvise deltakere hvis de blir for mange i forhold til antall frivillige som har møtt opp. Det gjør de for å sikre kvalitet på norsktreningen for deltakerne. Dersom det er for mange deltakere pr. norsktrener blir det vanskelig å få til gode samtaler

der alle får øvd seg på muntlig norsk. Andre tilbydere avviser ikke deltakere, og tar imot de som kommer uansett hvor mange de er.

En del av tilbudene vi har observert har innført ulike løsninger for å prøve å regulere antall deltakere. Språkkafeen til Tøyen frivilligsentral i Oslo har etablert en populær ordning der de legger ut gratisbilletter digitalt på bibliotekets nettsider. Deltakere kan sikre seg plass og samtidig oppgi norsknivå i forkant av norsktreningen.¹² Registreringen brukes til å planlegge antall bord på de ulike nivåene og antall frivillige i forhold til antall påmeldte deltakere. Deltakerplassene legges ut to dager i forveien og det blir raskt fullbooket. Ved oppmøte må gratisbilletten fremvises, og deltakerne vet at de vil få plass. Fremmøtte deltakere som ikke har skaffet billett avvises, med mindre det er frafall og tilgjengelige plasser.

Oppmøteregistrering gjøres ved flere av tilbudene vi har observert. Noen registrerer deltakernes navn og kontaktinformasjon, og noen kan ringe opp deltakere for å spørre om de kommer på norsktreningen. Hos et av tilbudene er det utarbeidet lister over frivillige og deltakere. Deltakere får SMS tre dager i forkant om hva som er temaet på språkkafeen, slik at de vet hva som skal skje på neste samling. De har gode erfaringer med denne løsningen. Andre organisasjoner har ikke kontaktinformasjon til verken frivillige eller deltakere, og fordeler de fremmøtte etter beste evne ved oppstart av norsktreningen.

Gjennomføring av norsktreningene

Blant tilbudene vi observert i case-undersøkelsen, fant vi at oppstart av norsktreningsøktene organiseres på ulike vis når deltakere og frivillige møter opp i norsktreningslokalene.

Ved en del tilbud starter norsktreningen med en presentasjonsrunde i plenum eller ved hvert bord. Noen har navneliste over deltakere og gjør et opprop ved starten av økten. Flere benytter enkle navneskilt som hver deltaker lager for seg med papir og penn ved oppstart. Noen har tidligere navnelapper liggende som tas frem og deles ut til de fremmøtte deltakerne. Ved Tøyen frivilligsentral møter en stor gruppe deltakere til norsktrening hver uke. En frivillig ønsker velkommen og inviterer forsamlingen til å gjette antall nasjonaliteter som er til stede. Under presentasjonsrunden presenterer alle norsktrenere og deltakere seg med navn og landbakgrunn og en frivillig holder tellingen over hvor mange nasjonaliteter som er representert i rommet. Ofte er antallet opp mot 30 ulike nasjonaliteter.

Ved de fleste tilbudene vi har observert er norsktreningen organisert slik at det er minst én frivillig norskspråklig ved hvert bord. Deltakere setter seg ved ulike bord og fordeles ofte etter nivå. Nivået avgjør deltakeren i noen tilfeller selv, og i andre tilfeller blir de vist til et bord av en frivillig eller aktivitetsansvarlig, som på bakgrunn av noen enkle spørsmål avgjør deres norsknivå. De fleste frivillige opplever nivåinndeling som avgjørende for godt utbytte av norsktrening og er opptatt av å oppnå en viss balanse i språksammensetning ved bordene. Fordelingen gjennomføres ikke som absolutte krav eller med tvang. Deltakerne har innflytelse på hvor de opplever at de hører til, og det er også mulig å bytte til et nivå opp eller ned i løpet av norsktreningsøktene om man oppdager at det gir bedre utbytte. Ved enkelte tilbud er det for få frivillige i forhold til antallet deltakere, og det kan sitte opp mot åtte til ti deltakere ved et bord med kun én frivillig norsktrener.

---

¹² Språkkafe Deichmann Tøyen https://deichman.no/event/spr%C3%A5kkaf%C3%A9_a7321e2a-a64d-4a9e-b7bf-3d1196946aff

Enkelte tilbud starter norsktreningsøkten med et felles måltid. Ved Ullern frivilligsentral serveres det pizza før norsktreningen starter, og de frivillige benytter denne tiden til å få en oversikt over deltakerens språklige nivå slik at de kan dele dem inn i egnede grupper. I tillegg til å sette sammen gruppene ut fra ferdighetsnivå i norsk, har de fokus på å få frem deltakerens ulike ressurser:

«Vi lager sammensatte grupper slik at gruppen viser at det er ressurser i hver og en av de som er med. Alle skal føle at de kan bidra på en måte. «Vi har ikke med tolk, og klarer vi det ikke med språk, viser vi med kropp. Frivilligkoordinator

De fleste norsktreningstilbudene organiserer norsktreningsøkten med en felles pause midt i økta. Mange tilbyr også enkel servering som kaffe, te, vann, frukt og kjeks. I pausene kan deltakere og norsktrenere mingle med hverandre, snakke med flere enn de som sitter ved deres bord og komme inn på andre temaer. I pausene kan informasjon om lokale arrangementer som kan være interessante for målgruppen, eller andre tilbud organisasjonen tilbyr, deles med deltakerne.

Organiseringen av innholdet i norsktreningen i de ulike tilbudene er svært ulik og fremstår nokså personavhengig. Norsktrenerne har mye påvirkning på tema, metodikk og hvordan tiden benyttes i løpet av øktene. Ved enkelte tilbud er en stor andel av norsktrenerne tidligere norsklærere. De kan ha erfaringer, kunnskap og bestemte oppfatninger om hvordan de mener norsktreningen bør gjennomføres. Eksempler er norsktrenere som er særlig opptatt av uttale, vokaler eller grammatikk. Ved noen tilbud får enkelte frivillige faste deltakere som følger en norsktrener de foretrekker. Andre steder er det mer tilfeldig og skiftende hvilken norsktrener som ender opp med hvilke deltakere. De frivillige har ulik tilnærming, pedagogisk kompetanse og erfaring med å lede og fasilitere samtale mellom andre.

Turer og aktiviteter krever en del administrasjon. Utover å fastsette sted og formål, skal informasjonen nå ut til deltakerne, de må finne ut hvor mange deltakere og frivillige som skal være med, og det kan være behov for å arrangere felles transport. Enkelte frivillige engasjerer seg også i oppfølging og aktiviteter med deltakere utenom språkkafeene. Et eksempel er KIAs mannsgruppe i Stavanger, der de frivillige bistår med øvelseskjøring og forberedelser mot å ta førerkort. I Norsk folkehjelps norsktreningstilbud «walk and talk» var par bestående av en norsktrener og en deltaker satt sammen og avtalte selv seg imellom når og hvor de skulle møtes for å gå tur. Noen av parene fant også på andre aktiviteter sammen i tillegg.

En del frivillige kan oppleve forberedelser i forkant av norsktreningen som krevende. Ved enkelte tilbud, som ikke har et fastsatt opplegg, ser de frivillige seg nødt til selv å bruke tid på å forberede opplegg for norsktreningen, fordi de ikke har samvittighet til å komme uforberedt.

«Det har vært diskusjon i [frivillig]-gruppa om man skal forberede seg. Jeg ville ikke kunne gjort denne jobben uten å forberede meg. Deltakerne har oppgitt at de ikke liker å bli spurt om hva de vil snakke om. [Frivillig norsktrener]

Generelt er et gjennomgående tema blant mange frivillige og deltakere at «et forberedt tema er bedre enn ikke noe tema». Organisasjoner som har tilgang til ansatte som arbeider målrettet, for eksempel med å utarbeide årlige eller halvårslige oversikter over temaer, trekkes frem som positivt av frivillige.

Hos enkelte av tilbudene strever de med å finne en form og metodikk som fungerer. Enkelte steder kan norsktrenere være uenige om hvordan norsktreningen bør gjennomføres, og metoden for norsktrening er ad hoc fra gang til gang, utydelig og uforberedt. Ved oppstart av disse norsktreningsøktene går det noe tid med til å danne grupper, finne rom og komme frem til et tema for samtale. Til tross for tilgjengelig

materiell som bøker og spill, kan organiseringen av norsktreningen mangle struktur og rutiner.

Ved tilbud som ikke har tydelig metodikk for gjennomføring av norsktrening, er det en fare at enkelte deltakere blir passive lyttere til andres samtale. Ved noen tilbud blir det i stor grad opp til den enkelte deltaker å si noe og å ta plass i samtalen. Norsktrenerne har ikke noen virkemidler eller grep for å fordele ordet og engasjere deltakere.

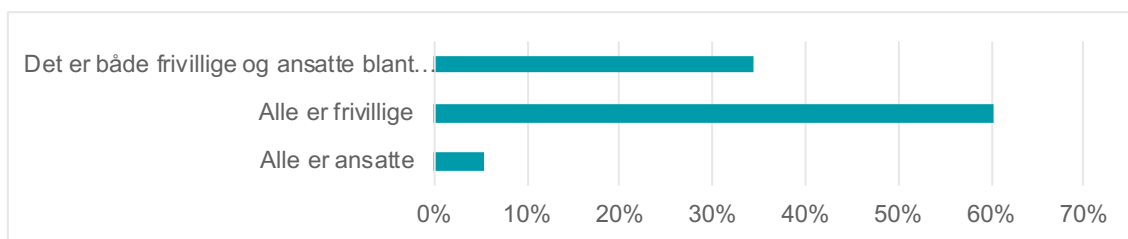
Tilrettelagte tilbud som praktiserer norsktrening som integrert del av arbeidstrening og uformelt samvær kan møte på tilsvarende utfordring. Selv om intensjonen er at deltakere skal praktisere norsk i kombinasjon med arbeid, kan en del deltakere oppleve å få lite praktisk språktrening i arbeidsrettet aktivitet. Det kan skyldes at de møter få personer de kan snakke med, at det er lite muntlig samhandling knyttet til arbeidet de gjør, eller at de går en del alene. En del temaer og samtaler kan også være repeterende.

Ved ett av tilbudene vi kartla i case-undersøkelsen var det noen deltakere som hadde med seg et skjema for oppmøteregistrering fra voksenopplæringen som de ønsker å få signert av en norsktrener i løpet av norsktreningsøkten. I noen tilfeller oppgir deltakere at det er en forventning fra voksenopplæringen at de deltar på norsktreningstilbud. Ved noen tilbud er deltakerne opptatt av å få hjelp til lekser og å komme gjennom oppgaver i matte, norsk eller andre fag. Det kan være et uttrykk for at deltakerne ikke helt klarer å skille mellom norsktrening og norskopplæring. Det kan være en utfordring for norsktrenerne når deltakerne har en egen agenda med norsktreningen som ligger på siden av det norsktreningen er ment å være, eller som krever kompetanse de frivillige ikke kan tilby.

5.2 Kompetanse og opplæring av frivillige

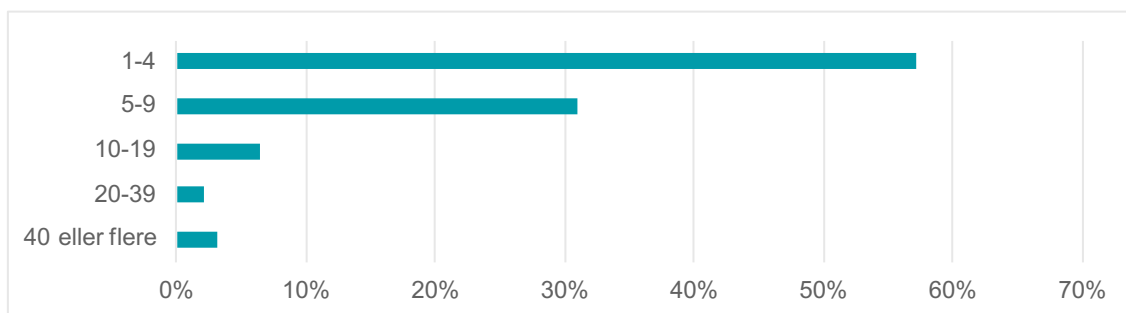
Respondentene i spørreundersøkelsen ble spurt om norsktrenerne er frivillige eller ansatte. Svarfordelingen i Figur 5.4 viser at det er mest vanlig å bruke frivillige som norsktrenere. Seks av ti organisasjoner bruker kun frivillige, mens om lag en tredjedel bruker både frivillige og ansatte. Fem prosent av organisasjonene oppgir at de kun bruker ansatte.

Figur 5.4 Er norsktrenerne frivillige eller ansatte? N=201.

I spørreundersøkelsen ble det også stilt spørsmål om antall frivillige som deltar jevnlig i norsktreningstilbudet. Svarene i Figur 5.5 nedenfor viser at tilbudene de fleste steder drives av et lite antall frivillige norsktrenere. Mer enn halvparten av organisasjonene har fire eller færre frivillige som bidrar jevnlig. Om lag en tredjedel av respondentene oppgir at de bruker 5-9 frivillige som norsktrenere. Omtrent 1 av 10 organisasjoner har et større antall frivillige som brukes som norsktrenere.

Figur 5.5 Hvor mange frivillige deltar jevnlig som norsktrenere i norsktreningstilbudet? N=187.

Tilgang på frivillige var et tema vi gikk grundigere inn på i case-undersøkelsen, noe vi vil omtale nærmere under 5.5.

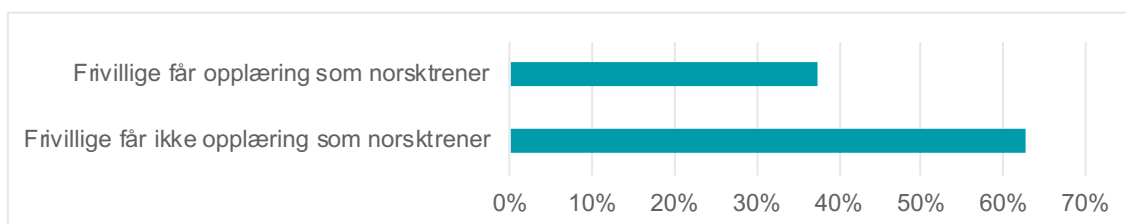
Blant tilbudene i case-undersøkelsen var det noen som kun ble drevet av frivillige, og noen som fikk støtte av en eller flere ansatte i organisasjonen. Norsk start har en ansatt studentassistent tilknyttet sitt norsktreningstilbud gjennom Akademisk dugnad ved Oslo Met, som utarbeider materiell for språkkafeen ukentlig. Materialet består av bilder, tekst og refleksjonsspørsmål som hver gruppe kan ta utgangspunkt i for samtalen. Materialet kopieres opp på forhånd og ligger tilgjengelig fysisk på bordene når deltakere og norsktrenere kommer. Deltakere og frivillige tas imot av organisasjonens styremedlem med ansvar for språkkafeen.

Noen av de mindre gruppene er drevet av frivillige ildsjeler uten ansattstøtte fra frivilligkoordinatorer. For at slike tiltak skal være gjennomførbare over tid, legger ikke de frivillige opp til mye administrasjon og forberedelser i forkant av språkkafeene. Deltakere og norsktrenere møtes for å snakke norsk om temaer som måtte dukke opp i samtale. Dersom samtalen går trått, kan for eksempel spill eller temakort tas i bruk for avveksling.

Hos enkelte organisasjoner og frivilligsentraler er de frivillige rekruttert til å også bidra ved andre aktivitetstilbud og initiativ. Slik sett opplever de seg ikke primært som norsktrenere, men som frivillige i organisasjonen, kommunen eller bydelen.

I spørreundersøkelsen oppgir 63 prosent av respondentene som bruker frivillige norsktrenere, at frivillige ikke får noen spesiell opplæring som norsktrener (Figur 5.6).

Figur 5.6 Får frivillige opplæring i rollen som norsktrener? N=187.

Respondentene som svarte at frivillige får opplæring (37 prosent), ble bedt om å beskrive hva opplæringen består i. 64 respondenter har besvart dette spørsmålet, og det er et stort spenn i hva opplæringstilbudet omfatter. En del oppgir at nye frivillige får opplæring utfra behov eller gjennom sporadiske erfaringsdelinger. En del nye frivillige observerer og sitter sammen med mer erfarne frivillige for å lære hvordan norsktreningsøkten legges opp. Noen oppgir at nye frivillige har en samtale med frivillig leder eller bibliotekar og andre frivillige. De får tips til gjennomføring, presenteres for bøker, oppgaver og metoder, og snakker om «det som er greit å tenke gjennom».

Enkelte organisasjoner beskriver opplæringen som veiledning med pensjonerte lærere, gjennomgang av pensum og pedagogisk opplæring med mål om å kunne holde en systematisk norsktrening som gir deltakerne rask progresjon.

En del aktører oppgir at de samarbeider med Røde Kors og benytter seg av Røde Kors' kurs for norsktrenere. Røde Kors har et obligatorisk kurstilbud for alle nye frivillige som består av et grunnkurs om blant annet organisasjonens historie og grunnleggende prinsipper, førstehjelp og temakurs for aktiviteten norsktrening. Norsktreningskurset tar for seg blant annet bakgrunnen for at organisasjonen prioriterer norsktrening som humanitær aktivitet, organisering av aktiviteten, gjennomgang av læremateriell, forventninger til rollen som frivillig, diskusjon av etiske dilemmaer og taushetsplikt. I løpet av kurset får deltakerne prøve ut en del av læremateriell gjennom øvelser hvor de blant annet selv får oppleve hvordan det er å skulle lære et nytt språk.

Andre respondenter i spørreundersøkelsen oppgir å ha egne kurs for frivillige som blant annet omfatter temaene norsk som andrespråk, læringsstrategier og kulturell kompetanse. De informerer også frivillige om organisasjonens øvrige tilbud og virksomhet, slik at de frivillige blir kjent med organisasjonen de representerer og kan videreformidle informasjon om aktuelle tilbud til målgruppen. I opplæringen tar flere også opp temaer som grensesetting, kultursensitivitet og hvordan møte deltakere som kommer fra krig, og gir en kort innføring i land og opprinnelsesspråk som er aktuelle for deltakergruppen.

En organisasjon nevner at de har tatt i bruk en opplæringsvideo utviklet av HK-dir og IMDi, mens en annen forteller at de tidligere hadde forsøkt med et opplæringsopplegg der en erfaren lærer fra Vox holdt et kurs som blant annet innebar opplæring i metodebruk. Lederen for sistnevnte tilbud forteller imidlertid at de ikke klarte å omsette dette i praksis.

En del organisasjoner tilbyr samlinger for sine frivillige. På samlingene foregår for eksempel erfaringsutveksling, evaluering av aktivitetene og diskusjoner om aktuelle temaer for frivillige. Flere av tilbudene opplever at de frivillige setter pris på at de kan møtes utenom aktiviteten, diskutere erfaringer og reise aktuelle problemstillinger. En del frivillige etterspør også mer opplæring og flere samlingspunkter for å skape samhold og kontinuitet innad i frivilligruppen. Et av tilbudene erfarer imidlertid at de frivillige ikke prioriterer temakvelder og samlinger.

I caseundersøkelsen intervjuet vi frivillige i tilbudene vi besøkte, og spurte blant annet om hvilken opplæring de hadde fått. I flere tilfeller beskriver sentralledd i organisasjonen eller ansatte i lokale ledd rutiner og innhold for opplæring av nye frivillige. I møte med frivillige i organisasjonens lokalledd er det imidlertid varierende i hvilken grad de opplever å ha mottatt tilbud og deltatt i opplæring. Mange ønsker seg mer opplæring og oppfølging.

Generelt er det få av de frivillige vi intervjuet som fikk opplæring når de meldte seg som frivillige norsktrenere. En del frivillige oppgir at de ikke har fått tilbud om noe opplæring fra sin frivillige organisasjon. De har blitt ønsket velkommen og fått beskjed om å møte opp til aktivitet. Andre har hatt en samtale med en ansatt frivilligkoordinator eller leder for norsktreningstilbudet i organisasjonen og fått noe informasjon om organisasjonen og praktisk informasjon om norsktreningen. Enkelte har hatt observasjonsvakter før de selv får tildelt en deltakergruppe.

I intervjuene med frivillige etterlyser flere mer informasjon om tilbudet og organisasjonen de er del av og representerer. De kjenner ikke til om organisasjonen har spesifikke mål for norsktreningen, om norsktreningen retter seg mot bestemte målgrupper, hva som ligger til grunn for norsktreningsinitiativet og om det er bestemte metoder de som frivillige

norsktrenere burde kjenne til. Mange ønsker seg mer opplæring og oppfølging. Vi kommer til dette i kapittel 5.5.

5.3 Samarbeid med kommuner og andre aktører

Respondentene i spørreundersøkelsen oppgir at de vanligste samarbeidspartnere er frivillighetssentraler, biblioteker, voksenopplæring, flykningtjenesten, kommunen, andre frivillige organisasjoner og NAV. I tillegg nevner flere at de samarbeider med andre frivillige organisasjoner, skoler, utdanningsinstitusjoner, næringsliv og kultursektor.

Funn fra caseundersøkelsen tyder på at samarbeidsformene rundt drift av norsktrening er svært ulike og spenner fra lite forpliktende kommunikasjon mellom enkeltpersoner til mer formalisert ansvars- og oppgavefordeling mellom ulike aktører. Mange nevner bruk av gratis lokaler og økonomisk støtte som en sentral del av de samarbeidene de inngår i.

Samarbeid med NAV, flykningtjeneste og voksenopplæring

Samarbeidspartnere som NAV, flykningtjeneste og voksenopplæring er sentrale i å formidle informasjon om norsktreningstilbudene til aktuelle deltakere, og i å rekruttere og motivere deltakere til deltakelse. Flere beskriver at voksenopplæringer gjennomfører klassebesøk til norsktreningstilbud for å gjøre deltakere kjent med lokaler, frivillige og innhold. Enkelte ansatte veiledere og lærere følger deltakere til norsktrening, og er også i enkelte tilfeller selv med som frivillige. De bistår også med å følge opp deltakere, for eksempel ved å sende dem påminnelser på SMS. De bidrar også med å formidle deltakernes behov knyttet til norsktrening til de frivillige organisasjonene. En NAV-ansatt peker på en utfordring med taushetsplikten i forbindelse med samarbeidet:

Det er jo på en måte litt utfordrende det med taushetsplikt, det skal sies – jeg kan si at nå kommer det så mange bosettingskvoter, så og så mange fra Syria og Ukraina og så videre – men jeg kan jo ikke egentlig – vet hun [aktivitetsleder i organisasjon] viste meg et bilde, og da gjenkjente jeg noen som er hos de, hun sa «de er litt stille» og jeg vet de kanskje har noen diagnoser, og da blir det en litt rar greie, og da kan jeg si at «så fint at de er hos dere» og da skjønner hun at de skal hun ha et ekstra øye med. [Samarbeidspartner fra NAV]

I noen samarbeid kan norsktreningen inngå som del av en praksis plass med norsktrening for deltakere, dette gjelder særlig i samarbeidet med NAV. Samarbeidet med voksenopplæringen kan handle om koordinering av tidspunkter slik at deltakerne får tilpasset norsktreningen til sin øvrige timeplan, samkjøring av tematikk og tilrettelegging for enkeltpersoner som har behov for det. Noen får bruke skoletid til å delta på norsktrening.

Voksenopplæringen kan bistå tilbydere av norsktrening med koordinering av nivå og lån av klasserom. Lærere ved voksenopplæringen innhenter også tilbakemeldinger fra deltakere om norsktreningstilbudet og formidler dette videre til ansvarlig for norsktreningsaktiviteten. NAV og andre aktører bidrar med å informere om andre relevante lavterskeltilbud i organisasjonen, og kan invitere deltakerne til temadager, leksehjelp eller datakurs. Noen organisasjoner har avtaler med NAV der deltakere blir «henvist» til deltakelse som del av sitt løp i NAV. Ved norsktreningstilbud med begrensede plasser, kan voksenopplæringen eller NAV bidra med prioritering av hvilke deltakere som får tilbud.

En stor voksenopplæring trekker fram en utfordring ved for tette bindinger mellom voksenopplæring og norsktrening: Deltakere i introduksjonsprogrammet kan slite med å se forskjellen på voksenopplæring og norsktrening, og forbinde norsktrening med skole.

I spørreundersøkelsen oppgir flere «kommunen» som en viktig samarbeidspart. I tillegg til at kommunen, eksempelvis flyktningtjeneste/Enhet for integrering, NAV-kontor og skolen bidrar med rekruttering og formidling av aktuelle deltakere, får flere organisasjoner bruke kommunens lokaler gratis. Enkelte får støtte og tilskudd over kommunens budsjett. Andre aktører inngår i kommunale opplegg for målgruppen og supplerer med ekstra plasser for deltakere som har behov for språktrening. Enkelte frivillige organisasjoner samarbeider med kommunen også utover norsktreningen og tar på seg oppdrag for kommunen ved behov.

Noen organisasjoner samarbeider med andre aktører om selve driften av organisasjonen, slik som Ullern Frivilligsentral som eies av Stiftelsen Kirkens Bymisjon Oslo (SKBO), og drives i samarbeid med Bydel Ullern. Her er samarbeidet med NAV trukket frem som spesielt godt. Nye deltakere får informasjon om frivilligsentralen fra NAV, og blir fysisk fulgt til huset der norsktreningen finner sted. Slik får de en trygg introduksjon til tilbudet, stedet og de frivillige. Aktørene opplever at de utfyller hverandre. NAV har ikke tilbud etter kl. 16, og da kan deltakerne komme til frivilligsentralen. En representant i NAV anbefaler tilbudet spesielt til barnefamilier med tanke på å at de skal etablere en lokal tilknytning til nærmiljøet.

En informant fra en voksenopplæring fortalte at et norsktreningstilbud har forsøkt å innrette sine tilbud direkte mot deltakere i introduksjonsprogrammet. Det gjør de for eksempel ved å tilby norsktrening rett etter at voksenopplæringen er ferdig, i lokaler i nærheten av der deltakerne allerede er. Initiativet har hatt begrenset suksess så langt, fordi deltakerne forteller at de er slitne etter undervisningen. Det er i hovedsak andre deltakere som møter.

Samarbeid med skole og utdanningsinstitusjon

Et lite antall norsktreningstilbydere beskriver at de samarbeider med skoler og en studentorganisasjon beskriver samarbeid med en utdanningsinstitusjon. Ved skolene handler samarbeidet blant annet om at skoleansatte informerer om og motiverer foreldre til å delta på norsktreningstilbud. Ved et norsktreningstilbud har elever fra barne- og ungdomsarbeiderfag holdt et språktrenings- og veiledningsopplegg med elever ved voksenopplæringen.

Samarbeid med bibliotek

Svært mange nevner samarbeid med lokale bibliotek. Det varierer hvem som har hovedansvar for å koordinere norsktreningen i disse tilfellene. I noen tilfeller er det ansatte ved biblioteket som har dette ansvaret, i andre er det en frivillig eller ansatt i den frivillige organisasjonen. Norsktreningen foregår gjerne i bibliotekets lokaler. Biblioteket bidrar i noen tilfeller med å bestille materiell til bruk i norsktreningen, lærebøker og annet utstyr. Bibliotekansatte kan videre bidra med planlegging av innhold, tekster, kopiering av materiell og å finne frem enkle bøker på norsk og eventuelt på deltakernes morsmål. Noen beskriver at de samkjører tema som tas opp av biblioteket med tematikk for samtalene på norsktreningen. Noen aktører beskriver at bibliotekarer blir kjent med deltakerne og i enkelte tilfeller er også bibliotekansatte aktivt med på norsktreningen.

Biblioteket oppleves av mange som et nøytralt sted, og flere deltakere blir kjent med bibliotekets tjenester via norsktreningen. Bibliotekarene kan for eksempel formidle bibliotekets ressurser, bestille bøker i depot og fjernlånsbøker, utstede lånekort, informere om tilbud til barn, ungdom og voksne og veilede i bibliotekets systemer.

Enkelte steder bidrar biblioteket med midler til turer, utflukter og bevertning i forbindelse med norsktrening. Noen bibliotek organiserer videre barnepass ved at ungdom engasjeres som barnepassere mot et honorar. Noen bibliotek har studiehjelp, kurs og inviterer til sosiale sammenkomster for frivillige.

Noen bibliotek ønsker ikke at norsktreningen skal ha med egen bevertning, da de har forbud mot medbrakt servering og krav om at egen kantine eller kafe skal brukes. Det har hindret noen av organisasjonene fra å kunne benytte bibliotekets lokaler. Organisasjonene ønsker å tilby deltakerne gratis servering, og har ikke råd til å kjøpe dette via kafeene. Andre aktører tilpasser seg og tilbyr ikke bevertning som del av sitt norsktreningstilbud.

Samarbeid med frivilligsentraler

Noen frivilligsentraler driver egen norsktrening og noen er samarbeidspartnere for frivillige organisasjoner som tilbyr norsktrening. Frivilligsentralene bidrar ofte med å rekruttere frivillige til norsktrening. Noen tilbydere forteller også at frivilligsentralene bistår i arbeidet med å søke om midler. Ansatte tilknyttet frivilligsentraler tilrettelegger i lokaler, skaffer utstyr, bidrar med innspill til metodebruk, handler inn bevertning og bidrar med informasjons- og PR-arbeid og promoterer integreringsaktiviteter i sosiale medier. Frivilligsentralene holder fellesarrangementer der frivillige og deltakere ved norsktreningstilbud også inngår.

Samarbeid med andre frivillige organisasjoner, trossamfunn og næringsliv

En del organisasjoner nevner andre frivillige organisasjoner som sine samarbeidspartnere. Det kan for eksempel være Røde Kors, Redd Barna, Rotary, Frelsesarmeen og Den norske turistforening. Enkelte samarbeider også med innvandrersamfunn blant annet for rekruttering av deltakere. Samarbeidene handler gjerne om å dele erfaringer og kunnskap om målgruppen i samarbeidsmøter og i nettverk organisasjonene inngår i. Noen planlegger aktiviteter sammen og har faste felles evalueringer. Samarbeidet kan videre handle om ansvarsfordeling for kontakt med deltakere og frivillige, utsendelse av invitasjoner og påminnelser og å sette opp vaktlister for frivillige. Enkelte aktører jobber også aktivt med politisk påvirkning, talspersonsarbeid og kunnskapsdeling om målgruppene.

Noen tilbydere samarbeider med kirker, menigheter eller trossamfunn om informasjonsdeling og rekruttering, eller de låner lokaler. Enkelte oppgir at diakoner har en støttefunksjon for frivillige og at studentprester er bindeledd overfor internasjonale studenter.

I ett av tilbudene er det utbredt samarbeid med lokale kulturaktører. Norsk Folkehjelp i Bodø har arrangert besøk til steder som museer og Hurtigruta, og samarbeider med en lokal kinoklubb. Videre har de inngått samarbeid med Fargespill om etableringen av et kor. Samarbeidene innebærer både å utnytte lokale ressurser og kompetanse, som også innebærer at deltakere blir gjort kjent med de ulike tilbudene i lokalmiljøet, som Den norske turistforeningen.

Vi har ikke fått inntrykk av at aktørene har inngått samarbeid med lokalt næringsliv.

Uformelle samarbeid

Det er få organisasjoner som forteller om formaliserte samarbeid med skriftlige samarbeidsavtaler. En del beskriver samarbeidene som sporadiske og person-avhengige. Ofte er samarbeidet inngått for enkeltarrangementer og basert på personlig engasjement hos ildsjeler eller ansatte med et ekstra engasjement for målgruppen.

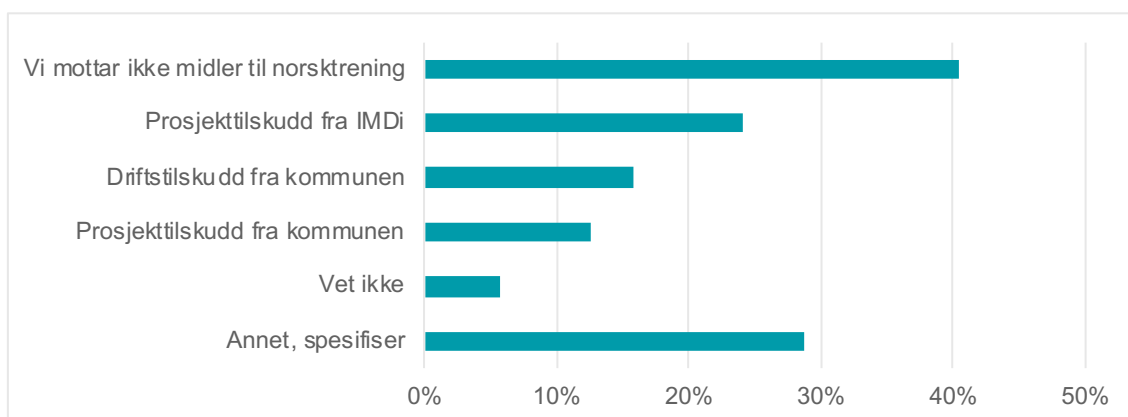
Enkelte beskriver et uutnyttet potensial i samarbeidene. Erfaringer og kunnskap om målgrupper kan i større grad deles. For eksempel nevnes det at ansatte i voksenopplæring og introduksjonsprogram har mye kunnskap om norskopplæring og læring for ulike målgrupper, som med fordel kan deles med organisasjonene.

I noen tilfeller kolliderer undervisningstilbud med norsktreningstilbudene, slik at deltakere må velge mellom de to. Samarbeidet kunne derfor vært tilpasset i større grad for å sikre at deltakerne har mulighet til å få med seg ulike norsktreningstilbud.

5.4 Hvordan finansieres tilbudene?

Finansiering av norsktreningstilbudene skjer på svært ulik måte blant aktører vi har undersøkt, både når det gjelder finansieringskilder og grad av stabilitet. Figur 5.7 nedenfor viser hva respondentene i spørreundersøkelsen har svart om finansiering av tilbudene. 40 prosent av respondentene oppgir at de ikke mottar eksterne midler som bidrar til å dekke virksomheten med norsktrening, og at de dermed dekker virksomheten med egne midler. 24 prosent oppgir at de får prosjektmidler fra IMDi. Det er videre ikke uvanlig med tilskudd fra kommunen. 16 prosent får driftstilskudd fra kommunen, mens ytterligere 13 prosent får prosjekttilskudd fra kommunen.

Figur 5.7 Hvordan finansieres norsktreningstilbudet? (Flere svar mulig). N=189.

Det er også en del respondenter som har krysset av på «annet». Disse har utdypet svarene sine i et åpent kommentarfelt. Blant aktører som oppgir at de mottar støtte til norsktrening, nevnes også en rekke andre kilder for de eksterne midlene. Frivilligsentraler, bibliotek, kommunen og fylkeskommunen er gjennomgående samarbeidspartnere som dekker kostnader til lokaler og bevertning. En del viser til samarbeid med Røde Kors, som søker og mottar midler til norsktreningen som utføres i fellesskap.

Enkelte oppgir at de mottar støtte gjennom gaver og ulike tilskuddsordninger i regi av private aktører, som for eksempel finansinstitusjoner, lokalaviser og stiftelser. Andre nevner støtte fra andre organisasjoner, slik som for eksempel Kristelig studieforbund, Kompetanse Norge, kulturmidler fra Folkeakademiet og kultur- og frivillighetsmidler i bydelen. Enkelte skaffer inntekter til drift gjennom kirkeofringer og dugnadsarbeid.

En del oppgir at de ikke mottar støtte.

Røde Kors Norsktrening er den aktøren som fremstår som best etablert og med mest stabil finansiering. Organisasjonen har fast ansatte tilretteleggere nasjonalt og på distriktsnivå, samt i en del lokalforeninger, som sørger for kontinuitet i rekruttering, planlegging og opplæring.

Det er en del variasjon i hva organisasjonene har av driftsutgifter, men vi kan ikke se at det er noen særtrekk eller egenskaper ved organisasjonene som er avgjørende for variasjonen når det gjelder finansiering eller budsjett, som for eksempel organisasjonens størrelse. En del aktører har gratis tilgang til lokaler gjennom kommunen, bibliotek eller benytter lokaler i egen organisasjon. Andre har imidlertid større utgifter, blant annet til å lønne ansatte som administrerer tilbudene, og til husleie, strøm og aktiviteter. Flere tilbyr enkel bevertning som kjeks, frukt, kaffe og te. En del har kjøpt inn spill og annet enkelt opplæringsutstyr samt papir og skrivesaker.

I tilfeller der foredragsholdere eller lokale ressurspersoner inviteres til norsktreningen for å bidra med innlegg, kan enkelte aktører tilby honorar. De fleste beskriver imidlertid at slike besøk gjøres som frivillig arbeid uten betaling.

Enkelte aktører har frivillige som prioriterer søknadsskriving høyt og skaffer midler til norsktreningsaktivitet fra tilskuddsordninger og stiftelser. Andre aktører opplever søknadsskriving som svært tidkrevende og belastende. Flere mener at både søknads- og rapporteringskrav har blitt mer kompliserte, at det har blitt vanskeligere å få tildelt midler, og at det finnes mange ulike krav og prioriteringer i de forskjellige tilskudds- og støtteordningene for hvem som skal få støtte. Ikke alle opplever å få støtte fra kommunen til sine prosjekter på grunn av ulike prioriteringer og kriterier.

Spesielle initiativer som Norsk folkehjelps «Kor for alle» ble tildelt midler fra IMDi, men da de fikk mindre enn budsjettet var det kun midler for tre måneders drift. Midlene skulle blant annet dekke honorar for pianist og dirigent, men uten ytterligere tilskudd over lengre tid antok organisasjonen i løpet av våren 2023 at finansieringen ikke var tilstrekkelig for videre drift.

Flere tilbud har mottatt støtte gjennom IMDis tilskuddsordninger for integreringsaktiviteter i regi av frivillige organisasjoner. Støtten er ofte kombinert med andre faste eller prosjektbaserte midler. Støtten søkes og mottas av sentralt ledd i organisasjonene, og de frivillige som er engasjert i de lokale organisasjonsleddene er ikke alltid klar over sammensetningen av finansieringen for sine tilbud.

En del organisasjoner har søkt IMDi og mottatt ekstraordinær støtte for norsktreningstilbud til fordrevne fra Ukraina. Flere har etablert norsktreningstilbud med tanke på denne målgruppen. Enkelte aktører mottar støtte fra kommunen eller fra andre institusjoner. Norsk start finansieres for eksempel gjennom OsloMets integreringstiltak «Akademisk dugnad».

5.5 Utfordringer og behov

Både i spørreundersøkelsen og i intervjuene stilte vi et åpent spørsmål om hva organisasjonene opplever som sin største utfordring ved å drive norsktreningstilbud. Her gjennomgår vi de vanligste utfordringene.

Økonomi – mangel på stabil inntekt

En god del oppgir finansiering som den største utfordringen. Usikker og mangelfull finansiering fører til ustabile norsktreningstilbud. For det første kan det innvirke på utformingen av tilbudet når organisasjon får tildelt mindre midler enn forutsatt. Organisasjonene må dermed enten nedskalere organisering eller innhold, eller avslutte tilbudet tidligere enn ønsket. Flere opplever også at utgiftene stadig øker.

Begrenset tilskudd og økonomisk utfordring. Utgifter til lønn, husleie, utstyr, Internett, strøm øker og tilskudd fra IMDI (via kommune) halveres. [Respondent i spørreundersøkelsen]

For det andre opplever noen at det er tidkrevende å orientere seg i ulike støtteordninger med forskjellige tildelingskrav. Eksempler på ulike krav for å få støtte er medlemskap i et forbund, at man har mange samarbeidspartnere, at det er snakk om et landsdekkende tilbud eller at prosjektet er helserelatert. Dette kan også føre til at noen tilbud faller mellom ulike ordninger.

For det tredje trekker flere frem at søknadene om tilskudd behandles sent på våren, og at de derfor ikke vet om de får midler før langt ut i mars. Dette gjør det vanskelig å planlegge, og er utfordrende for driften av tilbudene. For studentorganisasjoner kan sen utbetaling i semesteret hindre aktiviteter fra semesterstart. Ubrukte midler må i flere tilfeller tilbakebetales. Det gjør at organisasjonen ikke får nyttiggjort seg midlene på et senere tidspunkt. Noen aktører legger norsktreningstilbudet på is frem til de vet om de får innvilget nye midler. Å kunne fortsette driften uavhengig av om man får tildelt midler eller ikke krever at organisasjonen har likviditet nok til å håndtere slik usikkerhet.

Flere ledere og mellomledere vi har intervjuet trekker frem mangel på økonomisk forutsigbarhet som en stor utfordring:

[Den] største utfordringen er stabilitet på inntektssiden. Det handler om at selv om vi bruker frivilligheten i størst mulig grad, trenger vi ansatte hvis vi skal kunne ha et stabilt tilbud. [Lederfunksjon frivillig organisasjon]

Ustabil finansiering innvirker på styring og ledelse, og tilbudene mangler noen som administrerer det faglige innholdet. Enkelte aktører forteller at de driver ad hoc «nødløsninger» i mellomtiden uten overordnet styring fra ansatte koordinatører eller fagansvarlige, eller andre som kan ha det overordnede ansvaret for tilbudet. En viktig oppgave for en slik koordinator er å administrere og koordinere de frivillige, samt åpne, tilrettelegge og stenge lokalene før og etter norsktreningen. Dette handler om å utarbeide en drift av tilbudet som i størst mulig grad skaper en forutsigbar situasjon der det er en balanse mellom antall frivillige og deltakere. Å få oversikt over hvilke frivillige som skal bidra når, og håndtere fravær hos frivillige ved at deltakere fordeles hensiktsmessig på de resterende frivillige, er viktig for å fremme oversikt og forutsigbarhet.

Noen tilbud krever en større grad av administrasjon enn andre tilbud. Som et eksempel kan nevnes et Walk and Talk-tilbud. Dette var mer tidkrevende å administrere enn en språkkafé fordi lokallaget anså det som nødvendig å foreta en grundigere vurdering av hvem som kunne egne seg som turpar. Etter en stund ble tilbudet avviklet blant annet på grunn av manglende personellressurser som kunne gjøre disse vurderingene.

Å ha en fagansvarlig eller ansatt gruppeleder anses av en god del informanter som viktig for å kunne drive fagutvikling, noe de blir hindret i ved manglende finansiering. En del sliter med å finne gruppeledere og personer som kan påta seg ytterligere ansvar utover det å være norsktrener. Flere trekker frem at en faglig ansvarlig kan være en støtteperson for de frivillige, en de kan stille spørsmål til hvis de lurer på noe, få bekreftelse fra på at det de gjør er riktig, eller drøfte opplevelser de har hatt i forbindelse med norsktreningen.

Det er videre flere som fremhever at en fagansvarlig ville kunne følge opp de frivillige i hvordan de utfører oppgavene, og avdekke eventuelt uønskede holdninger eller handlinger. Eksempler som blir nevnt er rasistiske holdninger, straffemetoder hvis deltakerne ikke svarer riktig, religiøs forkynnelse eller andre handlinger som strider med norsktreningstilbudet eller organisasjonens verdier. Uten noen med et overordnet ansvar for den faglige oppfølgingen, trekker flere frem at det blir mer personavhengig og mindre grad av kvalitetssikring.

Med manglende finansiering må ofte frivillige overta noen av oppgavene, men med mindre tid og dårligere forutsetninger. Mange frivillige opplever dette som krevende, og

det kan være vanskelig for frivillige å innta en rolle som «leder». I tilbud som har frivillige gruppeledere, går det for eksempel frem at rollen som gruppeleder oftere handler om praktisk tilrettelegging enn å følge opp metode og kvalitetssikre aktivitet.

Da er du rett inn i en diskusjon vi har nå, om hva vi kunne gjort for å komme inn og lytte. Jeg ville ikke føle meg komfortabel med det, jeg har ikke gjort noe for å gjøre det, men det er opplagt at det er en ting som man i prinsippet burde gjøre. Å følge opp metoden – det står på stillingsinstruks at vi skal gjøre det, vi har diskusjoner om hvordan vi best gjør det. [Gruppeleder norsktrainingstilbud]

Flere påpeker at et lengre tidsperspektiv og mer forutsigbarhet i finansieringen hadde gitt dem mulighet til å styrke norsktrainingstilbudet og sikre god kvalitet.

Tilgang på frivillige

Mens enkelte av organisasjonene opplever å ha god tilgang på frivillige, der de frivillige stabilt møter opp, er det flere av organisasjonene vi har intervjuet som sliter med å få rekruttert et tilstrekkelig antall frivillige til sine tilbud. Det å rekruttere og beholde frivillige er også det flest respondenter i spørreundersøkelsen trekker frem som deres største utfordring.

Rekruttering har jeg tenkt mye på, for det er vanskelig, og mange har sagt det er interessant og så kommer de ikke likevel - men så er det noen som kommer, uten at man har prøvd å rekruttere i det hele tatt. [Frivillig]

Også i case-undersøkelsen er det mange som formidler at de opplever at det er spesielt krevende å rekruttere frivillige som kan påta seg ekstra ansvar, som å delta i planlegging av norsktrainingene eller utarbeiding av materiell. En god del frivillige er pensjonerte, med ledig tid på dagtid, men det kan være større utfordringer med å få rekruttert yngre og yrkesaktive til å påta seg dette ansvaret – enten det er kvelder eller helger.

Videre nevner noen av informantene våre at tidspunkter som passer de frivillige ikke nødvendigvis samsvarer med tidspunkter som passer for deltakerne. Dagtid egner seg godt for pensjonister, men da er det mange deltakere som jobber eller er på skole og som dermed ikke kan møte.

Flere er opptatt av å unngå å overbelaste de frivillige, og de som har administrativt ansatte tar dermed flest mulig av de administrative oppgavene selv for å avlaste de frivillige.

En av de frivillige formidlet at det var utfordrende å ha en gruppe bestående av alt fra analfabeter til leger i samme gruppe. Han anså at det å dele inn i grupper ut fra ferdighetsnivå kunne vært gunstig for deltakerne. Samtidig ville det i hans tilfelle innebære at han måtte nedlegge mer tid til forberedelse når deltakere skulle fordeles mellom de frivillige. Med full jobb i tillegg, anså han at det å skulle utforme og organisere et opplegg til deltakergrupper på ulike nivåer for å forbedre deres norskferdigheter ville bli krevende.

I en optimal verden ville det vært bra å ha et opplegg for dem, men da blir det plutselig litt profesjonelt, må kanskje ha andre profesjonelle inn ... [frivillig norsktrener]

En del organisasjoner har også utfordringer med at frivillige ikke møter selv om de har meldt seg på. Dette skaper utfordringer for de som faktisk møter til aktiviteten. De må enten omfordele deltakere og ha flere deltakere hver, eller avvise deltakere fordi det blir for mange. En informant var opptatt av hvordan man kan skape et bånd mellom norsktrenerne slik at de føler at de kan hjelpe hverandre, skape et sosialt samhold og engasjement hos norsktrenerne.

Den generelle utfordringen med å rekruttere frivillige fører i noen tilfeller til at tilbudene blir avhengige av enkeltpersoners dedikasjon og ildskjelvirsomhet. Dette gjør tilbudene sårbare hvis disse enkeltpersonene skulle falle fra.

Struktur og faglig innhold i norsktreningene

For en del av tilbudene er det etablert en struktur der det på forhånd utarbeides materiell som skal være tema for de ulike norsktreningene. Dette gjelder imidlertid ikke alle tilbudene. Enkelte frivillige oppgir at de synes det kan være vanskelig å komme på noe å snakke om, og at de ikke synes de er gode på «small talk». Flere av de frivillige formidler at de savner faglig støtteverktøy. Det kan handle om enkle verktøy og tekster som er tilpasset norsktrening og på ulike språklige nivåer.

Kunne tenkt oss ... større variasjon i hva man skal snakke om. [Det] blir å småprate om hverdagen, å småprate om deres hverdag, jeg søker noe skriftlig materiale vi kan jobbe utfra, med progressiv vanskelighetsgrad, så brukere kan få en viss utvikling, så slipper vi å vri hodet og spørre om livet i Syria og hvor mange barn de har. [Frivillig]

Det er ulike oppfatninger om hva slags kompetanse rollen som norsktrener krever. En frivillig følte på det å komme til kort i møte med deltakere:

Man blir bare kastet ut i det, litt aber, merker spesielt med ukrainere, kan sette en setning eller noen ord i tid, du vet preteritum, perfektum osv., og dette er noe jeg lærte for mange år siden, så det husker jeg ikke. Der synes jeg Røde kors er litt bedre, de har kurs osv. Det savner jeg litt her. [Frivillig]

Skulle ønske noen kunne vært flue på veggen når jeg har seansene og kommet med råd og innspill. Men deltakerne virker fornøyde. [Frivillig norsktrener]

Den første informanten antok at kjennskap til grammatikk var noe han burde mestret bedre, og savnet opplæring i dette. En del frivillige norsktrenere er pensjonerte norsklærere som besitter denne kompetansen. En leder mente derfor at disse ikke trenger å kurses. En del frivillige lærere mente derimot at norsktrening er en annen arena enn norskopplæring, noe som krever andre ferdigheter:

[Det] skal ikke være opplæring, men trening: Vi er lærere og skal finne muligheter for å lære opp disse menneskene og få dem til å fungere bedre, men det er ikke lett, det finnes ikke skriftlig materiale eller læreplaner. [Frivillig]

Det blir også nevnt et behov for å få opplæring i hvordan de skal bruke et enkelt språk slik at deltakeren har mulighet til å forstå.

En del av de frivillige som ikke har tilgang til materiell som er utarbeidet på forhånd, forsøker å forberede noe på egenhånd.

Jeg synes det var veldig vanskelig å vite hva jeg skal gjøre. Nå følger jeg boka. Prøvde å lage flere ting, men det tar mye tid. Blir ofte at jeg bare kommer, ser i boka og følger det. Men føles ikke alltid riktig ut. Hadde trengt [opplæring i] hvordan holde en time. [Frivillig]

Det er flere som savner noe opplæring eller innspill til hvordan de skal møte personer med annen kulturell og religiøs bakgrunn, hvordan de bør håndtere ulike temaer som diskuteres og om det er kultursensitive temaer de kanskje bør unngå.

De frivillige forteller også at det kunne være nyttig med verktøy og gode grep for å håndtere ulike situasjoner som kan oppstå under norsktreningen. Uenigheter, misforståelser, konflikter eller anspenhet og fordommer mellom deltakere kan forekomme når personer fra ulike bakgrunner møtes for å prate om ulike temaer.

Norsktrenerne kan også selv oppleve å bli provosert eller utfordret av deltakere eller andre frivillige. I slike sammenhenger kan det være nyttig med noen retningslinjer og tiltak for god håndtering.

Det kan også være vanskelige temaer som uforvarende kommer opp i norsktreningene, for eksempel at flyktningene nevner traumatiske opplevelser.

Av og til toucher man inn på at mange kan ha en vanskelig bakgrunn. Hvor mye skal man unngå disse tingene og styre unna dem? Man sitter flere sammen. Kunne sikkert vært greit å ha opplæring rundt det. Vanskelige temaer som kommer opp og hvor mye man skal vike unna. [Frivillig]

Jeg har havnet i situasjoner som jeg er usikker på hvordan jeg skulle takle. Jeg hadde hentet frem dagsaktuelle saker vi kan diskutere. Vi snakket om Pride og det endte ganske dårlig. Den ene [deltakeren] var muslim og den [landbakgrunn] psykologen fyrte ham opp. Hvordan legge lokk på noe som blir feil? [Frivillig]

Videre kan det være krevende å være en norsktrener for en gruppe og sørge for at alle får plass. Blant annet kan det være utfordrende å få tause deltakere til å prate, spesielt hvis det er andre deltakere som tar stor plass.

Å tørre å ta den rollen kan være skummelt. Det er sånn som kommer med erfaring. «Dette var veldig interessant, men nå vil jeg gjerne høre hva de andre har å si om det». Kanskje vanskeligere om man er ung og litt forsiktig. [Frivillig]

Oppsummert er det med andre ord flere ulike dimensjoner ved det å være norsktrener som gjør at en del frivillige etterlyser opplæring.

Nivåinndeling og nivåtilpasning

Forskning indikerer at det kan være fordelaktig å dele inn gruppene ut fra ferdighetsnivå i norsk. Det er en god del av tilbudene som har en nivåinndeling av gruppene. Det betyr imidlertid ikke at det er uten utfordringer å gjennomføre treningene på denne måten.

En av utfordringene er å få plassert deltakerne i riktig gruppe ut fra ferdighetsnivå. Organisatorisk innebærer det en filtrering av deltakerne før hver norsktrening. Dette kan enten gjøres ved at de frivillige kartlegger deltakernes nivå ved starten av hver trening, eller ved at deltakerne selv oppgir hvilket nivå de er på. Begge disse løsningene har sine utfordringer. Ved den første er det ofte vanskelig å få tilstrekkelig innsikt i det faktiske nivået til deltakeren. De kan derfor bli feilplassert. Ved den andre er ansvaret delegert til deltakeren selv. Det er ikke alltid vedkommende selv har innsikt i eget nivå. Konsekvensen i begge tilfeller er at norsktrenerne kan sitte med en gruppe deltakere som befinner seg på ulike nivåer, noe som igjen gjør at det blir vanskelig å tilpasse nivået til samtlige deltakere rundt bordet.

En annen utfordring som mange frivillige gir uttrykk for, er å kunne gi et godt tilbud til deltakere som snakker svært lite eller ingen norsk. Å tilpasse nivået spesielt for de med svake norskferdigheter nevnes også som en utfordring i spørreundersøkelsen. Det kan være vanskelig å vite hvorvidt en del av disse deltakerne faktisk forstår hva som blir sagt, selv om norsktrenerne forsøker å bruke så enkel norsk som mulig.

Den største utfordringen er å gjøre det enkelt nok, sånn at deltakerne skjønner hva vi sier – at vi bruker konkrete bilder, kroppsspråk, skriver på en tavle - gjøre det så enkelt som mulig. ... Jeg hadde den gruppa som kan minst, kan ikke legge det opp for vanskelig, passe på at de ikke mister gløden. [Frivillig]

En informant uttrykker at det hadde vært fint å vite hva som er lettest å lære først og bygge videre på, og å ha en plan. Dette i motsetning til i dag, der hun improviserer etter beste evne selv om de benytter en bok ment til norskopplæring.

Når det var «sesong og vær» var språket for avansert for nybegynnere. Boka ... burde vært temaer på ulike nivåer – mer til helt nybegynnernivåer. [Frivillig]

En prosjektmedarbeider uttrykker at han opplever at enkelte deltakere snakker svært dårlig norsk, og har lav progresjon sammenlignet med andre deltakere. Han har reflektert rundt hvorvidt det kan skyldes manglende læringsstrategier, noe et norsktreningstilbud ikke vil kunne bistå med. Fremfor å avvise disse deltakerne, har dette tilbudet valgt å inkludere dem uavhengig av språklige forutsetninger. De deltar i samme gruppe som de øvrige deltakerne, og dette tilbudet har ikke inndelt deltakerne i flere nivåer. Begrunnelsen er todelt. Både at det vil være uinspirerende og lite lystbetont for en frivillig å drive en liten gruppe med deltakere som det er svært vanskelig å skape meningsfulle dialoger med. Ved å delta sammen med de andre, kan disse deltakerne bli forklart det de ikke forstår av andre deltakere, enten på arabisk eller engelsk, og kan delta i spill som Alias ut fra sine forutsetninger sammen med de andre, og få et utbytte i form av et sosialt fellesskap. At frivillige kan oppleve det som mindre inspirerende å lede språkgruppen med svakest norskferdigheter har vi sett ved selvsyn under observasjon også hos andre tilbud, der det synes å være et ønske fra de frivillige å få tildelt grupper med noe høyere norskferdigheter. Dette bekreftes også i intervjuene:

Jeg er på gruppe som er på B1, de som kan norsk kan snakke ganske bra, og det er veldig morsomt, de kan uttrykke seg og vi kan snakke om alt mulig, alt fra kjærlighet, barneoppdragelse, mat, kulturforskjeller. Det er de som har vært i Norge i flere år, jobber litt eller de tenker å søke utdanning.

Et par av tilbudene har valgt å ekskludere helt nybegynnerne, og legger som et premiss for deltakelse at de kan noe norsk. De opplever at det blir for vanskelig å tilrettelegge for de som snakker og forstår svært lite norsk. Begrunnelsen er blant annet at:

Vi driver ikke med språklæring, vi driver med å snakke norsk. Læring skal de gjøre på skolen.

Informanten mener på bakgrunn av dette at det bør være et krav for å komme på språkkafe at man kan snakke litt norsk, minst på nivå A1. Både av hensyn til deltakerne, som får lite utbytte av å komme, og fordi det er svært krevende for de frivillige å tilrettelegge for den gruppen som har et lavere nivå.

Uforutsigbart oppmøte blant deltakere

Vi nevnte innledningsvis utfordringen med å få rekruttert tilstrekkelig antall frivillige. Hva som er et tilstrekkelig antall frivillige har sammenheng med antall deltakere. Mens noen har utfordringer med uforutsigbarhet blant de frivillige, opplever andre uforutsigbarhet hos deltakerne. Dette blir også nevnt som en utfordring blant noen av respondentene i spørreundersøkelsen. Ved å ha drop-in uten forutgående påmelding, vet ikke organisasjonen hvor mange som møter opp. Det kan være store variasjoner fra gang til gang, noe som skaper utfordringer med sammensetningen av de frivillige. Hos flere av tilbudene kan det tidvis stille flere frivillige enn deltakere, noe som oppleves som en sløsing med ressurser.

Der hvor det er en form for påmelding, eller der det stort sett er et fast antall deltakere, opplever flere frivillige at en del deltakere ikke gir beskjed om eventuelt forfall. For noen har det praktisk betydning utover å dele inn i grupper med norsktrenere, for eksempel for tilbudene med aktiviteter:

Turgruppene er litt utfordrende med at de ikke svarer på meldinger, jeg vet ikke alltid hvor mange biler jeg må ha. Restaurantbesøk - når jeg bestiller bord til 12 kan det komme 9 og 13. Greit å vite om de er 10 eller 15 med tanke på biler.

En annen konsekvens er at det kan innvirke på gjennomføringen av norsktreningen. En frivillig forteller for eksempel at deltakere kan etterlyse det å øve på alfabetet, som de frivillige da planlegger for, hvorpå deltakerne ikke kommer neste gang.

Å rendyrke et tilbud eller imøtekomme deltakernes behov

En del av informantene formidler at de kan oppleve forventninger fra deltakere om hva de skal bistå med som går utover det norsktreningen er ment å være. Noen av tilbudene har tydelig avgrenset hvilke aktiviteter som inngår og ikke, mens andre ikke har strenge føringer på hva som kan inngå i løpet av norsktreningen. Til sist er det tilbud som overlater til den enkelte frivillige å sette grenser. For eksempel opplever frivillige vi har intervjuet at flere deltakere ytrer ønske om å bruke norsktreningene som en form for leksehjelp. Andre ønsker hjelp med å forstå og skrive brev til det offentlige. Noen frivillige vurderer at leksehjelp og annen bistand er greit, men setter strek ved matematikk-lekser. Andre bistår også der.

Det å imøtekomme deltakernes behov og ønsker kan medføre at innholdet endres avhengig av deltakergruppen. Det blir større grad av medvirkning, men mindre norsktreningsinnhold.

Norsktrening versus norskopplæring

Noen frivillige mener oppgaven deres som norsktrenere er å bidra til at deltakerne øver på norsk uten at trenerne skal korrigere eventuelle feil og rette på deltakerne. Å bli korrigert er det imidlertid flere deltakere som ønsker:

Deltakere ber meg om å rette dem, men det skal vi egentlig ikke gjøre, jeg sitter stille, jeg skal ikke stoppe dem eller rette dem, men de vil at jeg skal stoppe dem og rette, på det nivået de er på er de opptatt av å snakke korrekt. [Frivillig]

Informanten bringer her frem temaet om hva norsktrening skal være til forskjell fra norskopplæring. Det er flere ledere som har trukket frem at dette kan være uklart for frivillige, og at de utfører sin norsktrener-oppgave på samme måte som de ville gjort hvis de hadde et norskkurs.

På samme vis har heller ikke deltakerne nødvendigvis forutsetninger for å skille mellom de to formene. Dette kan bidra til misforståelser og til at deltakerne forventer noe annet enn det norsktreningen er ment å være.

Å gjøre tilbudet kjent

Både i spørreundersøkelsen og i intervjuene uttrykker noen at de har utfordringer med å nå ut til målgruppen for å gjøre tilbudet kjent. Noen har forsøkt å henvende seg til ulike arenaer som voksenopplæringer og NAV for å nå ut til målgruppen. Mens noen har gode erfaringer med å samarbeide med disse aktørene, opplever andre at de ikke får adgang. Å gjøre tilbudet kjent innebærer også at de må formidle hva tilbudet er – gratis, frivillig og ikke et kurs – slik at de også når ut til potensielle deltakere som ikke kan betale. Enkelte av tilbyderne har også norskkurs som deltakerne betaler for. For disse er det viktig å få formidlet skillet mellom de to.

I andre tilfeller er det etablert norsktreningstilbud på voksenopplæringen som skal være en forlengelse av norskopplæringen for deltakere i introduksjonsprogrammet. Her kan det være utfordrende å synliggjøre for deltakerne at norsktreningen er frivillig og atskilt fra voksenopplæringen. Denne nyansen kan være ekstra utfordrende å forstå for deltakere med lavt språknivå.

6 Deltakeres behov og erfaringer

Norsktreningstilbudene vi har kartlagt retter seg mot en lang rekke ulike målgrupper. Enkelte tilbud er åpne for alle, mens andre har mer spesifikke målgrupper, men til sammen dekker de svært mange ulike deltakergrupper.

Denne variasjonen gjenspeiles i deltakergruppen vi har intervjuet. De kommer fra forskjellige land, de har forskjellig utdanning og sosioøkonomisk bakgrunn, de har ulike alder og har kommet til Norge av ulike grunner. Det er også stor variasjon i både nåværende livssituasjon og fremtidige mål, for eksempel knyttet til arbeid eller utdanning. Det at deltakerne er så forskjellige, betyr også at det er store variasjoner i hvilke behov og ønsker de har når det gjelder norsktrening. I tillegg spiller også personlige preferanser knyttet til for eksempel læringsmetoder og aktiviteter en rolle. De ulike behovene vil også påvirke hvilke erfaringer deltakerne har, og hvilket utbytte de har av norsktreningen.

Intervjuene gir oss bare kunnskap om behov og erfaringer blant de som faktisk deltok i de norsktreningstilbudene vi har undersøkt. Vi har verken snakket med personer i målgruppen som ikke ønsker å delta i norsktrening, eller tidligere deltakere som har falt fra og ikke lenger deltar i tilbudene. Dette gjør at vi har liten innsikt i hva det er som gjør at potensielle deltakere ikke deltar, eller hvilke faktorer som gjør at tidligere deltakere slutter.

I mange tilfeller har vi måttet rekruttere deltakere til intervju underveis i norsktreningsovergangen uten mulighet til å benytte tolk. Deltakerne har selv ønsket å stille opp og snakke med oss om norsktreningen de har deltatt i. Dette kan ha ført til at deltakerne vi har intervjuet både har bedre norsksferdigheter og er mer positive til og engasjerte i norsktreningstilbudene enn den gjennomsnittlige deltaker.

I dette kapittelet går vi først igjennom hva deltakerne vi har snakket med forteller om sine behov og hvordan de bruker norsktreningstilbudene. Deretter ser vi på hvordan de vurderer de ulike norsktreningstilbudene de har deltatt i, både når det gjelder mer overordnet organisering og de ulike metodene og arbeidsmåtene som brukes. Deretter ser vi på hva deltakerne sier om hvilket utbytte de får av å delta i norsktrening. Til sist vurderer vi hvorvidt norsktreningstilbudene samsvarer med deltakernes behov.

6.1 Deltakernes behov og bruk av norsktreningstilbud

6.1.1 Behov og motivasjon for å delta i norsktrening

Som nevnt over, er deltakerne vi har snakket med svært ulike og har forskjellige behov. Dette gjør det vanskelig å generalisere. Likevel er det noen fellestrekk blant deltakerne om *hvorfor* de deltar i norsktrening, og hvilke overordnede behov de har.

Å lære seg norsk

Det primære behovet for de fleste deltakerne vi har snakket med er – naturlig nok – å lære seg norsk. Deltakerne er svært opptatt av at de ønsker å bli bedre i norsk og at dette er viktig for dem. Det å bli bedre i norsk fremstår for dem som helt nødvendig for å kunne ta del i samfunnet.

Det er likevel ulikt hva dette innebærer for ulike deltakere. For en del, særlig for unge voksne med relativt høy utdanning fra hjemlandet, er målet om utdanning og/eller arbeid en viktig grunn til å lære seg norsk:

Det er viktig å snakke norsk i Norge, alle jobber, hvis du søker yrke, de forventer at du snakker flytende norsk [Mann, India].

Jeg ønsker å finne jobb snart, fordi jeg var engelsklærer i Iran, og [...] etterpå jobbet jeg som kommersiell leder i en bilbedrift, og jeg har nesten 20 års erfaring, så jeg trenger å finne jobb, jeg liker å være en del av samfunnet her. Så jeg trenger å lære norsk som mulig [Kvinne, Iran].

For denne gruppen er det også viktig å bestå norskprøver på relativt høyt nivå, og flere sier at de bruker flere norsktreningstilbud for å forberede seg og øve til prøvene.

Andre deltakere, for eksempel eldre, deltakere med helseproblemer eller de med ingen eller svært lite utdanning fra hjemlandet, ser ikke nødvendigvis utdanning eller arbeid som et realistisk mål. Disse deltakerne ønsker i større grad å lære seg norsk på et godt nok nivå til å kunne snakke med andre i hverdagslige situasjoner, å kunne gjøre seg forstått i møte med ulike tjenester og til å forstå og engasjere seg i samfunnet generelt.

Jeg er en gammel dame, bodd i Norge mange år uten oppholdstillatelse. Skulle hatt tilbudet tidligere, men jeg fikk ikke på grunn av manglende oppholdspapirer. Er sliten, gammel, syk nå, men viktigste er at jeg ikke sitter hjemme. [...] Mål er å lære en del norsk for å kommunisere med norsk folk når man handler eller snakker med andre, det er veldig bra at man får lære språk for å kommunisere med folk. [Kvinne, Somalia]

Videre er det en del som ønsker å delta i norsktrening for å opprettholde et visst nivå av norsk. Dette kan være deltakere som ikke bruker norsk i hverdagen eller på andre arenaer, og derfor vil bruke norsktreningen til å holde språket ved like og ikke glemme det:

Veldig viktig tilbud for minoritetsspråklige, hvis man ikke trener så glemmer man det, spesielt for de som kommer i voksenalder, vanskelig å lære på skole. [Kvinne, Palestina]

Uavhengig av nivå og mål, har deltakerne til felles at de ønsker å lære seg norsk for å bli bedre integrert og å ta del i samfunnet – ut ifra egne forutsetninger.

Å øve på å snakke norsk

Svært mange av deltakerne uttrykker særlig et behov for å øve seg på muntlig norsk. Dette kommer både av at de synes det er viktig å kunne snakke og kommunisere med andre, og fordi de har begrensede muligheter til å øve på å snakke norsk andre steder. Mange av de som går på norskopplæring på voksenopplæringsssenter forteller at det er et større fokus på lesing og skriving på skolen, og lite mulighet til å praktisere og snakke med andre. Flere mener også at det er viktig å praktisere språket for å kunne få fullt utbytte av skolen og for ikke å glemme det de har lært.

På voksenopplæringen vi har ikke så mange aktiviteter som vi kan snakke mye med hverandre, så vi bare gjør grammatikk, lese og skrive, men vi mangler samtale og muntlig forberedelser, så det er veldig bra tillegg til voksenopplæring. [Kvinne, Ukraina]

Også deltakere som ikke går på skole forteller om begrensede muligheter til å snakke norsk. Flere er opptatt av at man må ta i bruk ulike metoder for å lære seg et nytt språk, og at man må øve både på å lese, skrive, lytte og snakke. Selv om en del prøver å lære seg norsk på egen hånd, for eksempel gjennom bøker, TV, Youtube og lignende, begrenser dette seg til å øve på å lese, skrive og lytte. Mange forteller at de mangler arenaer der de kan *snakke* norsk.

Motivasjonen min er å utvikle språkferdigheter. [...] Jeg følte at noen ferdigheter, lesing og skriving, jeg kan gjøre selv, jeg kan studere, jobbe med ordboka. Jeg trenger andre personer som kan snakke med meg, kjempeviktig for meg å utvikle samtidig alle ferdigheter, ikke bare skrive og ordliste, men alle. [Kvinne, Ukraina]

Flere trekker også frem at det er vanskelig å komme i kontakt med nordmenn, og at norsktrening er en av få arenaer der de har mulighet til å ha samtaler med nordmenn.

[...] i samfunnet det er litt vanskelig å bli i direkte kontakt med nordmenn, så språkkafe tilbyr oss denne sjansen å kontakt med nordmenn og praktisere språk. [Mann, Syria]

Et annet poeng som flere trekker frem er at de trenger å øve seg på å snakke med nordmenn som snakker ulike dialekter. Dette gjelder særlig deltakere som bor på steder med dialekt som skiller seg mye fra bokmål. Flere forteller at de bare lærer bokmål på voksenopplæringscenteret, og at de har problemer med å forstå nordmenn der de bor.

Det å ha frivillige med ulike dialekter, særlig den lokale dialekten der det er relevant, gjør det lettere for deltakerne å lære å forstå og snakke det språket de trenger i hverdagen.

Å lære om Norge og norsk kultur

Tett knyttet til ønsket om å snakke norsk med nordmenn er et annet behov mange av deltakerne gir uttrykk for, nemlig behovet for å lære mer om norsk kultur og hvordan ting fungerer i Norge.

Hvis man vil lære nytt språk, og bor i nytt samfunn, holder ikke å bare bo og jobbe, viktig å bli kjent med samfunnet og forstå kulturen og hvordan nordmenn tenker. I hjemlandet kan bare dra på besøk, men her i Norge man må ha avtale. Noe i hjemlandet er lov, her ikke lov, og omvendt. Viktig å forstå kulturforskjell, viktig med integrering. Og lære av andre som er innvandrere, men som har bodd her lenge. Mye som ikke kan læres på andre måter enn å spørre andre om hvordan ting fungerer i Norge. [Mann, Syria]

Her trekker mange frem at det er særlig nyttig å snakke med norske frivillige, fordi man da kan få innsikt i «hvordan nordmenn tenker». Imidlertid er det også flere som påpeker at det er nyttig å snakke med andre innvandrere, særlig de som har bodd i Norge en stund, fordi man da lettere kan diskutere forskjellene mellom Norge og hjemland og egen kultur.

Deltakerne trekker frem ulike ting ved norsk kultur og samfunn de gjerne vil lære om, som for eksempel lover og regler, typiske ting å gjøre på fritiden og i ferier, tradisjoner, høytider og norsk matkultur.

Å møte andre og å være aktiv

Til slutt er det også mange deltakere som forteller at en viktig motivasjon for å delta i norsktrening er at de ønsker å komme seg ut, møte andre mennesker og komme i aktivitet. En del av deltakerne vi har snakket med mangler nettverk i Norge og ender opp med å tilbringe mye tid hjemme og alene.

Det er en god måte å være sosial på. Hvis man går på arrangementer man kan bli kjent med andre og være sosial. [Kvinne, Eritrea]

Det er også viktig for meg, jeg er alene her, familien min i Tyrkia, jeg vil ikke være alene på rommet mitt, viktig komme ut, snakke med folk. [Mann, Tyrkia]

Dette gjelder særlig de som ikke deltar i norskopplæring eller annen utdanning og ikke har jobb. Enkelte har også ulike helseutfordringer som gjør at de er sykmeldte eller ikke

kan jobbe eller delta fast i opplæring. En deltaker forteller for eksempel at hun ble tipset om å delta i norsktrening av legen sin da hun var sykmeldt fordi dette kunne bidra positivt til hennes psykiske helse.

Enkelte håper også at det å bli kjent med andre og å skaffe seg et nettverk kan hjelpe dem med å finne en jobb eller et sted å bo.

6.1.2 Deltakernes bruk av norsktreningstilbud

Som nevnt har de fleste deltakerne vi har snakket med en sterk motivasjon for å lære norsk. Mange av dem deltar eller har deltatt i flere norskopplærings- og norsktreningstilbud, avhengig av hva slags offentlig opplæringstilbud de har hatt rett på.

En del av deltakerne vi har snakket med deltar enten i introduksjonsprogrammet eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap, og bruker norsktreningen som et supplement til dette. Andre har tidligere deltatt i introduksjonsprogrammet eller norskopplæring og bruker ulike norsktreningstilbud til å opprettholde språket og bli enda bedre i norsk.

En del av deltakerne vi har snakket med har ikke hatt rett til introduksjonsprogram eller norskopplæring, og har derfor enten gått på norskkurs privat, eller for eksempel i regi av NAV eller IMDi. Ofte er disse kursene kortvarige, og deltakerne ønsker å delta i norsktrening i tillegg for å utvikle språket videre. Det å ta norskkurs privat koster også en del, noe ikke alle har mulighet til. Enkelte har også falt fra eller mistet retten til annen opplæring, eller fikk opplæringen avbrutt på grunn av koronatiltak. En del av dem deltar derfor i norsktrening som en erstatning for annen opplæring.

En del deltakere bruker også flere norsktreningstilbud samtidig. En av hovedgrunnene til dette er at deltakerne ønsker å gå på norsktrening hyppigere enn mange av tilbudene åpner for. Et par av tilbudene vi har undersøkt i case-undersøkelsen er åpne hver dag, og deltakerne på disse tilbudene kommer ofte flere ganger i uken. Mange av tilbudene er imidlertid bare åpne en gang i uka, mens flere deltakere ønsker å gå langt oftere.

Flere dager, kanskje to-tre i uken. Vi vet det er frivillig, det er noen tar seg tid til å gjøre det, men hadde ønsket meg mer enn en dag i uken. [Mann, Kenya]

En annen grunn til at enkelte deltakere tar i bruk flere tilbud samtidig er at de opplever at de ulike tilbudene fokuserer på og er gode på ulike ting. For eksempel kan ett tilbud være gode på å gi informasjon om Norge og norsk kultur, mens et annet er bedre på ren språktrening. Videre kan noen tilbud fokusere primært på norsktrening, for eksempel i grupper på et bibliotek, mens andre har fokus på aktiviteter. På denne måten kan deltakere velge hvilke tilbud de liker og velge et eller flere tilbud som svarer til deres behov.

Deltakerne vi har snakket med lærer altså norsk gjennom et mangfold av ulike tilbud og metoder. Som nevnt over, forteller også mange at de driver selvstudier, for eksempel ved hjelp av bøker, Youtube eller ved å se på TV eller høre på radio. De av deltakerne vi har snakket med som har jobb, øver seg også på å snakke norsk der. Det er viktig å understreke at norsktrening ofte ikke er den eneste arenaen der deltakerne lærer norsk, og vår vurdering er at norsktrening derfor ikke trenger å legges opp som et komplett norskopplæringstilbud. Fra deltakerne vi har snakket med får vi inntrykk av at de har behov for et norsktreningstilbud som kan supplere andre arenaer og former for læring, og som kan gi dem mulighet til å øve seg på norsk oftere og på andre måter enn de har mulighet til andre steder.

6.2 Hvordan vurderer deltakerne selv norsktreningstilbudene?

Når det gjelder ulike former for norsktrening, hvordan norsktreningene organiseres og hvilke metoder som brukes, har deltakerne ulike oppfatninger og preferanser. I dette avsnittet presenterer vi hvordan deltakerne vurderer organiseringen og innholdet i norsktreningstilbudene de har deltatt i.

6.2.1 Organisering

Ulike former for norsktrening

Norsktreningstilbudene vi har sett på har ulik utforming og består av både språkkafeer, samtalegrupper, tilbud med skolepreg og språktrening i forbindelse med aktiviteter. Som nevnt i avsnitt 6.1.1, er de fleste deltakerne enige om at det er viktig at norsktreningen fokuserer på muntlig norsk og legger opp til at man skal kunne øve på å *snakke* norsk. Utover dette, er det likevel store variasjoner i hvilke preferanser deltakerne har til hvilken form språktreningen skal ta. Hva de ulike deltakerne foretrekker kommer an på flere ting, både hvilken utdanningsbakgrunn de har fra hjemlandet, hvorvidt de deltar i annen norskopplæring og hvilke personlige preferanser de har knyttet til læringsmetoder.

De deltakerne som deltar i norskopplæring, enten på voksenopplæringen eller andre former for opplæring eller kurs, gir generelt uttrykk for at de synes det er positivt at norsktrening er noe annet enn skole, og på den måten kan fungere som et supplement til norskopplæringen.

Det er likevel enkelte unntak, og et par av deltakerne forteller at de synes det er positivt at de også lærer grammatikk og øver på å lese og skrive på norsktrening. I disse tilfellene kan norsktrening fungere som en forlengelse av norskopplæringen der man kan få ytterligere forklaring eller leksehjelp.

I fjor bare snakker, lek, akkurat nå har vi en lærer som lærer oss grammatikk, nesten samme som skole vi lærer her. Liker det veldig bra. Fordi noe av det du ikke forstår på skolen, kan få forklaring på her. [Mann, Kenya]

Andre deltakere foretrekker at norsktreningen gjøres i forbindelse med aktiviteter, og at tilbudet også legger til rette for at man kan være sosial, komme seg ut og oppleve forskjellige ting. Flere trekker frem at det gjør det lettere å lære både nye ord og mer om norsk kultur og samfunn.

Det er alltid interessante emner som vi tar opp her. Masse informasjon om samfunn og kultur, vi av og til gikk sammen på noen kino, opera en gang, samtidig prater vi om det som vi for eksempel har sett på kino eller det bruker vi som emner. Så det er alltid noe interessant som man kan informere seg om og bli bedre kjent med norsk kultur og samfunn. [Kvinne, Serbia]

Enkelte deltakere synes også det er positivt med litt variasjon, og liker at et tilbud både består av samtalegrupper og øvelser og ulike former for aktiviteter.

Først skal vi snakke om alt og mye, noen ganger nye mennesker som skal introdusere seg, snakke om emner eller uttrykk, noen ganger spill [Alias], [...] først grammatikk så Alias, lærte mer norske ord også fra spillet. Vi gikk på skogtur og lærte om planter. Og reiste til Oslo, monolitten, båttur og hvordan steinen ble brukt til å lage monolitten. Noen ganger når du ikke vet hva du skal lære, det gjør deg nysgjerrig. [Mann, ukjent bakgrunn]

Mange av deltakerne forteller at de har prøvd flere tilbud og velger å delta på de tilbudene som fungerer best for dem og deres behov. Dette gjelder særlig i de store byene, der det eksisterer et mangfold av tilbud. Flere av deltakerne vi har snakket med sammenligner tilbudene de har deltatt på og forteller hva som er bra og mindre bra med de ulike tilbudene:

[Har prøvd] Grunerløkka Deichman, Bjørvika Deichman, Nydalen Deichman, Tøyen Deichman. Tøyen er best. Veldig organisert, du kan bestille billetter på forhånd, en viss antall deltakere. Program, et visst tema vi kan diskutere og lese. Spesielt fag. I dag skal vi snakke om likestilling. [Mann, Syria]

Denne deltakeren foretrekker altså et tilbud som er godt organisert og som har forhåndsbestemte temaer deltakerne skal snakke om og diskutere. Andre deltakere har andre preferanser. En deltaker fortalte om to ulike tilbud. Det ene foregikk på biblioteket og besto blant annet av leksehjelp. Det andre tilbudet hadde et forhåndsbestemt tema til hver norsktrening, og der var det også aktiviteter som båtturer, grilling, turer eller sopplukking – i tillegg til mange deltakere og utveksling av informasjon. Denne deltakeren foretrakk et tilbud med mye variasjon i metoder og aktiviteter fremfor et tilbud på biblioteket.

Mange deltakere kjenner altså til, og prøver, et mangfold av tilbud og vurderer hvilke tilbud som passer best for dem. De har også ulike preferanser knyttet til norsktrening, og dette påvirker hva de trekker frem som positivt.

Antall deltakere og frivillige

Tilbudene vi har undersøkt i case-undersøkelsen varierer i størrelse og antall deltakere. Også hvert enkelt tilbud kan ha store variasjoner i antall deltakere fra gang til gang. Generelt gir deltakerne uttrykk for at det ikke er det totale antallet deltakere som er viktigst, men forholdet mellom antall deltakere og antall frivillige. Likevel er det enkelte som forteller at de foretrekker tilbud med flere deltakere fordi de da har flere å snakke med. Dette gjelder særlig deltakere som ønsker å delta for å være sosiale og å møte andre mennesker. En deltaker forteller at han deltar i to forskjellige norsktreningstilbud. Det ene har færre deltakere, mens det andre har flere, og han mener det er fordeler og ulemper med begge tilbudene:

[Annet tilbud] – liten gruppe, bare to lærere, pensjonister og kvinner [...] jeg kan snakke mer, jeg snakker mer fordi det er liten gruppe. Fem-seks, ikke så mange. Forskjellig her - her mye personer jeg ser, morsommere her, men der jeg bare lærer. Her kan man snakke forskjellig, prate. [Mann, Syria]

Selv om mange av deltakerne vi intervjuet deltar ganske regelmessig på de ulike tilbudene, er de fleste tilbudene vi har undersøkt organisert som drop in-tilbud. Dette gir en fleksibilitet, slik at deltakerne selv kan velge når og hvor ofte de ønsker å delta. Det innebærer imidlertid også at de mest populære tilbudene kan bli fulle, slik at deltakerne risikerer å dukke opp og så ikke få plass. Som nevnt tidligere har et av tilbudene, Tøyen Frivilligsentral, løst dette ved at man må bestille billett på forhånd. Billetten er gratis og kan bestilles på nett. På denne måten vet deltakerne som har fått billett at de får plass. Dette er det flere som omtaler som positivt. Likevel er dette tilbudet så populært at det kan være vanskelig å få billett fordi det fort blir fylt opp, så deltakere må være tidlig ute.

Noe av det deltakerne peker på som viktigst er at det er mange nok frivillige, slik at det ikke blir for mange deltakere pr. frivillig. Hva som er et godt forhold mellom antall deltakere og antall frivillige kommer an på hvordan norsktreningen er lagt opp og hvilke metoder og aktiviteter som tas i bruk. Mange av tilbudene vi har undersøkt er helt eller delvis organisert som samtalegrupper der en frivillig har ansvar for en gruppe deltakere.

Flere av deltakerne sier at det er lettere å få tilstrekkelig tid og rom til å snakke dersom disse gruppene er små.

Når vi er for eksempel fem elever på et bord, vi har ikke nok tid, å snakke for eksempel så det er bedre å være mange lærere og mer lærer og færre elever, tre elever med én lærer. [Kvinne, Iran]

Andre tilbud som i større grad er organisert som klasseromsundervisning og arbeid med oppgaver kan ha flere deltakere pr. norsktrener. På ett tilbud der de ofte jobber med oppgaver og øvelser, lærer nye ord og bokstaver og øver på å lese og skrive i tillegg til å snakke, forteller deltakerne at de stort sett er en eller to norsktrenere og 10-15 deltakere. En av deltakerne opplever at det er best når det er rundt 10 deltakere fordi det da er lettere å snakke mer. Deltakeren mener at 15 er litt mange, og at det kan bli vanskelig å høre hva læreren sier. Andre deltakere peker også på at store grupper ofte kan føre til at det er vanskelig å konsentrere seg, og at det kan bli mye bråk.

Selv om flere av deltakerne etterspør flere frivillige, er det også mange som understreker at de er klar over at de frivillige nettopp er der frivillig, og at det legger begrensninger på hva man kan forvente:

Problemet er at noen ganger finnes ikke flere frivillige, jeg kan forstå det fordi du skal gjøre noe som gir ikke deg penger. Jeg kan forstå og akseptere det. [Mann, Hellas]

Gruppering og nivåinndeling

En fordel flere trekker frem med å ha mange deltakere – og nok frivillige – er at det er enklere å dele inn etter nivå. Mange deltakere foretrekker å snakke med andre som er på noenlunde samme nivå som dem selv, og synes det kan være utfordrende og litt kjedelig å snakke med deltakere på mye høyere eller lavere nivå enn dem selv. Enkelte opplever også at deltakere som ikke forstår eller snakker så mye norsk, tar oppmerksomhet på bekostning av andre deltakere.

Vanskelig før fordi vi hadde stor gruppe, noen kunne ikke norsk og da mye fokus på dem. Nå trives [jeg] i gruppe, lærer bra, vi velger tema, vi fokuserer på målet så jeg synes [det er] bedre. Noen ganger går vi i fellesgrupper og hjelper hverandre. [Mann, Kenya]

Jeg synes det kommer an på hva man trenger, det er fantastisk at de deler oss i a1 til c1, de andre språkkafeer er bare tre nivåer, det er litt vanskelig å vurdere nivåer, mange er fra b1-c1 vurderer seg som tredje nivå, men det skjer her også, det er litt vanskelig når man vurderer seg selv, noen vil utfordre seg litt. [Mann, Argentina]

En del mener at deltakere på forskjellige nivåer har ulike behov, og at det derfor er hensiktsmessig med nivåinndeling. For eksempel kan de som forstår og snakker lite norsk fokusere på å lære nye, enkle ord gjennom for eksempel spill og lek, mens de på et høyere nivå kan fokusere mer på innhold, for eksempel ved å diskutere ulike sider ved det norske samfunnet.

De kan bruke forskjellige temaer forskjellige ganger, [...] men jeg forstår det er vanskelig å implementere for alle har forskjellige nivåer, for b2 vi kan velge tema og prøve å diskutere dette tema, men for a2 kan være vanskelig å snakke om samfunnet, identitet og andre ting. [Kvinne, Ukraina]

Enkelte deltakere er imidlertid ikke så opptatt av nivåinndeling, og mener det er positivt at man møter andre mennesker og snakker sammen på tvers av bakgrunn og nivå.

Særlig enkelte deltakere som selv er på et noe lavere nivå synes det er positivt å omgås og snakke med andre på et høyere nivå fordi de føler at de lærer mye av det.

Det er høyt nivå, men det hjelper meg med å forstå språket, folk hjelper meg hvis jeg ikke forstår. Det er forskjellig nivå, noen kan flytende norsk, noen er på samme nivå som meg. [Kvinne, Eritrea]

Som jeg har kommet første gang min norsk var ikke bra, og jeg tenkte nivået var veldig høyt her, men det var interessante temaer og kontekst hjalp meg mye for du har en ide hva de snakker om og jeg tror at jeg har lært mye. Jeg husker da jeg kom her det var nesten ingenting. Jeg tror virkelig at det høye nivået har hjulpet. [Mann, Østerrike]

Vi får inntrykk av at en overvekt av deltakerne foretrekker en viss form for nivåinndeling på norsktreningene. Dette krever at det er mange nok deltakere til å danne grupper basert på nivå, og at det er nok norsktrenere til å dekke alle gruppene. Det er imidlertid ikke alle som foretrekker nivåinndeling, og det kommer også an på hvilken form norsktreningen tar. I de tilfellene der norsktreningen i stor grad består av fri samtale, for eksempel i forbindelse med ulike aktiviteter, er ikke nivåinndeling like aktuelt.

6.2.2 Arbeidsmåter og metoder

Ulike måter å legge til rette for samtale på

De ulike tilbudene bruker forskjellige metoder og materiell som en del av norsktreningen. Ettersom de fleste tilbudene fokuserer på muntlig norsk, går mange av metodene ut på å legge til rette for samtale og diskusjon.

En del av deltakerne forteller at de ofte bruker tid på å presentere seg overfor andre deltakere, og snakke om hvor de kommer fra, hvorfor de har kommet til Norge, hva de liker å gjøre på fritiden og hva de synes om å være i Norge. Flere synes dette er positivt, og at det utgjør et godt utgangspunkt for en samtale.

De fleste ganger er det bare fri samtale, bare fri prat uten noen planlagt spørsmål, på grunn av hver gang vi har noen plan, vi bruker ikke plan. Det er alltid forskjellige folk og det er veldig interessant å vite om deres opplevelse og bakgrunn og snakke om tema som er relevant for denne dato så vi er veldig fri til å velge hva slags samtale vi vil gjerne ha i dag. [Kvinne Ukraina]

Enkelte deltakere peker imidlertid på at det kan bli litt ensformig om samtalen alltid dreier seg om deltakerne og deres bakgrunn, og at man ikke nødvendigvis får utvidet ordforrådet sitt så mye dersom samtalen alltid tar utgangspunkt i dette.

Hvis du kommer hver gang og du snakker fra start som du snakker siste gang, på grunn av at de starter fra selvpresentasjonen, vanlige ting i livet, utdanning yrke, fritid. Men vi har allerede snakket om det mange ganger før. [Kvinne, Ukraina]

I tillegg kan samtalen ofte stoppe litt opp dersom enkelte av deltakerne ikke er så gode i norsk eller ikke er så villige til å snakke om seg selv. Noen kan også ha traumer og negative opplevelser som gjør at det føles ukomfortabelt og utrygt å snakke om eget liv og bakgrunn.

Flere av deltakerne vi har snakket med foretrekker derfor at norsktrenerne har forberedt ulike temaer på forhånd som deltakerne kan snakke om og diskutere. Hva slags temaer dette er, varierer veldig. Det kan for eksempel være hverdagslige ting som mat, hva man handler på butikken og ulike former for transport, eller det kan være temaer som likestilling, demokrati, barneoppdragelse og tillit. Her kan også deltakerne fortelle om

hvordan det er der de kommer fra og diskutere likheter og forskjeller mellom Norge og de ulike hjemlandene deres. Flere forteller også at de for eksempel har snakket om hva som er typisk norsk, norske tradisjoner og hvordan man feirer ulike høytider som 17. mai, jul og påske i Norge.

[Vi] kommer for å lære oss norsk og samtidig integrere med kultur. For eksempel hvis det er jul kan temaet være ting som er mest å gjøre i jula, er det påske er det snakk om hvordan feirer nordmenn, hvorfor gjør vi sånn. Samtidig vi diskuterer hvordan vi feirer i hjemlandet – hver enkelt byttet hverandre, Afghanistan, Somalia, Eritrea, vi diskuterer det sånn. Noen ganger kommer generelt spørsmål om likestilling, demokrati eller hvordan er det i land med diktator. Vi deler ideer, noen ganger kommer noe vokabular vi må diskutere. [Mann, Eritrea]

Det varierer litt hvilke temaer deltakerne ønsker å snakke om. Enkelte synes det er nyttig å lære å presentere seg, fortelle om seg selv og snakke om mer hverdagslige temaer fordi det er det de har mest bruk for i hverdagen.

Hvis du kan ikke beskrive vinduet, hva er ved siden av vinduet, hva er poenget med å snakke om politikk? [...] Jeg tror kan bli bedre hvis vi snakker mest om uttrykk som vi bruker i dagliglivet. [Mann, Hellas]

Andre synes dette blir kjedelig, og ønsker heller å diskutere samfunn, kultur og politikk. Flere deltakere synes også at det er positivt at de får snakke om dagsaktuelle temaer som opptar dem. Et eksempel som nevnes av flere er jordskjelvet som fant sted i Tyrkia og Syria i februar 2023, krigen i Ukraina eller utviklingen knyttet til kunstig intelligens.

I tillegg til å ha noen forhåndsbestemte temaer deltakerne kan diskutere, er det også enkelte norsktrenerne og tilbud som bruker tekst, video eller TV-programmer som utgangspunkt for en samtale. For eksempel kan deltakerne starte med å lese en avisartikkel eller en annen kort tekst for deretter å snakke om hva som står der. På den måten får deltakerne trent både på å lese og å snakke. Et av tilbudene har et relativt fast opplegg som flere av deltakerne synes fungerer godt:

Fast tekst, noen spørsmål, hver gang vi starter med introdusere seg selv, vi sier hva vi heter og hvor kommer du fra. Etterpå vi har en tekst som vi leser og etter det hvis vi har spørsmål om noen ord vi kan spørre om dette til frivillig, etter det noen spørsmål på ark og vi går rundt spørsmål og diskutere. Alltid samme. Alle får svare på spørsmålet. Og vi lærer også fra andre deltakere, [...] ikke bare frivillige. [Kvinne, India]

Dersom norsktreningstilbudet har det nødvendige utstyret, kan man også starte med å se en video eller et utdrag fra et TV-program. Dette kan også bidra til lytteferdigheter, eventuelt også leseferdigheter hvis de bruker norsk teksting.

En del tilbud bruker også metoder som spill og bildekort som utgangspunkt for norsktreningen. Dette går ofte ut på at deltakerne må forklare et ord som de andre deltakerne skal gjette eller at man tar utgangspunkt i et bilde og skal forklare hva det er bilde av. Dette kan være særlig aktuelt for deltakere som ikke snakker så godt norsk og som har behov for å utvide ordforrådet sitt.

Det er ikke direkte opplæring som sånn lærer og elev, ikke det, men det er jo annen måte norskopplæring som vi får, for eksempel vi sitter sammen som en gruppe har en lek, når vi snakker norsk, vi leker med kort, noen glemmer kortet og forteller hva slags kort var det, de lærer gjennom bilder, viser bilder. [Kvinne, Somalia]

Når det gjelder bruken av spill er det delte meninger blant deltakerne. En del synes det er positivt med spill, særlig spill man kan bruke til å lære nye ord, som Alias og New

Amigos.

Kort og ord liker jeg for å øve på norsk, den spill er fint, kanskje lærer noen ord. [...] Bra spille kort og snakke sammen. Bedre med kort. [Ektepar, Syria]

Andre synes ikke det er så nyttig eller morsomt å bruke spill i norsktreningen. Et par av deltakerne gir uttrykk for at det å bruke spill kan gjøre det vanskelig å tilpasse treningen til deltakernes nivå. Det kan gjelde i tilfeller der deltakerne snakker relativt godt norsk og ikke synes de får så mye ut av å lære nye enkeltord ved hjelp av spill. Men det kan også være tilfeller der deltakerne ikke snakker så godt norsk og ikke vil lære det grunnleggende hverdagsspråket de trenger å lære gjennom bruk av spill.

Oppgaver og øvelser

Det å jobbe med oppgaver og ulike skriftlige øvelser er ikke utbredt blant tilbudene i vår case-undersøkelse, men det er enkelte tilbud der dette inngår som en del av norsktreningen. Oppgaver deltakerne forteller om, er for eksempel grammatikkoppgaver, å fylle inn riktig form av et verb i en tekst, å skrive korte dialoger eller å ta diktat. Dette kan enten gjøres i plenum, for eksempel ved hjelp av en skjerm eller prosjektor, i grupper eller to og to. Deltakerne har ulike erfaringer med dette. Som tidligere nevnt ønsker mange av deltakerne at det primære fokuset i norsktreningen skal være på muntlig norsk. Et par deltakere sier også at de synes skriftlige oppgaver er vanskelige. Enkelte synes imidlertid at slike oppgaver er svært positivt, og ønsker å jobbe mye skriftlig og med grammatikk.

Samtale i forbindelse med aktivitet

Som nevnt, består en del av tilbudene vi har undersøkt av en kombinasjon av norsktrening og ulike aktiviteter. Dette inkluderer både tilbud der aktivitetene står i sentrum og hvor samtale skjer naturlig, og tilbud der mer tradisjonell norsktrening i form av språkkafé eller samtalegrupper kombineres med ulike aktiviteter, som for eksempel turer og utflukter. Felles for disse er at norsktrening og det å snakke sammen på norsk er en slags intendert konsekvens av at personer med ulik språkbakgrunn gjør aktiviteter sammen.

De vi har snakket med som deltar i disse tilbudene er jevnt over svært fornøyde. De gir uttrykk for at de trives godt med at tilbudet også gir mulighet til ulike aktiviteter, og at dette er en viktig grunn til at de deltar.

Her er best fordi de kombinerer praktisere norsk og praktisere med aktiviteter [...] her er beste. Med andre det er bare ingen aktivitet, for eksempel Røde Kors vi bare sitter på bibliotek og snakker og noen ganger blir det kjedelig, noen ikke så flinke å snakke norsk. Bra med aktiviteter fordi først jeg kjenner ikke noen her, [...] jeg er alene her, så det er bra å gå med flere og det er gratis aktivitet. [Mann, Syria]

For deltakere med lite sosialt nettverk kan det å dra på turer og utflukter i regi av norsktreningstilbudet gjøre at de kommer seg ut, blir kjent med nærmiljøet og lettere kommer i kontakt med andre.

Andre trekker frem at det å gjøre aktiviteter også er nyttig for å utvide ordforrådet. Dersom man bare sitter inne i et klasserom eller på et bibliotek kan det være vanskelig å komme på nye ting å snakke om, men hvis man er ute og gjør ting sammen, kan man snakke om det man gjør.

Andre mener at det å gjøre ulike aktiviteter er bra for både fysisk og psykisk helse og at det å dra på utflukter til for eksempel museer og kulturtilbud, gjør at de lærer mer om norsk kultur og samfunn.

Deltakernes muligheter for medvirkning

De ulike tilbudene har forskjellig praksis når det kommer til deltakernes muligheter for medvirkning. Enkelte tilbud åpner for mye medvirkning fra deltakerne, for eksempel over metoder, samtaletemaer eller tidspunkt for norsktreningen. Andre tilbud har et mer fastlagt opplegg der metoder og temaer er forhåndsbestemt.

Det varierer også hva deltakerne selv synes om dette. Noen deltakere setter pris på tilbud der de frivillige har bestemt opplegg og temaer på forhånd, mens andre gjerne vil være med å bestemme. Et tilbud som fremstår som særlig populært har et fast opplegg der både metoder og temaer er forhåndsbestemt av de frivillige, og flere av deltakerne trekker frem dette som positivt.

De har mange nivåer og mange grupper og mange frivillige er veldig flink og de har et tema og du snakker om tema ikke sant så det var veldig hjelpsomt for å lære muntlig norsk og også jeg måtte ta norskprøve så det var hjelpsomt for meg for norskprøve også. Godt forberedt med oppgaver og sånn. Det er bra. Litt vanskelig når man ikke har sånn papir eller plan, det blir litt stille, kommer an på frivillig det kan hende, det har skjedd med meg. Noen frivillige sliter med det litt. Ikke her... [Kvinne, India]

Også andre deltakere gir uttrykk for at de trives med at norsktreningen er relativt strukturert og at det er da de lærer best. Enkelte gir uttrykk for at dersom deltakerne selv kan bestemme mye, kan det bli litt rotete.

Samtidig er det andre deltakere som setter pris på stor grad av medvirkning:

Vi er som familie, hvis man har en god ide kan dele med andre. Jeg har sagt til dem at jeg liker å gå tur, ikke bare sitte her og lage mat, men når jeg sier ideen så sa de bra ide, så begynte vi å gå turer. [Mann, Syria]

Vi ser altså ikke klare mønstre når det gjelder hvorvidt deltakerne trives med og ønsker stor grad av medvirkning eller ikke.

De frivilliges rolle

De frivillige har en svært viktig rolle i norsktreningstilbudene og fremstår som sentrale for deltakernes opplevelse av og erfaringer med de ulike tilbudene. På spørsmål om hva det er viktig at norsktrenerne gjør for å gjøre en god jobb som norsktrener, trekker mange av deltakerne frem at de frivillige bør være åpne, tålmodige, engasjerte og imøtekommende overfor deltakerne. De bør også være interesserte i deltakerne og ha et ønske om å bli kjent med dem og deres kultur.

Ærlig, interessert i de forskjellige mennesker, og de skaper den rammen for åpen dialog og emner. [...] Åpent og tålmodig og være flink og tilpasse seg til forskjellige mennesker og kunnskap. [Kvinne, Serbia]

Noe annet som flere trekker frem, er at de frivillige bør skape en trygg og god atmosfære slik at deltakerne tør å snakke og ikke blir redde for å gjøre feil.

Læreren min er perfekt. Noen ganger [blir jeg] litt nervøs og redd og tenker jeg sier feil og sånn. Læreren er perfekt, hun er veldig god om forklare meg. Ikke så skummelt hvis vi sier feil. «Det er normalt og neste gang du blir bedre, og du blir bedre hver dag». [Kvinne, Bosnia]

Flere av deltakerne trekker også frem at de frivillige bør snakke godt norsk og ha god uttale. Dette er viktig både for at deltakerne skal forstå vedkommende, og for at de skal lære så mye som mulig. Her trekker også enkelte deltakere frem at det er positivt med mange forskjellige frivillige, slik at deltakerne blir vant til å høre forskjellig uttale, og gjerne

forskjellige dialekter. Andre deltakere, derimot, blir særlig knyttet til én eller få frivillige og foretrekker å gå til den samme hver gang.

Selv om en del deltakere gir uttrykk for at de ønsker å snakke med nordmenn, er det ikke nødvendigvis slik at alle de frivillige må være norske eller snakke flytende norsk. Flere deltakere sier også at de får mye ut av å snakke med både andre deltakere og frivillige som selv har innvandrerbakgrunn. Likevel bør de frivillige kunne snakke godt nok norsk til å kunne rette på deltakerne dersom de gjør feil.

Det er mange av deltakerne som legger vekt på nettopp dette, at de frivillige bør korrigere dem hvis de sier noe feil:

Det er bra når mennesker retter deg hvis du tar feil. Hvis du sier en setning og det er ikke helt riktig, det er bra at det finnes mann som kan retter deg. Det er bra. De retter her, når jeg forstår ikke noe, de pleier å rette meg, eller si til meg på en annen måte. [Mann, Hellas]

Det kan imidlertid også bli for mye av det gode. Det er viktig at det å rette på deltakerne ikke går utover det å skape et trygt og godt miljø for å øve på å snakke norsk.

Viktig for meg at de korrigerer meg, hvis ikke så har jeg hele tiden feil. Jeg bruker å si til frivillig at de må korrigere. Mange av de er pensjonerte lærere så de vet hvordan de skal lære bort. Men noen korrigerer ikke, de bare hører. Synes bedre å korrigere. Noen er veldig strenge, korrigerer på veldig små feil i uttale, for eksempel uttale av «hus». Spesielt på vokaler. Det er irriterende. [Mann, Eritrea]

Mange av deltakerne forteller at de setter pris på at de frivillige er gode til å forklare ulike ord og uttrykk, og at de bruker tid på dette. Deltakerne trekker også frem som positivt at de frivillige er gode til å snakke sakte, bruke enkelt språk, bruke kroppsspråk og søke opp bilder for å sikre at deltakerne forstår. I visse tilfeller kan også de frivillige bruke engelsk eller deltakernes morsmål (hvis de kan det) til å forklare. Flere av deltakerne synes det er positivt med frivillige som har bakgrunn som lærere, ettersom disse ofte er gode til å rette på deltakerne og forklare ting på en god og pedagogisk måte.

Når det gjelder hvilken rolle de frivillige bør ta i samtalen, er det mange deltakere som gir uttrykk for at de frivillige bør være aktive og fasilitere en god samtale der alle i gruppa blir inkludert. Mange av deltakerne opplever at dette fungerer fint, at deltakerne får gode muligheter til å snakke og at samtalen mellom deltakere og frivillige foregår som en dialog der alle snakker og lærer av hverandre.

Norsktrener bare gir noen tema, og vi alle prøver å bidra, det er også veldig forskjellig, noen er mer aktiv, noen er mer passiv, det varierer litt fra gang til gang. Men frivillige gir oss mulighet for å snakke, og de bare kommenterer og stiller spørsmål og gir tilbakemelding. [Kvinne, Ukraina]

Enkelte deltakere forteller imidlertid at de har opplevd at de frivillige snakker for mye slik at deltakerne ikke får mulighet til å praktisere så mye som de skulle ønske.

6.3 Utbytte av norsktrening og barrierer for deltakelse

Deltakerne vi har intervjuet er generelt svært fornøyde med norsktreningstilbudene de deltar i. Her går vi gjennom hva deltakerne forteller om hvilket utbytte de får av å delta i norsktrening, hva som gjør at de fortsetter å delta i de ulike tilbudene, og hva som kan være mulige barrierer for deltakelse.

6.3.1 Utbytte av å delta i norsktrening

Hva deltakerne legger vekt på når det gjelder utbytte av norsktreningene henger ofte sammen med hvilken motivasjon de har for å delta. Mange peker på det å lære norsk som den primære motivasjonen for å delta. Disse forteller også at norsktreningstilbudene i stor grad bidrar til at de lærer mer norsk og/eller at de får øvd på å praktisere det de lærer i annen norskopplæring.

Her er bedre enn skole fordi her jeg prøver, men skole jeg får informasjon bare. Jeg fikk ord, jeg kommer her og bruker dette ord. Jeg snakker mer her enn på skole, for på skole er mange elever på klassen og lærer gir oss tekst og grammatikk. [Kvinne, Syria]

Mange forteller særlig om bedre ferdigheter i muntlig norsk og at de har blitt langt tryggere på det å snakke norsk av å delta på norsktrening.

Før språkkafe vanskelig å snakke, nå bedre, forskjell å lære fra boka og prate, hjelper oss å være trygg og prøve å snakke. [Mann, Kenya]

En del forteller at de lærer mange nye ord og får utvidet ordforrådet sitt på norsktrening fordi de ofte snakker om nye temaer og gjør andre aktiviteter enn det de gjør på skolen eller hjemme.

Selv om det å lære norsk er den primære motivasjonen for mange av deltakerne, er det likevel mange som forteller at utbyttet de får av å delta på norsktrening går langt utover bare det å lære norsk.

Som nevnt peker mange på at de har lært mye om norsk kultur og det norske samfunnet. Flere forteller også at de blir bedre kjent med lokalsamfunnet og hvilke muligheter som finnes der de bor.

Men mest jeg hadde en norsk venn som turvenn, han lærer meg mye mer ting, om fjell, natur, byen og ute, lokalhistorie. Var fantastisk – min turvenn viste meg [...] rundt Bodø og han forklarte meg om det. [Mann, Eritrea]

[Snakker] litt om norsk kultur og samfunn med frivillige. Og de fleste er norske nordmenn av de frivillige, så vi kan spørre om kultur, tradisjoner, norsk demokrati, velferdsstat osv. [Kvinne, Ukraina]

Enkelte deltakere forteller også at de får god hjelp og råd av de frivillige. Dette kan være generelle råd knyttet til integrering og det å leve i det norske samfunnet til konkret hjelp med praktiske utfordringer, for eksempel det å lese og forstå brev fra det offentlige, hvordan man kan aktivere BankID og lignende. Enkelte forteller også at de får nyttig informasjon knyttet til egne rettigheter, for eksempel i forbindelse med helsehjelp.

For eksempel det var en feil i bank og jeg kunne ikke aktivere min BankID, det var vanskelig for meg å ta kontakt med bank, men de som er her ringte for meg og forklarte problemet og fikk hjelp. Og de er veldig behjelpelige, hjalp min søster med å få fastlege. Og jeg unngår å gå til NAV, går heller hit, de viser omsorg som om vi er medlemmer av felles familie. [Kvinne, Ukraina]

Andre forteller at de har fått venner og et sosialt nettverk gjennom å delta i norsktrening. For mange er også dette en viktig motivasjon for å delta, for eksempel hvis de har lite nettverk i Norge eller bor alene.

Jeg ble kjent med mange personer på språkkafe og jeg møte noen av dem utenfor språkkafe også. Det er et bra sted for å bli sosial også, du møter forskjellige mennesker og du har et nettverk. [Kvinne, India]

Det varierer hvorvidt deltakerne kun møtes på norsktrening eller om de også har fått venner de møter utenfor norsktreningen. Men svært mange deltakere legger vekt på det sosiale aspektet ved norsktreningen og at de setter stor pris på å møte og bli kjent med både andre deltakere og frivillige.

Det som jeg liker her at de ikke bare hjelper med å lære norsk, men det hjelper også å integrere i norsk samfunn. [Kvinne, Ukraina]

Vi får generelt inntrykk av at norsktrening bidrar positivt til deltakernes integrering, og at dette ikke bare skjer ved at de blir bedre i norsk. Også forståelse for norsk kultur og samfunn, et godt sosialt nettverk og et nærere forhold til eget lokalsamfunn er viktige faktorer i god integrering.

6.3.2 Drivere for deltakelse

Det at så mange deltakere er fornøyde med norsktreningene de deltar på, og føler at de får mye ut av å delta, er i seg selv viktige drivere for deltakelse. Ettersom deltakelse i norsktrening er frivillig, kan man anta at deltakerne ikke ville ha fortsatt å delta hvis de ikke følte de fikk noe ut av det, eller hvis ikke tilbudet oppfylte deres behov – i alle fall til en viss grad.

Som nevnt i avsnitt 6.1.1, er ofte deltakerne svært motiverte for å både lære seg norsk språk og å bli kjent med norsk kultur. Denne motivasjonen kommer av et ønske om å kunne være en aktiv deltaker i samfunnet, enten gjennom utdanning og/eller arbeid eller gjennom å kunne forholde seg til ulike offentlige tjenester eller å snakke med naboene sine. Deltakerne forestiller seg en fremtid der de har lært godt norsk og kan delta i samfunnet på den måten de ønsker, og det er dette som motiverer dem til å delta i norsktrening.

Imidlertid blir også mange av deltakerne motivert av at norsktreningen gir dem gode og positive læringsopplevelser. Mange trekker også frem de frivillige og at de er gode til å skape en hyggelig atmosfære som gjør at deltakerne ønsker å komme tilbake. Det er sårbart å skulle prøve å gjøre seg forstått på et språk man ikke kan, og det å skape en følelse av trygghet og ro fremstår som spesielt viktig.

Og alle er velkomne, man føler seg velkommen når man kommer her, hjelper meg, griper tak i alle og prater med dem. [Mann, Yemen]

Og jeg tenker at jeg er takknemlig for at vi har denne mulighet for det er god stemning når vi er der, de er velkomst og smiler til deltakere føler seg velkomst og komfortabel der, takknemlig for initiativ, og det er bra menneskelig tilnærming når vi er og snakker og tar kontakt, så for meg jeg er veldig imponerende at de gjør det. [Kvinne, Ukraina]

En del av deltakerne lever travle liv med for eksempel jobb, utdanning, norskopplæring, eller omsorgsoppgaver. I tillegg kan enkelte slite med psykiske utfordringer eller helseproblemer. For å få disse til å komme på norsktrening, er det ofte nødvendig å skape et tilbud med en god og trygg atmosfære som kan fungere som en pause i hverdagen.

Lek, læring her føles gøy, fokuserer ikke så mye på læring hele tiden, balanse, og føle seg velkommen her, ikke dømme, føle seg trygg og fri. Ellers vil ikke kommet tilbake. [Mann, Kenya]

En måte å skape en god atmosfære på kan være å ikke bare fokusere på selve norsktreningen og at deltakerne skal lære mest mulig norsk, men å også se verdien av rammene rundt norsktreningen. Dette kan for eksempel handle om ulike sosiale aktiviteter, beverning og å åpne opp for sosialisering mellom både deltakere og frivillige.

Flere av deltakerne forteller at de opplever det som positivt at man spiser noe sammen eller at det serveres kaffe og te, fordi dette bidrar til å gjøre norsktreningen til noe hyggelig og sosialt.

Det at tilbudene – stort sett – er gratis er også en sentral driver for deltakelse. Deltakerne har ikke nødvendigvis god nok økonomi til å betale for norskkurs, og opplever det derfor som svært positivt at det finnes gratis lavterskeltilbud de kan delta på.

Det var utrolig for meg at det er gratis. Fantastisk. [...] For meg er det veldig dyrt å lære kurs i Norge. Prisen er veldig høy. For mange er målet å finne jobb, de har ikke råd til å betale for kurs. Kurs koster mye. [Kvinne, Latvia]

6.3.3 Barrierer for deltakelse

Deltakerne vi har snakket med har ulike livssituasjoner som kan gjøre det vanskelig å finne tid til å delta i norsktrening. Dette kan være at man deltar i introduksjonsprogram eller annen norskopplæring, at man går på skole eller tar utdanning, at man har jobb eller at man har omsorgsoppgaver i familien. Dette kan legge begrensninger på hvor ofte og på hvilke tidspunkter deltakerne har mulighet til å delta på norsktrening.

Det er mange dager som har språkkafe, men det passer ikke for meg, fordi det er på kveld, da jobber jeg. Jobber på hotell. Ikke drømmejobb, men bra å være selvstendig. [Mann, Syria]

Jeg går ikke så mange ganger på grunn av barna. [...] I Addis [Abeba] var det farlig å være alene hjemme, derfor er de ikke vant til å være alene hjemme, så jeg passer på de til de blir vant til å være alene. Men jeg prøver så godt jeg kan å delta på aktiviteter. [Kvinne, Eritrea]

For å legge til rette for at så mange som mulig skal kunne delta, er det viktig at norsktrening er tilgjengelig på ulike tidspunkter, slik at deltakerne kan velge det som passer for dem. Dette er ofte lettere i større byer der deltakerne har flere tilbud å velge mellom. Mange deltakere peker også på at det er positivt at tilbudene er fleksible, at de har drop-in og at de kan bestemme om de har mulighet til å delta fra gang til gang.

Enkelte tilbud tillater også at deltakerne tar med barna sine, eller organiserer barnepass parallelt med norsktreningen. Dette gjør det lettere for deltakere med barn å delta, og et par mødre forteller også at barna deres liker å være med på norsktrening fordi de også synes det er hyggelig å møte andre deltakere og barna deres.

Enkelte trekker også frem at selv om selve norsktreningstilbudet er gratis, koster det penger med transport hvis man ikke bor like i nærheten av et tilbud. Det kan være særlig frustrerende dersom man bruker tid og penger på transport for så å ikke komme inn på tilbudet fordi det er fullt. I slike tilfeller kan det være bra å ha et system for påmelding, slik at deltakerne vet på forhånd om de får plass eller ikke.

I tillegg er det enkelte som har helseutfordringer, både fysisk og psykisk, som kan gjøre det utfordrende å delta.

Jeg har vondt i beina, sykdommer noen ganger, gjør det vanskelig, jeg kommer mest noen ganger, hvis jeg har veldig vondt i beina, det er bare sykdom som hindrer av og til. [Kvinne, Somalia]

Også her er det viktig med fleksibilitet, slik at deltakerne kan velge fra gang til gang om de ønsker og er i stand til å delta. Helseutfordringer kan imidlertid også være en motivasjon for å delta, og flere av deltakerne har nevnt at det å komme seg ut, å møte folk og å delta på fysiske aktiviteter har vært bra for både den fysiske og psykiske helsa deres.

6.4 Samsvarer tilbudene med deltakernes behov?

Deltakerne vi har snakket med har forskjellige – og til tider noe motstridende – behov knyttet til norsktrening. Dette gjør det vanskelig å vurdere om eksisterende norsktreningstilbud samsvarer med deltakernes behov.

Overordnet sett kan vi si at deltakerne har behov for å lære norsk, særlig å øve på muntlig norsk. Flere mener at det er viktig at det er samtale som står i fokus under norsktreningen, og at de frivillige på ulike måter bør legge til rette for at deltakerne får øvd på å snakke. Dette får vi også inntrykk av at de fleste tilbudene gjør, og deltakerne er stort sett svært fornøyde med det. Generelt sett får vi inntrykk av at norsktreningstilbudene bidrar til at deltakerne blir bedre i norsk, og at de på den måten samsvarer med deltakernes behov på et overordnet nivå. I tillegg bidrar også de ulike norsktreningstilbudene til å dekke deltakernes behov for å være sosiale, komme i aktivitet og å bli kjent med både norsk kultur og samfunn og andre kulturer.

Det er også tydelig at en del deltakere har behov som *ikke* blir dekket gjennom annen opplæring, som introduksjonsprogram eller kommunal norskopplæring, og at norsktreningstilbudene er viktige for å dekke disse behovene.

Når det kommer til mer spesifikke behov som kan handle om organisering av tilbudene, innhold og metoder, er det derimot stor variasjon blant deltakerne. De har forskjellige forutsetninger og ønsker når det kommer til læringsmetoder, ulike mål for norsktreningen og ulike meninger når det kommer til hvilke aktiviteter de trives med. Noen trives med skolelignende norsktrening med skriftlige oppgaver, mens andre først og fremst ønsker å snakke. Noen trives med lek og spill, mens andre ikke får så mye ut av dette. Noen ønsker å snakke om hverdagslige temaer, mens andre ønsker å diskutere politikk. Noen vil gjerne ha samtalegrupper på et bibliotek, mens andre ønsker å gjøre ulike aktiviteter.

På bakgrunn av deltakerintervjuene vi har gjort er det heller ikke mulig å peke på noen klare forskjeller i behov mellom ulike målgrupper. Verken landbakgrunn, utdanningsbakgrunn, innvandringsgrunn, kjønn eller alder virker i seg selv å ha noen klar sammenheng med hvilke behov deltakerne har. Ofte vil hver enkelte deltakers behov være et resultat av en kombinasjon av alle disse faktorene, samt individuelle preferanser og mål. I vårt datamateriale er det for eksempel relativt mange med bakgrunn fra Syria. Disse har stort sett en ganske høy utdanning, enten tilsvarende videregående skole eller høyere utdanning, og har kommet som flyktninger. Likevel ser vi at deres behov og ønsker er svært forskjellige. Enkelte av de unge voksne syriske deltakerne er svært målbevisste og bruker norsktrening som en vei til jobb eller høyere utdanning. Disse har andre behov og mål med norsktreningen enn de som er eldre og ikke skal ut i jobb. Også blant de eldre, syriske deltakerne er det individuelle forskjeller der noen trives godt med språkkafe på et bibliotek, mens andre trives godt med norsktrening i kombinasjon med ulike aktiviteter som restaurantbesøk og fisketur.

Vi kan altså ikke trekke klare konklusjoner når det kommer til hvilke behov og ønsker deltakerne har til organisering og innhold i norsktreningstilbudene. Mangfoldet av behov er såpass stort at det kun kan imøtekommes gjennom et mangfold av tilbud. Dette innebærer et mangfold både når det kommer til tidspunkt og sted for norsktreningen, ulike former for norsktrening, ulike målgrupper og ulike metoder.

Her fremstår det som særlig viktig at potensielle deltakere gjøres kjent med hvilke tilbud som er tilgjengelige. Deltakerne vi har intervjuet har hørt om de ulike norsktreningstilbudene på forskjellige måter. En del har blitt tipset om slike tilbud fra lærere på voksenopplæringscenter eller av NAV-rådgiveren sin, men det er også mange som har fått vite om tilbud gjennom venner eller via andre uformelle kanaler. For at deltakerne

skal kunne teste ut ulike tilbud og finne det som passer for dem, er det viktig at informasjon de ulike tilbudene er lett tilgjengelig.

Til slutt er det to behov vi ser at det er utfordrende å dekke gjennom nåværende norsktreningstilbud. For det første gir mange deltakere uttrykk for at de gjerne skulle deltatt på norsktrening oftere enn de gjør. Mange er svært motiverte for å lære, og etterspør enda større muligheter til å øve på og praktisere norsk. En del dekker dette behovet ved å delta i flere norsktreningstilbud parallelt. Dette er likevel avhengig av at det finnes flere tilgjengelige tilbud der man bor, og dette er ikke alltid tilfelle. I tillegg er det enkelte tilbud som er særlig populære og hvor deltakerne gjerne skulle vært oftere – til tross for at de har andre tilgjengelige tilbud de også kan benytte seg av. Å imøtekomme dette behovet for økt hyppighet er imidlertid utfordrende. Dette krever både ressurser og flere frivillige, noe det ofte er mangel på.

For det andre ser vi at enkelte deltakere ønsker et opplegg som minner mer om formell språkopplæring som i tillegg til muntlig språk også fokuserer på lese- og skriveferdigheter og grammatikk. Dette gjelder et mindretall og kan for eksempel være deltakere som ikke har rett på eller har falt fra annen norskopplæring. I enkelte tilfeller kan norsktrenings-tilbud eller enkelte norsktrenere prøve å imøtekomme slike behov, men det er ikke alltid dette fungerer i praksis. I mange tilfeller vil de frivillige ikke ha tilstrekkelig kompetanse til å gi slik opplæring, og dette kan i verste fall føre til at deltakerne blir forvirret eller får feilinformasjon. Selv om en del av de frivillige har bakgrunn som lærere, gjelder dette langt fra alle, og det er vanskelig, og ofte ikke ønskelig, å stille slike kompetansekrav til frivillige.

7 Måloppnåelse

I en del frivillige organisasjoner kan det være problematisk å fastsette måloppnåelse for aktivitetstilbudene. For en del organisasjoner er forbedrede norskerferdigheter sidestilt med andre formål, som inkludering, integrering, sosial aktivitet og nettverksbygging. Tiltak og aktiviteter har også overordnede samfunns mål, som sosial inkludering, økt livskvalitet, tilhørighet og felleskap og bistand til svakere grupper. Ettersom norsktreningene er ment som lavterskeltilbud som skal hjelpe deltakerne ut ifra deres forutsetninger og på deres premisser, er det også viktig å vurdere måloppnåelse i forhold til deltakernes behov og motivasjon for å delta.

Måling av resultater skjer i liten grad og er heller ikke sentralt for arbeidet i norsktreningstilbudene. Tvert imot er *fraværet* av måling og krav til progresjon og prestasjon noe av det som gjør tilbudet til et lavterskeltilbud. Den frivillige og deltakeren er begge til stede på norsktreningen av egen fri vilje, med et gjensidig ønske om et møte som bidrar til at begge opplever å inngå i et meningsfullt fellesskap. Som del av dette, vil muligheten til å forbedre norskerferdigheter være sentral. I vår vurdering av måloppnåelse vil vi inkludere disse perspektivene.

7.1.1 Å styrke deltakernes norskerferdigheter

Samtlige norsktreningstilbud har et mål om at deltakerne skal bedre norskerferdighetene sine. De fleste retter oppmerksomheten primært mot å bedre ferdighetene i muntlig norsk. Her finner vi blant annet Røde Kors norsktreningstilbud, KIAs mannsguppe og tre av tilbudene til Norsk Folkehjelp i Bodø: språkkafe, walk and talk og kor.

En god del av tilbudene vi har sett nærmere på inneholder flere aktiviteter, og i noen tilfeller kan det være utfordrende å skille ut selve norsktreningen som en egen aktivitet atskilt fra de andre aktivitetene. Dette har også konsekvenser for hvordan vi skal vurdere måloppnåelse, fordi en del av deltakerne deltar på flere av aktivitetene i regi av organisasjonen eller frivilligsentralen. Et eksempel på dette kan være en språkkafe som også arrangerer turer for deltakeren med og uten familie.

Det er også tilbud som innebærer kombinasjoner av muntlig og skriftlige øvelser eller lesetrening, som for eksempel Jasmins tilbud til kvinner og Caritas' språktreningstilbud. Jasmin har lagt opp til at kvinnene kan øve på det de selv ønsker å ha fokus på, og en del av kvinnene har ønsket å øve på skriftlig kommunikasjon, som for eksempel korrespondanse med fastlege eller offentlige myndigheter. De har også fokusert på å lære kvinner som er analfabeter alfabetet og det å kunne signere med navnet sitt og lignende.

For noen av tilbudene får vi inntrykk av at det å bedre norskerferdigheter er det primære målet, selv om de har flere. To slike eksempler er Røde Kors' norsktrening og Caritas' språktrening. Caritas' språktreningstilbud er et supplerende tilbud til Caritas' norskkurs, slik at deltakere på kursene kan øve seg på innholdet fra kursene. Et mål er å bestå norskprøven, særlig nivå B1.

For andre tilbud vil det å bedre norskerferdigheter være likestilt med eller sekundært til andre mål. På Fontenehuset Ullensaker er det å bedre norskerferdighetene på sett og vis en ønsket konsekvens eller bivirkning av medlemmenes samhandling med andre på huset via arbeidsfellesskapet og de sosiale aktivitetene. Det at fokuset er på sosiale aktiviteter trenger imidlertid ikke å bety at omfanget av norsktrening blir mindre. Som tidligere forskning har pekt på, kan såkalt naturalistisk læring – altså at man lærer ved å delta i ulike aktiviteter og sosial omgang der språket brukes og læres naturlig – være en god pedagogisk strategi (se avsnitt 3.2). Vi ser også i intervjuene med deltakere at

mange er svært fornøyde og opplever at de får mye ut av å kombinere norsktrening med ulike aktiviteter.

Deltakernes individuelle forutsetninger har stor betydning for utbyttet av norsktreningene. Det er sentralt hvorvidt de tidligere har tilegnet seg læringsstrategier, og det kan være andre barrierer som hindrer utbytte, som kognitive utfordringer, traumer og bekymringer over gjenværende familie i hjemlandet. Læringsstrategier kan for eksempel handle om å gjøre notater underveis, bli klar over egne barrierer og usikkerheter, stille oppklarende spørsmål, delta i samtale, være oppmerksom på uttale og stavemåter, og å repetere og huske ord, begreper og uttrykk. Videre kan deltakerne ha ulik motivasjon og formål med å delta. Det samme norsktreningstilbudet kan dermed gi stort utbytte for noen, og samtidig mindre utbytte for andre som har svakere forutsetninger for å tilegne seg et nytt språk.

For det meste opplever de frivillige at det er vanskelig å uttale seg sikkert om deltakeres språkutvikling. I de fleste tilfeller følger de ikke de enkelte deltakerne over tid slik at de har oversikt over deres utvikling. Dette gjelder spesielt tilbud med et høyt antall deltakere. Ved enkelte tilbud er det grupper med relativt faste deltakere. Jevnlig oppmøte kan vitne om at deltakerne opplever utbytte av tilbudene, og noen frivillige mener å merke fremgang. Enkelte er imponerte over enkelt deltakeres læring og fremgang, og en god del av de frivillige er av den oppfatningen at deltakerne blir bedre i norsk. Dette tilskriver de imidlertid ikke kun norsktreningen, men deltakernes samlede innsats for å lære norsk språk gjennom ulike metoder, for eksempel hjemme og i undervisning i tillegg til norsktrening.

Gjennom intervjuene med deltakere ser vi at de i stor grad er fornøyde. En del deltakere forteller at norsktreningen har vært sentral for deres progresjon og at norsktreningen er en viktig uformell sosial arena for muntlig trening og frem mot språkprøver. Norsktreningen har vært en sentral arena for å bruke det de ellers har lest seg til, lyttet til og øvd på gjennom skriftlig trening. Det fremstår som gjennomgående at norsktrening som gir deltakerne gode muligheter for muntlig mengdetrening oppleves positivt.

En del trekker frem at norsktreningene er en viktig arena for å høre og lære å forstå ulike norske dialekter. Samtidig må vi ta forbehold om at vi ikke har fått innhentet erfaringer fra personer som har sluttet å delta på norsktreningene – vi vet derfor ikke hvorfor noen slutter.

Ettersom norsktrening er et frivillig tilbud uten faste læreplaner eller mål, er det viktig å ta hensyn til deltakernes individuelle forutsetninger og mål når man skal vurdere måloppnåelse. Enkelte deltakere har ikke ambisjoner om å bli stadig bedre i norsk, men har snarere en målsetting om å opprettholde sitt nivå, noe de oppfatter som mest realistisk. Norsktreningen er slik med på å vedlikeholde kunnskaper og ordforråd og bidrar til at deltakerne opprettholder sitt norsknivå gjennom å ha enkle samtaler med andre på norsk. For en god del deltakere er norsktreningstilbudene mer eller mindre den eneste arenaen der de får praktisert norsk sammen med andre norsktalende.

For andre er norsktreningen aktivt med på å forbedre norsksferdigheter gjennom samtale med norsktrenere og andre deltakere. Gjennom samtalen aktiviseres ordforråd og deltakerne får brukt og testet ord og begreper i naturlige samtaler om temaer de kan engasjere seg i.

Det er særlig to faktorer som fremstår som sentrale for god måloppnåelse når det kommer til å styrke deltakernes norsksferdigheter. Det ene er deltakerens egen motivasjon. Ettersom norsktrening er frivillig, er deltakelse ofte et resultat av en indre motivasjon for å lære seg norsk og å bli bedre integrert i det norske samfunnet. Den andre faktoren er et støttende miljø. Her spiller de frivillige en viktig rolle og det å skape

en trygg og positiv atmosfære er sentralt. En av informantene omtaler nettopp disse faktorene som viktige for å lære norsk:

Å være motivert når du kommer, enten ha tro på at du kan lære deg det, eller at de du snakker med har tro på deg, det er veldig viktig, at noen følger opp, å oppleve at noen heier på deg, og er genuint interessert i å hjelpe deg, ikke bare fordi man må, men at man kommer fordi man er glad i mennesker.
[Frivilligkoordinator]

Vi vurderer at norsktreningsaktivitetene kan sies å bidra betydelig til formålet om økte norskferdigheter. I de fleste tilfeller vil norsktreningen bidra til at deltakere tenker på norsk, lytter til norsk, skriver norsk, leser norsk og snakker norsk mer enn om de ikke hadde vært til stede på norsktreningen.

Vi mener likevel at mange norsktreningstilbud i enda større grad enn i dag kunne gi reell muntlig trening for flere deltakere ved å følge råd og retningslinjer for norsktrening. Vi tenker her særlig på fokuset på *muntlig* trening i norsktreningen, og viktigheten av å sørge for at det er *deltakerne* som i størst grad snakker i løpet av norsktreningen.

7.1.2 Måloppnåelse på andre områder enn det språklige

De aller fleste norsktreningstilbudene har som nevnt andre formål, i tillegg til å bidra til økte norskferdigheter for deltakerne.

Kjennskap til norsk samfunn

Et mål for mange av tilbudene er å gi deltakerne kunnskap om Norge og kjennskap til lokal kultur og nærmiljø. Sanitetsforeningen har spesielt fokus på helse og oppdragelse, og på Tøyen frivilligsentral kan et av temaene være allemannsretten, som oppgis å være veldig ulik fra land til land. Sunndal mållag er opptatt av å skape «språklig utvikling i varierte kultursammenhenger». Norsk Folkehjelp i Bodø ønsker å gi deltakerne innsikt i norsk samfunn, fra kunnskap om demokrati og partier til lokale forhold som er spesifikke for Bodø. Et av målene med KIAs Mannsgruppe er å øke deltakernes kunnskaper om det norske samfunnet. Som et ledd i dette, deltar de blant annet på informasjonkvelder i regi av kommunen og Foreldre som vil være med, med temakvelder om for eksempel foreldrerolle, nettvett og medvirkning, og diskuterer disse temaene i etterkant i mannsgruppa. På temakveldene kan deltakerne snakke om ord og uttrykk, og diskutere temaet som ble presentert.

Både deltakere og frivillige oppgir økt kjennskap til norsk samfunn som en gevinst av norsktreningen utover økt språklig kompetanse. De trekker frem at norsk kultur og samfunn er samtaletemaer i gruppene, samfunnsaktuelle temaer og problemstillinger diskuteres, og deltakerne bidrar med sine perspektiver. Mange av deltakerne trekker frem dette som særlig meningsfullt. At norsktreningen oppleves som en trygg arena er en forutsetning for at deltakerne kan spørre hverandre og norsktrenere om spørsmål de har knyttet til hverdagen i Norge.

Mange norsktreningstilbud tilbyr turer og utflukter som del av sine tilbud. Turene bidrar til økt kjennskap til lokalsamfunnet og kulturarenaer som museer, turområder og nærmiljø. Gjennom turene opplever deltakere å få innblikk i lokalbefolkningens praksis, sentrale lokale begreper og et mer nyansert ordforråd. Flere deltakere opplever at de lærer om sosiale normer og samhandling gjennom turer og utflukter. Norsktreningstilbudene fører personer med ulik bakgrunn som ellers kanskje ikke ville møttes, sammen. Det gir både deltakere og frivillige nye erfaringer, lærdom og sosial kompetanse.

I intervjuene er en del av informantene også opptatt av å gi deltakerne en viss systemforståelse og ferdigheter slik at de kan håndtere kontakt med ulike instanser som et ledd i integreringsprosessen. Hos Ullern frivilligsentral kunne deltakerne få svar på spørsmål de måtte ha, og hjelp med å forstå brev fra NAV eller advokat og lignende. Jasmin kvinnesenter brukte tid med kvinnene slik at de på egenhånd kunne ta kontakt og bestille time hos legen, lære om egne rettigheter og bruke minibank. Flere deltakere trakk frem rådene og bistanden som betydningsfullt. Vi vurderer at slike bidrag kan være svært viktig for deltakernes mulighet for samfunnsdeltakelse.

Språktreningstilbudene som en sosial møteplass

Et viktig mål for mange av tilbudene er å være en sosial møteplass – både for å skape et sosialt fellesskap, og for at deltakere kan utvide sitt sosiale nettverk også utenfor norsktreningen.

En del av tilbudene har deltakere som ikke har rett til norskopplæring, som ikke er i jobb eller utdanning, og som tilbringer flesteparten av dagene hjemme. Flere av deltakerne forteller at de kommer fra en mer sosial kultur og at de savner sosiale møteplasser i Norge. Mange synes det er utfordrende å få et sosialt nettverk i Norge og sliter med ensomhet. For disse personene er tilbudene ment å bidra til at de kan «komme seg ut» – enten det er fra hjemmets fire vegger eller fra et midlertidig bosted på et asylmottak.

I intervjuene fremhever flere at tilbudene deres er viktige fordi det er en arena der innvandrere kan treffe nordmenn. For en god del deltakere er det i praksis den eneste arenaen de omgås nordmenn og får praktisert norsk, uten at skjer i møter med ansatte i offentlige etater. Ønsket om å møte nordmenn handler ikke kun om muligheten til å snakke og praktisere det norske språket, men også om å være i kontakt med nordmenn og få bedre innsikt i norsk kultur og hvordan nordmenn tenker. Enkelte deltakere presiserer at de ønsker at tiden på norsktrening skal gå til samtaler med nordmenn i så stor grad som mulig, snarere enn samtale med andre personer med innvandrerbakgrunn. En frivillig formulerer det slik:

På voksenopplæringen er det deltakere som ikke har noen annen kontakt enn med de profesjonelle, de treffer ingen sivile - og det skal vi være selv om vi har yrkesbakgrunn - vi skal være sivile.

Noen av tilbudene har en ambisjon om å skape en lokal tilknytning til nærmiljøet blant deltakerne, slik at de blir kjent med og verdsetter lokalmiljøet. Både Ullern frivilligsentral og Bodø språkkafe er eksempler på dette, der sistnevnte vektlegger betydningen av dette også i et større perspektiv for å motvirke fraflytting fra kommunen. En del av deltakerne opplever også at de har blitt bedre kjent med lokalsamfunnet og hvilke muligheter som finnes for fritidsaktiviteter gjennom å delta i norsktreningstilbud.

Det sosiale fellesskapet norsktreningene ofte utgjør, er svært viktig for både deltakere og frivillige. Deltakere kan møte andre i en lignende situasjon som dem og få utvidet sitt nettverk. Gjennom dialog med deltakere fra andre land og kulturer lærer de også nye mennesker å kjenne og får nyansert kunnskap om kultur og tilhørighet. Også enkelte frivillige forteller at de har opplevd at fordommer de har hatt overfor personer fra spesifikke landbakgrunner eller kulturer er utfordret og endret gjennom samhandling og samtale på norsktreningene.

Kjennskap til frivillighet

I intervjuene fremhever flere at et annet mål er å gi deltakerne kjennskap til frivillighet som fenomen, med håp om at deltakere på sikt blir rekruttert og selv bidrar som frivillige, noe som er viktig i lys av mangelen på frivillige.

Mange deltakere uttrykker takknemlighet for engasjementet og tiden de frivillige legger ned i norsktreningen. En del blir kjent med organisasjonene bak norsktreningstilbudene og ønsker selv å bli frivillige – enten som norsktrenere eller i andre frivillige roller. Flere av de frivillige vi intervjuet startet selv som deltakere. Noen forteller at det sosiale nettverket med de andre frivillige er et viktig innslag i hverdagen. Arbeidet som frivillig gir mening og en opplevelse av å bidra og å gjøre noe som betyr noe for andre. Både deltakere og frivillige får slik gode erfaringer med frivillighet.

Bidra til integrering

Overordnet har en del av tilbudene ambisjoner om å bidra til integrering og motvirke utenforskap. Dette kan være direkte ved at deltakerne bedrer sine norsksferdigheter, får innsikt i norsk kultur og samfunn og etablerer et sosialt nettverk. Andre vektlegger det indirekte ved at deltakerne, ved å tilegne seg norsksferdigheter, på sikt vil kunne kvalifisere seg til studier eller arbeid – som igjen fører til integrering.

Som en av informantene formulerte det, er formålet med tilbudet at deltakerne *lærer om norsk samfunn, øver på norsk og omgås sosialt*.

Kan være integrering i parentes, for det er det som er tanken, de tre tingene skal hjelpe med å integrere seg. [Prosjektmedarbeider]

Dette samsvarer i stor grad med deltakernes motivasjon for å delta. Flere av deltakerne har nettopp pekt på at de ønsker å integrere seg i samfunnet, og at det norske samfunnet skal «bli deres». Deltakere har fortalt om hvordan norsktreningstilbud på ulike måter har bidratt til deres integrering. For noen innebærer det å bli bedre i norsk, for andre innebærer det bedre forståelse for norsk kultur og samfunn, for andre igjen innebærer det økt sosial deltakelse og et sosialt nettverk. Vi har også truffet personer under besøkene som nettopp har fått innvilget norsk statsborgerskap og fått seg jobb.

Også de frivillige legger vekt på integrering som en viktig motivasjon for å være frivillig. For mange er norsktreningene de frivilliges eneste arena for møter med personer med minoritetsbakgrunn eller innvandrerbakgrunn, og flere frivillige forteller at de lærer mye av møtene med deltakere. Mange forteller at norsktreningsoktene gir dem energi, og at de opplever at innsatsen de legger ned er meningsfull. En del forteller om et ønske om å bidra til integrering og anser timene de bruker på norsktrening som sitt bidrag til dette.

7.1.3 I hvilken grad nås ulike målgrupper med norsktreningstilbudene?

Som allerede nevnt, har vi kun snakket med personer som er på norsktrening. Vi vet altså ikke hvorfor de som ikke er der, ikke er der. De fleste norsktreningstilbudene vi har sett på er åpne for alle, men det varierer mellom tilbudene hvorvidt de jobber aktivt med rekruttering av deltakere og hvilke deltakergrupper de opplever å nå eller ikke nå frem til.

Enkelte tilbud jobber aktivt med å gjøre sine norsktreningstilbud kjent i relevante miljøer, mens en del organisasjoner opplever at deltakerne selv finner frem til deres tilbud. Det gjør de enten gjennom venner og bekjente, informasjon fra voksenopplæring eller andre aktører, eller ved å lete etter norsktreningstilbud på nett. Deltakerne vi har snakket med bekrefter dette, og mange forteller at de har fått vite om norsktreningstilbudene gjennom uformelle kanaler, som for eksempel venner og kjente, eller fra norsklæreren eller NAV-veilederen sin. Dette krever imidlertid at man har et sosialt nettverk eller at personer man er i kontakt med vet om slike tilbud og kan videreformidle informasjon. Det at informasjon om norsktreningstilbud er tilgjengelig i varierende grad, kan resultere i at potensielle deltakere rett og slett ikke får vite om aktuelle tilbud.

Enkelte organisasjoner opplever at de når ut til en variert sammensatt målgruppe, men presiserer at de ikke når ut til de som ikke har ressurser til å finne frem til tilbudet selv. I tilfeller der tilbud kun bekjentgjøres digitalt gjennom sosiale medier og på nettsider, vil målgrupper som er mindre til stede på digitale plattformer kanskje ikke oppdage tilbudene.

Noen tilbydere forutsetter at deltakerne skal være på et visst nivå for å kunne delta. Det må være mulig for deltakerne å delta i en enkel samtale, og en del forutsetter at deltakerne er lese- og skrivekyndige. Disse tilbyderne opplever at det er vanskelig å gi et tilbud til de som knapt snakker norsk, og at deltakerne må ha noe grunnleggende kunnskap for at norsktreningen skal gi utbytte.

De oppgir at dette prinsippet fastholdes også av hensyn til de frivilliges kompetanse og kapasitet. Representanter for organisasjonene forteller at det er for krevende for de frivillige å drive norsktrening for personer som er på nivå A1 eller lavere. For å ivareta og ikke miste de frivillige fra organisasjonen, er tilbyderne opptatt av at de frivillige skal oppleve å mestre oppgaven med å fasilitere samtale i deltakergruppen. Flere anbefaler deltakere som nettopp har begynt å lære norsk, å gjennomføre noe grunnleggende undervisning og å komme tilbake til norsktreningen senere.

Enkelte aktører opplever på den annen side at deltakere som har oppnådd B2 nivå eller høyere ikke har like mye utbytte av deres tilbud. Deltakere som har oppnådd høyere nivå i sine norsksferdigheter, kan ønske større utfordringer med mer veiledning og forklaring i grammatikk eller samtale med personer på samme eller høyere nivå.

Noen organisasjoner har ikke tydelig definerte målgrupper eller språknivåer de retter seg mot, og formidler at de tar imot alle. De forutsetter ingen forkunnskaper og tar imot de som kommer uansett nivå og kompetanse.

Andre norsktreningstilbud retter seg mer målrettet inn mot deltakere med svakere forutsetninger, som har mangelfulle norsksferdigheter, lite norsk nettverk og som står lengre unna arbeidslivet. Disse tilbudene er ofte mer helhetlige tilbud som tilbyr oppfølging, arbeidspraksis, livsmestringskurs, sosial aktivitet, trening eller andre elementer i tillegg til språktreningen. Disse tilbudene har kun kapasitet til et lavere antall deltakere.

Enkelte peker spesifikt på at kvinner i mindre grad dukker opp på norsktrening. En norsktreningstilbyder oppdaget at navnet «språkkafe» kunne bidra til å holde enkelte kvinnelige deltakere borte. De forklarer at «kafe» for enkelte kulturer forbindes med en aktivitet forbeholdt menn, og at enkelte kvinner derfor ikke anså aktiviteten som egnet eller ment for seg. Tilbyderen forsøkte å omgå denne utfordringen ved å endre navnet til «språktreff».

Videre bemerker noen at potensielle deltakere kan hindres i å delta på norsktrening på grunn av psykiske utfordringer og isolasjon. Enkelte aktører bemerker også at eldre deltakere ikke benytter norsktreningstilbud i like stor grad, mens andre trekker frem at færre yngre personer benytter deres tilbud.

Det er også noen organisasjoner som har etablert egne tilbud til flyktninger fra Ukraina. Flere opplever at deltakere fra Ukraina arbeider grundig og selvstendig med sin norskopplæring, og at de ønsker norsktrening som arena for å praktisere muntlig norsk. Andre opplever at deltakere fra Ukraina krever tilpasninger av norsktreningstilbudet, med større fokus på grammatikk og skriftlige oppgaver fremfor muntlig konversasjon. Enkelte forteller også at de opplever de ukrainske deltakernes motivasjon for å delta i norsktrening som økende, etter hvert som det har blitt klart for dem at retur til Ukraina vil ta tid.

Tidspunktet for norsktrening er med på å avgjøre hvilke målgrupper som kan delta. Noen tilbud holdes på dagtid. Deltakere på disse tilbudene er personer som enten står utenfor arbeidslivet og som kanskje heller ikke deltar på aktiviteter i regi av NAV, eller som arbeider skift og turnus eller på kveldstid. De frivillige er tilsvarende personer som ikke er på arbeid på dagtid, og mange frivillige er pensjonister. En del tilbud er åpne på ettermiddager og kvelder og retter seg slik mot personer som arbeider eller har andre forpliktelser på dagtid. For eksempel kan det være studenter eller personer som er i arbeid eller i introduksjonsprogrammet på dagtid. Ettermiddags- og kveldstilbudene er ikke like tilgjengelige for foreldre med små barn. Noen frivillige trekker i intervjuene frem småbarnsmødre som en gruppe det kan være utfordrende å nå. Noen organisasjoner tilbyr norsktrening i helger. Disse tilbudene er i utgangspunktet tilgjengelige for alle.

Oppsummert ser norsktreningstilbudene ut til å hovedsakelig nå frem til personer med skolebakgrunn, som har tilegnet seg læringsstrategier, og som til en viss grad kan nyttiggjøre seg norskundervisning i form av kurs eller egne studier. Videre når norsktreningen personer som har ressurser til å finne frem til og benytte seg av gratistilbudene ulike frivillige organisasjoner tilbyr.

8 God praksis og anbefalinger

Gjennom prosjektet har vi kartlagt ulike aktører som tilbyr norsktrening og en rekke ulike måter å innrette norsktreningene på. På bakgrunn av datainnsamlingen og funnene i prosjektet, har vi identifisert noen egenskaper ved gode norsktreningstilbud som kan bidra til å styrke norskerferdigheter og eventuelt andre ferdigheter.

Videre har vi utledet noen anbefalinger som kan bidra til videreutvikling av IMDis tilskuddsordninger, samt til mer erfaringsutveksling og samarbeid mellom aktørene som tilbyr norsktrening. I utarbeidelsen av anbefalinger har vi også støttet oss til forskningsbasert kunnskap om læring og praktisering av andrespråk.

Anbefalingene er rettet mot flere mottakere: IMDi, kommuner og frivillige organisasjoner så vel som andre aktører på feltet som ønsker å bidra til forbedret norsktrening i regi av frivillige organisasjoner for målgrupper som trenger norsk språktrening.

I dette kapitlet gjennomgår vi først det vi anser som gode grep for norsktrening, før vi presenterer våre anbefalinger.

8.1 Norsktreningstilbud – et variert landskap

I gjennomgangen av eksisterende forskning omtalte vi ulike dimensjoner ved uformell språklæring: lokasjon, formalitet, pedagogikk og kontroll. Organisasjonene benytter ulike lokasjoner til sine norsktreninger. Mens noen benytter lokaler som minner om klasserom, ligner andre mer på kaféer og tar i bruk bibliotek. Norsktrening finner også sted der hvor behovet for å prate norsk oppstår i praksis. Dette skjer i norsktreningstilbudene som har norsktrening i kombinasjon med andre aktiviteter. Selv om de fleste tilbudene gjennomføres fysisk, har vi også observert en digital norsktrening.

Tilbudene er også underlagt ulik grad av formalitet. Noen av tilbudene er lagt opp slik at de følger organisasjonens norskkurs og lignende, og skal være et supplement til norskopplæringen. Andre har lagt føringer for at norsktreningene skal være en øvelsesarena der deltakerne kan øve seg frem mot formell kvalifisering via norskprøver.

Når det gjelder den pedagogiske dimensjonen, finner vi at noen av tilbudene legger opp til språklæring uten instruksjon, altså at praten foregår løst og uformelt og oppstår som et resultat av uformelle samtaler eller aktiviteter. Andre har lagt opp til at norsktrenerne i større grad styrer hva deltakerne gjør, hvordan de skal utforme setninger, hva de skal utforme setninger om osv. Dette tilsvarer i større grad hvordan en norsklærer ville gått frem i en undervisningstime.

Vi omtalte også kontrolldimensjonen. De fleste deltakerne vi har intervjuet deltar frivillig på de ulike tilbudene, men det er også enkelte av informantene som er der i kraft av at de har det som et tilbud via NAV eller voksenopplæring, enten som språkpraksis eller annet, der deltakelse ikke er frivillig. Her vil norsktrenerne notere ned oppmøte og videreformidle dette til NAV eller andre etater. Disse deltakerne er i større grad utsatt for kontroll enn deltakerne som er der frivillig. Det er også ulik grad av kontrollutøvelse med tanke på hvordan norsktreningene gjennomføres, for eksempel om det er noen administrativt ansatte som påser at norsktreningene foregår slik de er ment å gjøre eller om det utøves kontroll slik at alle deltakerne kan få mulighet til å snakke. Deltakerne forteller også selv om ulik grad av medvirkning i de forskjellige tilbudene. I enkelte tilbud er det nærmest helt opp til deltakerne hva de har lyst til å gjøre og hva de ønsker å snakke om, mens andre tilbud i stor grad består av forhåndsbestemte og faste opplegg.

Vårt inntrykk er at deltakerne har svært varierte behov og preferanser, og at det er positivt at det finnes et mangfold av tilbud som varierer i grad av formalitet og styring, har ulike pedagogiske strategier og metoder og ulik grad av kontroll.

Vår vurdering er at for en del tilbud er det i tillegg andre dimensjoner som gjør at deltakere er positivt innstilt til tilbudene. Her ser vi at alle de tre motivasjonsfaktorene i motivational self-modellen er aktuelle (se avsnitt 3.2). Blant annet ser vi at deltakernes motivasjon har stor betydning – enten det er deltakerens egne ønsker om hvem de vil være i fremtiden eller et ønske om å leve opp til forventninger fra andre. I dette tilfellet handler det om deltakernes eget ønske, og andres forventninger om, at de skal lære seg norsk og å bli aktive deltakere i det norske samfunnet. I tillegg har vi sett at gode opplevelser knyttet til læringskonteksten er svært viktig for mange, og at mange motiveres av en god og trygg atmosfære, imøtekommande frivillige samt hyggelige og sosiale aktiviteter.

Videre kan det være situasjonelle faktorer som påvirker hvorvidt deltakerne snakker (jf. Ebn-Abbasi 2022), både hvordan de selv ser på det å lære et annet språk, men ikke minst hvordan gruppeklimaet og den sosiale støtten oppleves på de ulike tilbudene. Flere deltakere gir for eksempel uttrykk for at gruppeklimaet og den sosiale støtten på *norsktraining* oppleves som bedre enn i *norskopplæring*, og at dette gjør at de synes det er lettere å snakke og utfordre seg selv på norsktraining.

8.2 Gode grep for norsktrainingstilbud

En av problemstillingene i oppdraget var å finne frem til hva som kjennetegner norsktrainingstilbud som har gode resultater når det gjelder organisering, opplæring av frivillige og metoder. Siden tilbudene vi har sett på er så mangfoldige, har ulike mål og oppfyller ulike behov hos deltakerne, ser vi det ikke som hensiktsmessig å peke på enkelte tilbud som bedre enn andre. Vi har isteden identifisert noen gode grep som kan være relevante på tvers av ulike typer tilbud.

Kartleggingen har vist oss relativt sett mange måter å gjennomføre norsktraining på. Vi har sett at det i mange av tilbudene tas i bruk ulike arbeidsmåter og verktøy. En av anbefalingene fra forskning på annenspråksopplæringen, er å nivåtilpasse grupper. Det ser vi at ganske mange gjør. Å ha mindre fokus på korrekt språkbruk og heller sette betydningen i sentrum er det også en god del tilbud som gjør. Dette er også i tråd med anbefalinger fra forskningen. Det er imidlertid også en god del som fokuserer på grammatikk, rettskriving, riktig setningsbygning og som påpeker feil.

Forskningen trekker det også frem som positivt å involvere eleven i aktiviteter for gjennom dette å skape forståelse. Flere av tilbudene gjør dette ved å drive norsktraining som en del av annen aktivitet. Både aktiviteter og materiell som er utarbeidet på forhånd kan også gi deltakerne muligheter til å utvide ordforrådene sine. Dette gjøres blant annet ved hjelp av språkark og quiz om ulike temaer, informasjon fra organisasjoner, og bruk av konkrete slik som spillet *Alias Junior* - som viser bilder med ord.

Vi kan ikke si at det er én arbeidsmåte eller noen spesifikke verktøy som nødvendigvis egner seg bedre enn andre. Deltakerne er en mangfoldig gruppe, med ulike behov, ønsker og preferanser. Det vi kan si er at mange gir uttrykk for at de setter pris på variasjon, enten det er variasjon i temaer, verktøy eller aktiviteter.

Vårt inntrykk er også at en viktig komponent i tilbudene som er populære blant deltakerne, er et støttende sosialt miljø. Dette senker et eventuelt forventningspress hos deltakere om at de selv må prestere og snakke riktig, og det kan gjøre at de tør å snakke på et nytt språk. Tilbud som klarer å etablere en opplevelse av samhold og trygghet med

en hyggelig stemning der deltakerne føler seg sett og verdsatt synes å være populære uavhengig av deltakernes språklige nivå og utfordringer.

I det følgende gjennomgår vi noen gode grep for å drive norsktrening som vi har identifisert i løpet av prosjektet. Disse gode grepene kan bidra til å hjelpe de frivillige med å gjennomføre norsktreningene, og kan også bidra til at deltakerne får et godt utbytte.

Et overordnet administrativt ansvar

Det vil kunne øke kvaliteten på tilbudet og gjøre det mindre utsatt for individuelle forskjeller hvis organisasjonene har noen dedikerte personer, gjerne ansatte, med ansvar for utvikling og videreutvikling av tilbudet, opplæring av frivillige, informasjonsformidling til frivillige og deltakere og å finne frem til relevant materiell. Et slikt ansvar kan også innebære å observere hva som faktisk skjer på norsktreningene og på den måten se hvor det er behov for forbedringer.

Opplæring av frivillige

Det er nyttig at organisasjonene tilbyr en opplæring og innføring før norsktrenerne begynner, samt temakvelder for frivillige for diskusjon og erfaringsutveksling. Dette kan bidra til at frivillige og ansatte både kan skape en felles forståelse av hva tilbudet skal være, og at frivillige kan få oppdatert seg, få «påfyll» og reflektere over egen praksis.

Opplæringen kan ta utgangspunkt i at organisasjonene utarbeider noen prinsipper eller retningslinjer for hvordan norsktrenerne skal gjennomføre norsktreningene, som de frivillige får opplæring i. Det kan handle om å gi deltakerne rom til å snakke fremfor at norsktrenerne snakker mest, at fokus er på å snakke og aktivere passivt ordforråd fremfor å korrigere, å la deltakerne bruke det de kan fremfor å ha ambisjoner om å skulle lære dem noe nytt, og at det ikke er de frivilliges rolle å forklare språkfenomener og grammatikk dersom de ikke har den nødvendige kompetansen.

Disse to tiltakene, opplæring av frivillige og ansatte med spesifikke ansvarsoppgaver, kan bidra til at frivillige opplever tilbudet som mindre «kaotisk» og at de ønsker å fortsette som frivillige.

Et forberedt opplegg

Vi finner også at det er en fordel at det før norsktreningene er utarbeidet et forberedt opplegg eller tema. Det behøver ikke å være avansert materiell, snarere noe enkelt som gjør det lett for frivillige å administrere uten store forberedelser. Hvis det lages en plan med oversikt over temaer gjennom et halvår eller år, kan det planlegges slik at flere temaer tas opp – og dermed flere ord brukes.

Et forberedt opplegg avlastar frivillige fra å måtte planlegge innhold selv, øker graden av kvalitetssikring og sørger for at det blir en variasjon i hvilke ord og temaer som deltakerne skal snakke om. Det innebærer imidlertid ikke at norsktrenerne ikke kan variere metodebruk og ta i bruk egen personlighet og påfunn.

Gruppeinndeling og nivåtilpassing

Å dele deltakerne inn i grupper etter hvilket språklige nivå de er på, øker sannsynligheten for at deltakerne får språklige utfordringer tilpasset sitt nivå. De som behersker lite norsk har større forutsetninger for å henge med på hva som blir sagt, og de som snakker mer, får større språklige utfordringer. Det kan likevel øke den sosiale trivselen om deltakerne innimellom får pratet på tvers av språklige nivå, fordi mange deltakere setter pris på å møte flere og ulike mennesker.

Forutsigbarhet i antall deltakere og frivillige

Det bør ikke være for mange deltakere pr. norsktrener. Tilbudene bør derfor i den grad det er mulig jobbe aktivt for å sikre en viss forutsigbarhet, både i antall deltakere og frivillige. Vi har sett at noen av tilbudene gjør dette på ulike måter, for eksempel gjennom forhåndspåmelding eller ved å sende ut SMS til deltakerne i forkant av norsktreningene. Hvorvidt dette er mulig og hvordan det best kan løses vil likevel variere mellom tilbudene. Ettersom norsktrening også skal være frivillig og et lavterskeltilbud, er det heller ikke ønskelig med for strenge regimer rundt deltakelse og påmelding.

Å tilrettelegge for deltakelse

Vi har sett at deltakerne i de ulike norsktreningstilbudene har svært ulike behov når det kommer til tidspunkt for norsktreningene, hyppighet og andre faktorer som kan påvirke deltakelse. Enkelte tilbud har også latt deltakergruppen få medvirkning når det kommer til å avgjøre når og hvor ofte norsktreningene skal foregå, slik at det skal passe for flest mulig. Andre tilbud har tilrettelagt slik at deltakerne kan ha med barn, noe som senker terskelen for at foreldre, særlig mødre, kan delta også etter skole- og barnehagetid. I noen av tilbudene har dette vært verdifullt for enkelte sårbare kvinner.

Vi mener det er positivt at norsktreningstilbudene er bevisst på mulige barrierer for deltakelse og, i den grad det er mulig, tilrettelegger slik at flest mulig kan delta. Hvordan dette gjøres vil imidlertid komme an på den aktuelle deltakergruppen og variere fra tilbud til tilbud.

Samarbeid med andre tjenester og organisasjoner

Vi har i løpet av prosjektet sett at samarbeid mellom aktørene som tilbyr norsktrening og andre tjenester, organisasjoner og aktører lokalt kan ha flere fordeler.

For det første kan det være en fordel å samarbeide med andre tjenester i rekrutteringen av deltakere. Noen deltakere, som arbeidsmigranter fra EØS, klarer etter vår oppfatning i stor grad å finne frem til norsktreningstilbud på egenhånd. Derimot kan det være vanskeligere å nå ut til mer sårbare og utsatte deltakere. Å etablere et godt samarbeid med NAV/flyktnings-tjenesten og voksenopplæringsssentre kan være en god rekrutteringsform for denne gruppen. NAV kan gi informasjon om tilbudet til brukere de mener har behov for ekstra støtte i språklæring. De kan bidra til å rekruttere deltakere som ellers ikke ville funnet frem til tilbudene på egenhånd, og eventuelt bistå med å etablere kontakt for deltakere som synes det er vanskelig å ta kontakt selv. Det er likevel viktig at det understrekes at norsktreningen ikke er obligatorisk og at deltakelse er frivillig.

Å etablere samarbeid med andre frivillige organisasjoner, kultursektoren og kommunen kan skape gode synergier. Andre aktører kan presentere sitt arbeid og aktiviteter, eller deltakere kan dra på tur og oppsøke disse ulike aktørene og stedene. Dette kan bidra til at deltakere får informasjon om hva som finnes i sitt nærmiljø. Det kan også gjøre at deltakere finner frem til aktiviteter og steder de interesserer seg for, og ønsker tilknytning til. Samtidig vil de ved informasjon om ulike temaer fra andre aktører eksponeres for nye temaer og ord.

Samarbeid mellom ulike norsktreningstilbud kan bidra til at tilbudene utfyller hverandre fremfor å konkurrere med hverandre. Det kan handle om tider på dagen og i løpet av uken, målgrupper og arbeidsmåter. Mange deltakere vil da kunne benytte flere av tilbudene.

8.3   Anbefalinger til IMDi

1. Etablere nettside og ressursbank med kvalitetssikret norsktreningsopplegg

Vi anbefaler at IMDi utarbeider en nettside om norsktrening. Denne nettsiden kan presentere hva norsktrening går ut på, hva formålet med norsktrening er og hvordan det skiller seg fra norskopplæring. Det kan gjøre det lettere for organisasjonene og frivillige å få en klar formening av hva det er forventet at tilbudene skal inneholde – og ikke. Det kan for eksempel tydeliggjøres at norsktrening i utgangspunktet ikke er ment å inneholde opplæring i for eksempel grammatikk, men at fokuset heller bør være på å bruke språket aktivt i møte med andre. Dette må imidlertid også kunne tilpasses til deltakernes behov og de frivilliges kompetanse.

Dette vil også innebære en tydeliggjøring av forskjellen mellom norsk lærer og norsktrener, der det ikke stilles formelle kompetansekrav til norsktrenere. Dette kan gi de frivillige en tydeligere rolleforståelse og unngå misforståelser og usikkerhet rundt hva som forventes av dem.

Videre kan nettsiden inneholde en ressursbank for aktører som driver norsktrening. Det er utarbeidet mye materiell og opplegg av de ulike organisasjonene og av Kompetanse Norge. En del kunne samles inn, kvalitetssikres og gjøres tilgjengelig på nettsiden, slik at alle som ønsker å få informasjon og tips lett kan finne frem til metodikk og gode prinsipper for norsktrening.

Videre kan det utarbeides tekster om norsktrening på flere språk som kan brukes av organisasjoner og kommuner, når de skal informere målgrupper om norsktrening. Det kan bidra til å gjøre det tydelig for dem at norsktreningen ikke er en videreføring av skole eller opplæring. Det kan bidra til en forventningsavklaring rundt hva formålet med norsktreningen er, og hva norsktreningstilbudene kan bidra med. Tekster om norsktrening kan igjen gjøre det lettere for samarbeidsparter å videreformidle informasjon om tilbudene til potensielle deltakere som ellers vil gå glipp av hva norsktrening er.

Vi anbefaler også at det utarbeides en veileder og opplæringsmateriell for frivillige norsktrenere, og at dette også kan gjøres tilgjengelig i denne ressursbanken. Slikt opplæringsmateriell kan blant annet omhandle hva som inngår i norsktrenerrollen og hvordan norsktrenerne kan skape trygge rammer og et inkluderende miljø, og hvordan de kan støtte deltakere og motivere til samtale. Her kan også kultursensitivitet, potensielt utfordrende situasjoner og etiske dilemmaer være relevante temaer.

Det kunne også utarbeides filmer som omtaler noen av temaene, slik at organisasjonene ikke behøver å utarbeide det på egenhånd. Frivillige kan dermed lett tilegne seg kunnskapen.

2. Skape gode forhold for organisasjonene og lokallagene i sin drift av tilbudene

IMDi kan med fordel legge føringer for at støtte til nasjonale prosjekter innebærer at sentralledd tar et større ansvar for å støtte lokallagene. Det innebærer blant annet kunnskap og prinsipper for norsktrening videreformidles til lokallagene. Tilskuddsøknadene omtaler gjerne opplæring og metodebruk, men det skjer ikke alltid at disse blir anvendt lokalt. Uten opplæring og kjennskap til felles retningslinjer for norsktrenere i organisasjonen, kan det utvikle seg mange ulike praksiser for hvordan norsktrening gjennomføres. Sentralleddene bør bistå med å sette frivillige lokale i stand til å utføre oppgaven som norsktrenere på best mulig måte, blant annet gjennom å gjøre kunnskap om prinsipper, metode og forslag til opplegg lett tilgjengelig. Å etablere en ressursbank

med kvalitetssikrede opplegg for god norsktrening (se anbefaling 2) kan også bidra til å gjøre det enklere å spre informasjon om prinsipper og metoder ut til lokallagene.

Slikt ansvar kan også innebære å observere hva som faktisk skjer på norsktreningene og på den måten se hvor det er behov for forbedringer.

En uforutsigbar økonomisk situasjon er noe en god del organisasjoner omtaler som en vesentlig utfordring. Mangel på midler til drift og ikke minst til administrasjon, fører til at en del tilbud må legges ned i lengre perioder i påvente av nye midler eller drives på et minimumsnivå. Dette påvirker kvaliteten i tilbudene negativt.

Vi stiller spørsmål ved om årlige tildelinger, og tildeling av små prosjektmidler, bidrar til denne uforutsigbarheten. Vi anbefaler derfor å vurdere tildeling av midler over lengre perioder for å gi de frivillige aktørene mer forutsigbarhet. Dette vil kunne bidra positivt til kvaliteten i tilbudene og gjøre det lettere for organisasjonene å sette av administrative ressurser til norsktreningstilbudene som kan sikre god gjennomføring og videreutvikling av tilbudene.

3. Vektlegge verdien av samarbeid

Et godt samarbeid mellom norsktreningstilbud og offentlige instanser, lokale aktører og andre frivillige organisasjoner kan ha flere fordeler. Vi anbefaler at IMDi oppfordrer til og legger til rette for slikt samarbeid.

En måte å gjøre dette på kan være å beskrive og vise til gode eksempler på samarbeid, for eksempel som en del av ressursbanken (se anbefaling 2). På den måten kan andre aktører få inspirasjon til hvordan de kan samarbeid med andre instanser og aktører i eget lokalmiljø.

IMDi kan også oppfordre til slikt samarbeid i utlysningen av tilskuddsmidler og i sin dialog med (potensielle) søkere.

IMDi bør også legge til rette for erfaringsutveksling mellom ulike tilbydere av norsktrening, for eksempel i form av regionale samlinger. Her kan de ulike tilbyderne utveksle tips og informasjon om gode arbeidsmåter og metoder, samt dele relevant materiell.

4. Et bedre tilbud til de med lavest språknivå

Mange frivillige finner det utfordrende å tilby et innhold til personer med lite norskferdigheter, og savner verktøy de kan bruke. I utarbeidelsen av materiell og forslag til opplegg for norsktrening, anbefaler vi å differensiere mellom ulike språknivåer, og å særlig ha et fokus på materiell som også er nyttig for analfabeter og personer med lite skolegang.

I prosjektet har vi funnet at det er utfordrende for norsktreningstilbudene å gi et godt tilbud og god nok oppfølging til deltakere med svært lave norskferdigheter (A1-nivå) og eventuelt lite skolebakgrunn. Denne gruppen er heller ikke omfattet av IMDis tilskuddsordning til *norskopplæring*, som i hovedsak retter seg mot personer med A2-nivå eller høyere. Dette fører til at de med lavest norsknivå, og som enten ikke har rett til eller av ulike grunner ikke kan delta i offentlig norskopplæring, faller mellom flere stoler. Slik situasjonen er i dag, kan disse benytte seg av norsktreningstilbud, men det varierer hvor mye utbytte de får av dette. Etersom norsktrening også er ment å være et supplement til norskopplæring, anbefaler vi at det i større grad utformes et tilbud om norskopplæring som også fanger opp denne gruppen.

5. Sikre et mangfold av tilbud

Dette prosjektet viser at deltakerne i norsktrening er en mangfoldig gruppe med svært varierende behov og preferanser. Selv om vi har identifisert det vi mener er gode grep for norsktrening, kan vi ikke si at en form for norsktrening er bedre enn en annen – dette avhenger i stor grad av deltakerne. Det er derfor viktig å sikre et mangfold av norsktreningstilbud som kan treffe de ulike målgruppene. Vi anbefaler at IMDi i sin forvaltning av tilskuddsordningen legger vekt på å sikre et slikt mangfold.

6. Gjøre norsktreningstilbud mer kjent

Vi mener det kunne være hensiktsmessig å jobbe noe mer systematisk med å gjøre de ulike tilbudene kjent. For eksempel kunne det utarbeides en nettside med oversikt over norsktreningstilbud i ulike kommuner. Dette ville kanskje gjøre det lettere for deltakere både å bli kjent med hvilke tilbud som finnes, men også at de lettere kan orientere seg om forskjellene mellom de ulike tilbudene. Dette kan også gjøre det enklere for offentlige instanser som NAV og voksenopplæring, som er i kontakt med potensielle deltakere, å ha oversikt over hvilke tilbud som finnes i deres kommune.

9 Litteratur

Bailly, S. (2011). Teenagers Learning Languages Out of School: What, Why and How Do They Learn? How Can School Help Them? I P. Benson og H. Reinders (red.) *Beyond the language classroom*. (s. 7-16). Palgrave Macmillan.

Balyasnikova, N. (2020). An Insider View: Understanding Volunteers' Experiences Within a Peer-to-Peer Language Learning Program in Vancouver's Downtown Eastside. *BC TEAL Journal*, 5(1), 75-90.

Benson, P. og H. Reinders (red.) (2011). *Beyond the language classroom*. Palgrave Macmillan.

Benson, P. (2011). Language learning and teaching beyond the classroom: An introduction to the field. I P. Benson og H. Reinders (red.) *Beyond the language classroom*. (s. 7-16). Palgrave Macmillan.

Chik, A., Aoki, N., & Smith, R. (2018). Autonomy in language learning and teaching. *New Research Agendas*.

Chik, A. (2020). Motivation and Informal Language Learning. I Dressman, M., & Sadler, R. W. (red.). (2020). *The handbook of informal language learning*. John Wiley & Sons.

Christianson, K. og Deshaies, S-E. (2020). Learning Languages in Informal Environments: Some Cognitive Considerations. I Dressman, M., & Sadler, R. W. (red.). (2020). *The handbook of informal language learning*. John Wiley & Sons.

Cummins, J og Early, M (2011) *Identity texts: The collaborative creation of power in multilingual schools*. Trentham Books

Djuve, A.B., Kavli, H.C., Sterri, E.B og Bråten, B. (2017). *Introduksjonsprogram og norskopplæring. Hva virker – for hvem?* Fafo-rapport 2017:31.

Dressman, M., & Sadler, R. W. (Red.). (2020). *The handbook of informal language learning*. John Wiley & Sons.

Dressman, M. (2020). Introduction. I Dressman, M., & Sadler, R. W. (red.). (2020). *The handbook of informal language learning*. John Wiley & Sons.

Dörnyei, Z. (2009). The L2 motivational self system. I Z. D.rnyei and E. Ushioda (red.) *Motivation, Language Identity and The L2 Self*. Bristol, UK: Multilingual Matters.

Early, M. & Cummins, J. (2011). *Identity Texts: The Collaborative Creation of Power in Multilingual Schools*. Institute of Education Press (IOE Press).

Ebn-Abbasi F, Nushi M and Fattahi N (2022) The Role of L2 Motivational Self System and Grit in EFL Learners' Willingness to Communicate: A Study of Public School vs. Private English Language Institute Learners. *Front. Educ.* 7:837714. doi: 10.3389/educ.2022.837714

Ellis, R. (2005) "Principles of instructed language learning" I *System*, Vol 33: 2, pp 209-224

Fondevik, B. (2015) «Kartlegging og vurdering av skriveferdigheter på ungdomstrinnet» i (red) Selj, E; Golden, A Skrivning på norsk som andrespråk: vurdering, opplæring og elevenes stemmer. Oslo: Cappelen Damm akademisk, s. 35-52

- Fondevik, B. (2017) Kvifor skriv ikkje Dok?: ein kasusstudie av ein elev som er ny her i landet, har nytt språk og ny skulevardag. I: Grimstad BF, Hamre P, red. *Norsk som reiskaps- og danningfag*. Samlaget; 2017: 203–220.)
- García, O., Lin, A. M. Y., & May. S. (Eds.) (2017). *Bilingual and Multilingual Education (Encyclopedia of Language and Education)*. Switzerland: Springer.
- Giroux, H. A. 1994. *Disturbing Pleasures: Learning Popular Culture*. New York: Routledge.
- Horverak, M.O. (2016) *English writing instruction in Norwegian upper secondary schools - a linguistic and genre-pedagogical perspective*. Doctoral Dissertation at the University of Agder
- Johansson & Ring (2012) *Låt sproket bära. Genrepedagogik i praktikem*
- Johnston, J. (2016). Conversation-based programming and newcomer integration: A case study of the Språkhörnan program at Malmö City Library. *Library & information science research*, 38(1), 10-17.
- Johnston, J. (2018). The use of conversation-based programming in public libraries to support integration in increasingly multiethnic societies. *Journal of Librarianship and Information Science*, 50(2), 130-140.
- Johnston, J., & Audunson, R. (2019). Supporting immigrants' political integration through discussion and debate in public libraries. *Journal of librarianship and information science*, 51(1), 228-242.
- Jonsmoen, Kari Mari (2021). Samtaler som stimulerer til språkutvikling En studie av språkmakkertilbudet ved OsloMet – storbyuniversitetet. UNIPED. Vol. 44.
- Kjelaas, I. & Fagerheim, K. (2021). *Integrert språk- og fagopplæring for nyankomne andrespråkelever* (Fagerheim, Red.) Universitetsforlaget.
- Knowles, M. (2005). Andragogikk: en kommende praksis for voksenopplæring. I Illeris, K. & Berri, S. (red.) *Tekster om voksenlæring*. Danmark: Learning Lab Denmark. Roskilde Univeritetsforlag
- Kompetanse Norge 2020. Hentet 31.8.2023 fra <https://www.kompetansenorge.no/norsk-og-samfunnskunnskap/norsktrening/>
- Kulbrandstad, L. I., Alstad, G. T & Eek, M. (2023). *Barnehage og voksenopplæring, uformelle og formelle språklæringsarenaer, språkvitenskap og utdanningsvitenskap: spenn i norsk andrespråksdidaktisk forskning*. Innlegg på NOA-konferansen 2023
- Kunnskapsdepartementet (2021). Hverdagsintegrering – Strategi for å styrke sivilsamfunnets rolle på integreringsfeltet 2021-2024. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Kunnskapsdepartementet (2018). Integrering gjennom kunnskap (2019-2022). Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Langøien, L.J., Nguyen, L, og Berg, RC. (2020). *Metoder for andrespråksopplæring av voksne innvandrere: en systematisk kartleggingsoversikt*. Rapport 2020. Oslo. Folkehelseinstituttet, 2020.
- Lewis, G., Jones, B., and Baker, C. (2012). *Translanguaging: origins and development from school to street and beyond*. *Educational Research and Evaluation* 18 (7): 641–654.
- Livingstone, D.W. (2006). Informal learning: conceptual distinctions and preliminary findings. I Z. Bekerman, N.C. Burbules and D. Silberman-Keller (red.) *Learning in Places: The Informal Education Reader*. New York: Peter Lang.

Newport et al., (1977) Newport, E.; Gleitman, Henry & Gleitman, L. (1977). Mother, I'd rather do it myself: Some effects and non-effects of maternal speech style. In Catherine E. Snow & Charles A. Ferguson (eds.), *Talking to Children*. Cambridge University Press. pp. 109--149.

Norton Peirce, B. (1995). Social Identity, Investment, and Language Learning. *TESOL Quarterly*, 29(1), 9–31.

Odo, D. M. (2020). Connecting Informal and Formal Language Learning. I Dressman, M., & Sadler, R. W. (red.). (2020). *The handbook of informal language learning*. John Wiley & Sons.

Rambøll (2018) Modell for identifisering og formidling av god praksis.

Rambøll (2021). Kartlegging av tilbud om språkopplæring og språktrening for voksne innvandrere i Norge og øvrige nordiske land. Rapport på oppdrag for Kunnskapsdepartementet.

Sandling, J. A., Schultz, B. D. Og Burdick, J. (2010). 'Understanding, mapping, and exploring the terrain of public pedagogy'. I J. A. Sandlin, B. D. Schultz og J. Burdick (red.) *Handbook of Public Pedagogy: Education and Learning Beyond Schooling*. New York: Routledge.

Sandwall, K. (2013). *Att hantera praktiken: Om sfi-studerandes möjligheter till interaktion och lärande på praktikplatser*. Avhandling. Göteborg: Göteborgs Universitet.

Selj, E. (2015) "Skrivekyndighet og de nye skriversne i utdanningssystemet" i (red) Selj, E.; Golden, A.; Skrivning på norsk som andrespråk: Vurdering, opplæring og elevenes stemmer. Oslo: Cappelen Damm akademisk, s. 11-35

Selj, Elisabeth. (2019). Språklige minoriteter i auditoriet (SmiA): Utfordringer, håndtering og muligheter. *Uniped*. 42. 381-399. 10.18261/issn.1893-8981-2019-04-05.

Selj, E. og Ryen, E. (2019) «Med språklige minoriteter i klassen». *Språklige og faglige utfordringer*. 3. utg. Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Skrefsrud, K. R. (2022). Investering i andrespråklæring – tidligere nyankomne elever ser tilbake på den første norskopplæringen. *NOA norsk som andrespråk*, 38(2).

Sundqvist, P. (2020). Sweden and Informal Language Learning. I Dressman, M., & Sadler, R. W. (red.). (2020). *The handbook of informal language learning*. John Wiley & Sons.

Sverre, Beate Lie; Frisnes, Hjørdis; Sandsleth, Marit Gjone & Stenhammer, Anne (2022). «Jeg blir sett, bekreftet positivt, og det gir mot» – Psykososialt læringsmiljø i Akademisk språkkafé. Volume 45(1) s. 27-38. UNIPED. *Academic article*

Frisnes, Hjørdis; Sverre, Beate Lie; Stenhammer, Anne; Sandsleth, Marit Gjone & Jensen, Liv Helene (2020). Faglig og språklig utvikling hos studenter med norsk som andrespråk i Akademisk språkkafé – praktisk medvirkningsbasert aksjonsforskning. I Gjøtterud, Sigrid; Hiim, Hilde; Husebø, Dag & Jensen, Liv Helene (ed.) *Aksjonsforskning i Norge : Grunnlagstenkning forskerroller og bidrag til endring i ulike kontekster : volum 2*. Cappelen Damm Akademisk (Oslo). *Academic chapter/article/Conference paper*

Williams, C. (1994). *Arfarniad o Ddulliau Dysgu ac Addysgu yng Nghyd-destun Addysg Uwchradd Ddwyieithog*, [An evaluation of teaching and learning methods in the context of bilingual secondary education]. Unpublished doctoral thesis, University of Wales, Bangor.

Vedlegg

Norsktreningstilbud vi har innhentet mer informasjon om

Språkkafé, Tøyen frivilligsentral, Oslo

Språkvenn, Sanitetsforeningen, Oslo

Språkkafé, Sunndal mållag, Sunndal

Norsktrening, Jasmin kvinnesenter, Drammen

Språktrening/språkkafé, Halden frivilligsentral, Halden

Psykt bra mangfold, Fontenehuset Ullensaker, Ullensaker

Mannsgrupper for samfunn-, arbeid- og språkkompetanse, Kristent Interkulturelt Arbeid (KIA), Stavanger

Språktrening, Caritas, Oslo

Språkvenn, Kirkens bymisjon, Drammen

Norsktrening, Oslo Røde kors, Oslo

Språktrening, Drøbak frivilligsentral, Drøbak

Digital norsktrening, Oslo Røde kors, Oslo

Kor for alle, Norsk folkehjelp, Bodø

Språkkafé og Ullernvenn, Ullern frivilligsentral, Oslo

Språkkafe, Norsk folkehjelp, Bodø

Walk and talk, Norsk folkehjelp, Bodø

Språkkafé, Norsk start, Oslo

Språktrening, Lunner frivilligsentral, Lunner

Sammen – åpen kafé, Frelsesarmeen, Oslo

Sammen – åpen kafé for ukrainere, Frelsesarmeen, Oslo